

รายงานการวิจัย

เรื่อง

โครงการวิจัยการประเมินกระบวนการโครงการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม
The Process of Evaluation of Environmental Impact Assessment Project

โดย

คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมวุฒิสภา

ร่วมกับ

นางอัญชลี มีมุข

ได้รับทุนอุดหนุนจากคณะกรรมการวิจัยและพัฒนาของวุฒิสภา

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

มกราคม 2549

ISBN 974-94043-6-X

รายงานการวิจัย

เรื่อง

โครงการวิจัยการประเมินกระบวนการโครงการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม
The Process of Evaluation of Environmental Impact Assessment Project

โดย

คณะผู้วิจัย

สังกัด

1. นางอัญชลี	มีมุข	นักวิชาการอิสระ
2. นางสุโรจนา	ศรีอักษร	ฝ่ายกฎหมายในที่ประทับ กองตุรกรการที่ ประทับ สำนักพระราชวัง สวณจิตรลดา
3. ผ.ศ. ศิริกุล	ผลศักดิ์	ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาจันทร์เกษม - เทคนิคชัชนาท

ได้รับทุนอุดหนุนจากคณะกรรมการวิจัยและพัฒนาของวุฒิสภา

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

มกราคม 2549

ISBN 974-94043-6-X

บทคัดย่อ

ชื่อรายงานการวิจัย : โครงการวิจัยการประเมินกระบวนการโครงการศึกษา
ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม
ชื่อผู้วิจัย : นางอัญชลี มีมุข
ปีที่ทำการวิจัย : 2549

ในการศึกษาการประเมินกระบวนการศึกษาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ได้กำหนดวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อประเมินกระบวนการขั้นตอนในโครงการศึกษาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (EIA) 2) เพื่อทราบปัญหา อุปสรรค ในกระบวนการขั้นตอนโครงการศึกษาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (EIA) 3) เพื่อจัดทำข้อเสนอผลการศึกษานำมาพัฒนากระบวนการนิติบัญญัติ ตลอดจนข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม เพื่อความมั่นคง และประโยชน์สุขได้อย่างเหมาะสมกับปัจจัยพื้นฐานของประเทศ

ในการศึกษาครั้งนี้ใช้ตัวแบบเชิงระบบ (System Model) ที่ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ 1) ส่วนนำเข้า(Input) 2) ส่วนกระบวนการ (Process) และ 3) ส่วนผลลัพธ์ (Output) ตัวชี้วัดในการศึกษา ด้านปัจจัยนำเข้า ได้แก่ 1. นโยบายรัฐด้านสิ่งแวดล้อม 2. พระราชบัญญัติ และข้อกำหนดที่เกี่ยวข้อง 3. ประเด็นข้อร้องเรียนโครงการ 4. บทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ด้านปัจจัยกระบวนการ ได้แก่ 1. การพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของโครงการ หรือกิจการของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ โครงการร่วมกับเอกชน หรือโครงการซึ่งจะต้องได้รับอนุญาตจากทางราชการตามกฎหมาย ซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม 2. ดำเนินการเกี่ยวกับการออกใบอนุญาตผู้มีสิทธิทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม 3. การสั่งเพิกถอนใบอนุญาต 4. การปรับปรุงระบบการวิเคราะห์ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม รวมทั้ง 5. การติดตามตรวจสอบประเมินผลการปฏิบัติตามมาตรการป้องกัน และ 6. แก้ไขผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และการติดตามผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม ด้านผลผลิต/ผลลัพธ์ ได้แก่ 1. การประเมินกระบวนการขั้นตอนในการศึกษาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม 2. อุปสรรคต่างๆในกระบวนการขั้นตอนโครงการศึกษาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (EIA) 3. ข้อเสนอการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เรื่องร้องเรียนจากรายผู้ ที่กระทบจากโครงการฯ จำนวน 9 เรื่อง จากเรื่องที่ต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและรายผู้ ร้องเรียนผ่านคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมวุฒิสภา และบุคคลผู้เกี่ยวข้องกับประชากรตัวอย่าง

ได้แก่หน่วยงานภาครัฐและภาคประชาชน คณะกรรมการสามัญ/วิสามัญ คณะกรรมการผู้ชำนาญการ คณะนักวิชาการสิ่งแวดล้อมสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการใช้กรณีศึกษาข้อร้องเรียนของประชาชน โดยการสำรวจข้อมูลประชาชนขอบเขตพื้นที่ศึกษาเกณฑ์การพิจารณาเลือกพื้นที่ตัวอย่าง จังหวัดที่เลือกศึกษาอยู่ใน ๔ ภาค คือ พื้นที่ที่มีเรื่องร้องเรียนผ่านคณะกรรมการสิ่งแวดล้อม วุฒิสภา สำหรับกรณีการเก็บรวบรวมข้อมูลในระดับพื้นที่ กำหนดตามสภาพปัญหาความรุนแรง ได้แก่ จังหวัดอุดรธานี หนองบัวลำภู และระยอง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลการ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก หน่วยงานภาครัฐ และบุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยมีประเด็นคำถามประกอบด้วย 4 ประเด็นหลัก คือ ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง คำถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งในหน่วยงาน ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะของงานที่ปฏิบัติ ได้แก่ ลักษณะงานที่ปฏิบัติ ลักษณะกิจกรรมโครงการที่รับผิดชอบ โครงการที่รับผิดชอบ งบประมาณที่ใช้ในโครงการ ระยะเวลาที่ใช้ในการปฏิบัติโครงการ กิจกรรมที่กำหนดไว้ในโครงการ จำนวนเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบโครงการ ความเหมาะสมระหว่างภารกิจที่ได้รับกับความสามารถของเจ้าหน้าที่ ข้อเท็จจริงและความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม

การวิเคราะห์ข้อมูลผู้ศึกษาใช้การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Packages for The Social Sciences) โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview) ใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา และข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติพรรณนา เป็นคำร้อยละ

ผลการศึกษา พบว่า

1. ข้อมูลพื้นที่ศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่จังหวัดกรุงเทพมหานคร รองลงมาอุดรธานี หนองบัวลำภูระยอง ตามลำดับ ที่เหลือจังหวัดลำปาง
2. ข้อมูลผู้เกี่ยวข้องกลุ่มตัวอย่างหน่วยงานภาครัฐและภาคประชาชน พบว่าส่วนใหญ่กลุ่มประชาชนตามข้อร้องเรียน รองลงมาคณะกรรมการผู้ชำนาญการ และคณะนักวิชาการสิ่งแวดล้อม สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และที่เหลือคณะกรรมการสามัญ/วิสามัญ
3. ด้านปัจจัยนำเข้า นโยบายรัฐด้านสิ่งแวดล้อม กำหนดมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมและสอดคล้องกับระดับของการพัฒนาทางด้านวิทยาศาสตร์ เศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ สร้างมาตรการในการควบคุมการนำเข้าสารเคมี สารพิษ และวัตถุอันตราย โดยยึดถือมาตรฐานสากลของประเทศที่พัฒนาแล้ว เพื่อไม่ให้ประเทศไทยเป็นสถานที่ทดลอง พระราชบัญญัติและข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

4. ด้านปัจจัยกระบวนการ ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่นำเข้าสู่การพิจารณา ขั้นตอนกระบวนการในการศึกษา/สอบสวน สรุปผลการพิจารณา/ศึกษา/สอบสวน แนวทางการแก้ปัญหาให้แก่ผู้ร้องเรียน แนวทางดำเนินการกรณีพบว่ารายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่ศึกษาแล้วไม่ครบกระบวนการ หรือครบถ้วนแต่กลับมีปัญหา แนวทางแก้ไขรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม กรณีพบว่ามีปัญหา พบว่าส่วนใหญ่ให้มีการศึกษาการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในแต่ละโครงการตามสภาพพื้นที่อย่างเที่ยงธรรมและเป็นจริง ให้ศึกษาศักยภาพ/ความพร้อมของท้องถิ่น/ชุมชนต่อการยอมรับโครงการฯ และให้มีจิตสำนึกในการรักษาสภาพสิ่งแวดล้อม

5. ด้านผลผลิต/ผลลัพธ์ ขั้นตอนการพิจารณา EIA ของสำนักนโยบายแผนสิ่งแวดล้อมทุกขั้นตอน ได้แก่ รับเอกสารตรวจความถูกต้องให้ความเห็นเบื้องต้น เปิดประชุมรับฟังความคิดเห็น ศึกษาพื้นที่จริง เจ้าหน้าที่กลั่นกรองเบื้องต้น จนถึงขั้นพิจารณา ประชาสัมพันธ์ต่อเนื่องและสร้างเครื่องมือจัดเก็บข้อมูล มีสัดส่วนต่ำ ขั้นตอนในการพิจารณารายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมมีความเหมาะสม และไม่เหมาะสม มีสัดส่วนเท่าๆกัน ข้อจำกัด/อุปสรรคในการปฏิบัติงานของกรมฯ ส่วนใหญ่มีปัญหาและอุปสรรคในงบประมาณในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการมีจำนวนจำกัดไม่เพียงพอในการปฏิบัติงานในพื้นที่ การไม่ตอบสนองรับคิชอบของหน่วยงานรัฐในการแก้ไขปัญหาของผู้เดือดร้อน อิทธิพลและอำนาจไม่เป็นธรรมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐและผู้ก่อปัญหาทำให้ผู้ร้องเรียนเกรงกลัว คือ อุปสรรคด้านเวลา คณะกรรมการคนเดียวกันต้องปฏิบัติงานในคณะกรรมการอื่นด้วยรัฐมนตรีที่คณะกรรมการเชิญมาให้ข้อมูลด้านนโยบายจะไม่มาชี้แจงด้วยตนเองแต่จะส่งข้าราชการประจำมาแทน กรรมการไม่มีอำนาจชี้ขาดในการระงับโครงการที่มีเรื่องร้องเรียน

ข้อเสนอแนะ

มีข้อเสนอแนะ 2 ด้าน ได้แก่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ควรปรับปรุงแก้ไขกฎกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและพลังงาน ควรมีการบัญญัติกฎหมายรองรับสิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชน ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ 2540

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ ด้านการสนับสนุนทรัพยากรการบริหาร ด้านการประชาสัมพันธ์โครงการ ด้านการมีส่วนร่วมดำเนินการโครงการ ควรมีการปรับรูปแบบการทำงานให้ทำงานร่วมกับองค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และท้องถิ่น ตลอดจนชุมชนและประชาชนในระดับพื้นที่ ที่กระทบ เพื่อความครอบคลุมและชัดเจนในกระบวนการดำเนินการพิจารณาโครงการ ทั้งนี้เพราะผู้อยู่ในพื้นที่ย่อมรู้สภาพปัญหาได้ดีกว่า อีกทั้งยังเป็นการป้องกันการเกิดปัญหาข้อร้องเรียนในอนาคต

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัย เรื่อง การประเมินกระบวนการโครงการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมสำเร็จได้เนื่องจากบุคคลหลายท่านได้กรุณาช่วยเหลือให้ข้อมูล ข้อเสนอแนะ คำปรึกษา คำแนะนำ ความคิดเห็น และกำลังใจ

ผู้เขียนกราบขอบพระคุณคณะกรรมการวิจัยและพัฒนาสิ่งแวดล้อมวุฒิสภาที่ได้ให้คำชี้แนะ และตรวจสอบรายงานวิจัยทุกขั้นตอน และขอกราบขอบพระคุณประธานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมวุฒิสภา (นายแก้วสรร อดีโพธิ) และคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมวุฒิสภาทุกท่านที่ได้กรุณาเสนอหัวข้อเรื่องที่น่าสนใจศึกษาให้คณะผู้ศึกษาวิจัยได้เลือกทำการศึกษา และขอบคุณเจ้าหน้าที่ของคณะกรรมการวิจัยและพัฒนา และเจ้าหน้าที่ประจำคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมวุฒิสภา ที่ช่วยให้คณะผู้ศึกษาวิจัยได้รับการประสานติดต่อกับหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องในการเก็บข้อมูล ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้รายงานการวิจัยของผู้ศึกษาสำเร็จลุล่วงด้วยดีทุกประการ

อัญชติ มีมุข
หัวหน้าคณะผู้วิจัย
กุมภาพันธ์ 2549

ABSTRACTS

The research studies aim to present the process of Evaluation of Environmental Impact Assessments Project of the office of the Senator Secretary. The objectives of the studies are: - 1) to evaluation the process step of Environmental Impact Assessments Project (EIA) 2) to known the problem and complication of Environmental Impact Assessments Project (EIA) 3) to present the result of the study and bring to developing law though on the policy suggestion to solve the environmental problem for the constancy and contented with the basic factor appropriately of the Countries.

The System Model study particularly of 3 parts: 1) Input Factors 2) Process and 3) Output; The indicator of Input Factors notably: 1. the policy state of environmental assessments, 2. Act and Legal concern 3. The issue project complains 4. Organization role concern: the study of Process notably: 1. Considering the reports environmental impact analysis project or the government service part, the State Enterprises, private project or the project permitted from the official according to law which effect analysis report environment. 2. The procedure of the license analysis effect report environmental 3. The regulation withdraws license. 4. Adaptation the effect system analysis. 5. Follow up checks and evaluate the practice following the protective measure and 6. Correct and follow the environmental affect; the study of Output notably: 1. Evaluation in the process studies of environmental impact process 2. The complication in the step procedure studies of environmental impact process 3. Suggestion to adjust law of environmental impact.

The population and sample of this study consisted of 9 projects effect complains private, an environmental analysis effect report complains to the senator environment committee and the people who concern with population sampling are organization of governments and private organization, ordinary committee / extraordinary committee, expert committee, Technocrat faculty Environmental of Policy and Natural plan Environment Office, in the case of people complain by survey the area limits data studies of the people considering to choose the sample area province. The areas of studies are in 4 regions, the study complained by the people to the environment committee and senator in case of region data attach to follow the aggression problem state such as Udonthanee province, Nongbourampoe province and Rayong province.

The research instruments: depth interview the person in the state organization and the people concern 4 issues of the profile of the sampling factors such as gender, age, education level, position of work; The data of the formal work, work character, activity project character that be responsible, the project responsible, the budget project., the period of the project practice time, the activity project, the officer amount that be responsible the project, ability and suitability between the duty of an officer. The opinion and the matters of fact about the procedure considered reports the environmental effect analysis.

The researcher analyze by Statistical Packages for the Social Sciences (SPSS). The statistic assembly in two parts; In-depth Interview using to analyze the content and the quantity data using the descriptive statistics by the percentage.

Research Finding:

1. The data area studies found that the majority provinces are Bangkok, Udonthanee province, Nongbourampoe province ,Rayong province and Lumpang province respectively.

2. The people component and the institute accessory sample data found that the majority are people complaining, expert committee, Technocrat faculty Environmental of Policy and Natural plan Environment Office, and ordinary committee / extraordinary committee respectively.

3. Input Factors: Policy state environment assessments have fixes the environmental standard of country by the level and suitability of the science considerate development and country social. Chemicals reach the measure in the gallop to control the lead, the toxin, the dangerous material. Then, the universal standard country developed holding on. Lest Thailand is the place experiencing, law and the act of legislation relate respectively.

4. Process Factor: The environment problem import to the considering. The procedure step in the education examined, the considering study, solving a problem trend, the environmental procedure trend has not study fully or there is a problem completely. The inclination of an environmental effect report. The case problem of study the evaluation environment found that the majority of evaluation environment comes true, Locality admission study and readiness of community, structure crow latency and awareness with the environment healing respectively.

5. Product /Results: the every step considering of the Evaluation of Environmental Impact Assessments Project of Policy and Environment plan Office such as righteousness of a document for the opinion at the beginning, listen the opinion of the people, study in real area, An officer sifts to a level of consider, continue information and build a storage data, there are low proportion. The considering step reported of the environment effect has the suitability appropriate and proportion. The blockage limitation in the work practice of the commissioner in the area. The majority problem of the commission has in the budget of the work practice and the budget does not have enough, amount limiting in the work practice, the explanation state agency is not responsible. The power and the pressure under the attached, officer of the state make problems from a petitioner studying revering, a time complication. The committee must work in the other committee alone. The cabinet ministry that the committee invite come to the policy data not explain by oneself and but it will have sent the senior official instead. The commissioner does not have the power moderator in the project containment into the trouble complaining.

Suggestion

The project assesses procedure the environmental impact assessments the suggestion is the Policy suggestion and Perform suggestion.

Policy suggestion: To adjust and collect the Act of Ministry of Science and Technology, have a legal law and people should be support participating according to law 1997.

Perform suggestion: Administration supporting resource, Information Project, Participation procedure project should be permit to work cooperate in the organization relate in the center entirely, provincial, locality including people and the community in the area level which affect for the welling up. Because of the situation people should know in the problem area well and also still complain the problem happen in the future again.

คำนำ

การพัฒนาสิ่งแวดล้อมสำหรับประเทศไทย ได้มีการดำเนินการศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม(Environment Impact Assessment : EIA) จากโครงการหรือกิจการประเภทต่างๆที่อาจเกิดขึ้นต่อสภาพแวดล้อม หรือสภาพแวดล้อมที่อาจจะมีผลกระทบต่อโครงการ หรือกิจการ ทั้งทางบวกและทางลบ เพื่อเป็นการเตรียมการควบคุม ป้องกัน และแก้ไขก่อนการตัดสินใจดำเนินโครงการหรือกิจการนั้น ๆ ดังนั้นการศึกษาระเบียบกระบวนการโครงการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม(EIA) ที่มีเรื่องราวเรียนจากผู้ที่ได้รับผลกระทบจากโครงการต่างๆ มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินกระบวนการ ขั้นตอนในโครงการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม เพื่อทราบปัญหาอุปสรรคในกระบวนการขั้นตอนการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม วิธีการศึกษาทำการวิเคราะห์เอกสารจากข้อมูลทุติยภูมิ การสัมภาษณ์เชิงลึกจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเก็บข้อมูลในพื้นที่ แล้วทำการประมวลผลตามลักษณะของข้อมูล โดยมีแนวทางการประเมินผล ๒ แบบ คือ การประเมินผลเชิงปริมาณ(Quantitative Analysis) และการประเมินผลเชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ดังนั้น โครงการประเมินผลกระทบกระบวนการโครงการผลกระทบสิ่งแวดล้อม(EIA) จึงเป็นโครงการที่จัดทำเพื่อนำผลจากการศึกษามาพัฒนากระบวนการนิติบัญญัติ และแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม เพื่อความมั่นคงและประโยชน์ของประชาชน โดยมอบหมายมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษมเป็นผู้ศึกษา

อัญชลี มีมุข

หัวหน้าคณะผู้วิจัย

พฤศจิกายน 2548

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(1)
ABSTRACT	(4)
กิตติกรรมประกาศ	(7)
คำนำ	(8)
สารบัญ	(9)
สารบัญตาราง	
สารบัญแผนภูมิ	
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและสภาพปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
1.3 ขอบเขตของการวิจัย	4
1.4 นิยามศัพท์	5
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีและผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินกระบวนการ	8
2.2 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	46
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	57
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	57
3.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	59
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	60
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์	60
บทที่ 4 ผลการศึกษา	67
4.1 ข้อมูลผู้เกี่ยวข้องกลุ่มตัวอย่างจากหน่วยงานภาครัฐและภาคประชาชน	67
4.2 ข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึกบุคคลผู้เกี่ยวข้อง	91

	หน้า
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษา การอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	96
5.1 สรุปผลการศึกษา และการอภิปรายผล	98
5.2 ข้อเสนอแนะ	106
บรรณานุกรม	108
ภาคผนวก	111
ภาคผนวก ก	112
ภาคผนวก ข	114
ภาคผนวก ค	118
ภาคผนวก ง	120
ประวัติผู้ทำรายงานการวิจัย	122

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2.1	แสดงผลกระทบที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการ	12
2.2	แสดงองค์ประกอบและตัวชี้วัดในการศึกษา	56
3.1	แสดงประชากรตัวอย่างในการศึกษา	57
4.1	แสดงพื้นที่ที่ศึกษา	62
4.2	แสดงหน่วยงานภาครัฐและภาคประชาชน	62
4.3	แสดงตำแหน่งคณะกรรมการสามัญ/วิสามัญ	63
4.4	แสดงการศึกษา	63
4.5	แสดงอายุ	63
4.6	แสดงบทบาทหน้าที่กรรมการด้านสิ่งแวดล้อม	64
4.7	แสดงขั้นตอนการนำปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมเข้าสู่การพิจารณา	64
4.8	แสดงปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่นำเข้าสู่การพิจารณา	65
4.9	แสดงสาเหตุของการร้องเรียน	66
4.10	แสดงขั้นตอนกระบวนการในการศึกษา/สอบสวน	67
4.11	แสดงสรุปผลการพิจารณา/ศึกษา/สอบสวน แนวทางการแก้ปัญหาให้แก่ผู้ร้องเรียน	68
4.12	แสดงข้อจำกัด/อุปสรรคในการปฏิบัติงานของกรรมการ	69
4.13	แสดงข้อเสนอแนะอื่นๆ	70
4.14	แสดงตำแหน่งของคณะกรรมการผู้ชำนาญการ	70
4.15	แสดงการศึกษา	71
4.16	แสดงหน่วยงาน	71
4.17	แสดงอายุ	72
4.18	แสดงขั้นตอนกระบวนการส่วนที่ผู้ชำนาญการรับผิดชอบดำเนินการ	72
4.19	แสดงปัญหาที่พบในกระบวนการพิจารณารายงานผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม	73

ตารางที่	หน้า	
4.20	แสดงแนวทางดำเนินการกรณีพบว่ารายงานผลกระทบ สิ่งแวดล้อมที่ศึกษาแล้ว ไม่ครบกระบวนการ หรือครบถ้วน แต่กลับมีปัญหา	74
4.21	แสดงผู้ทำรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมมีปัญหา	75
4.22	แสดงแนวทางแก้ไขรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมกรณีพบว่า มีปัญหา	75
4.23	แสดงเสนอประเด็นแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติส่งเสริมและ รักษาคุณภาพ สิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 หรือกฎหมายอื่น ที่เกี่ยวข้อง	76
4.24	แสดงข้อเสนอแนะอื่นๆ	77
4.25	แสดงตำแหน่ง	77
4.26	แสดงการศึกษา	78
4.27	แสดงอายุ	78
4.28	แสดงขั้นตอนการพิจารณา EIA ของสำนักนโยบายแผน สิ่งแวดล้อม	79
4.29	แสดงปัญหาขั้นตอนการพิจารณา EIA ของสำนักนโยบายแผน สิ่งแวดล้อม	79
4.30	แสดงแนวทางแก้ไขปัญหาคำขึ้นตอนการพิจารณา EIA ของสำนัก นโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	80
4.31	แสดงการดำเนินการแก้ไขปัญหาที่พบจากการพิจารณา EIA ของ สำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	81
4.32	แสดงความต่างของปัญหารายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม EIA ระหว่างของภาครัฐ รัฐวิสาหกิจและ ภาคเอกชน	81
4.33	แสดงความเพียงพอของเวลาในการพิจารณารายงานผลกระทบ สิ่งแวดล้อม EIA	82
4.34	แสดงขั้นตอนการพิจารณาพิจารณารายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม EIA	82

ตารางที่	หน้า
4.35 แสดงแนวทางการแก้ไขขั้นตอนการพิจารณารายงานผลกระทบ สิ่งแวดล้อม EIA	83
4.36 แสดงปัญหาด้านการบริหารจัดการ	83
4.37 แสดงปัญหาด้านการบริหารจัดการ	84
4.38 แสดงแนวทางการแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการ	84
4.39 แสดงข้อเสนอแนะอื่นๆ	85
4.40 แสดงเพศ	86
4.41 แสดงอายุ	86
4.42 แสดงการศึกษา	87
4.43 แสดงแหล่งที่ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารการทำโครงการฯ	87
4.44 แสดงรายละเอียดข้อมูลที่ท่านได้รับ เกี่ยวข้องกับเรื่องใด	88
4.45 แสดงท่านหรือชุมชนได้รับประโยชน์อะไรบ้างจากโครงการ	88
4.46 แสดงท่านหรือชุมชนจะได้รับผลกระทบจากโครงการด้านใด	89
4.47 แสดงผู้ประกอบการโครงการฯ ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการ	89
4.48 แสดงข้อมูลข่าวสารที่ชุมชนได้รับจากหน่วยงานภาครัฐ	90
4.49 แสดงข้อเสนอแนะต่อโครงการ	90

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่	หน้า
2.1 แสดงขั้นตอนการพิจารณา EIA โครงการเอกชนและโครงการที่ไม่ต้องขอความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี	16
2.2 แสดงขั้นตอนการพิจารณา EIA สำหรับโครงการร่วมเอกชนและโครงการรัฐวิสาหกิจซึ่งต้องขอรับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี	17
2.3 แสดงองค์ประกอบของประชาคม	39
2.4 แสดงกรอบการวิเคราะห์ กระบวนการศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม	55

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและสภาพปัญหา

ประเทศไทยมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่มีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศจนถึงปัจจุบันรวมเวลากว่า 40 ปี ประเทศไทยอยู่ระหว่างการพัฒนาช่วงปลายแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 หากนำข้อมูลการพัฒนาที่ผ่านมาแบ่งช่วงระยะเวลาการพัฒนาดำดับพบว่า ในระยะแรกของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1- 2 ประเทศไทยมีการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณสุขไปไกล ต่อมาได้ปรับเปลี่ยนมาให้ความสำคัญในเรื่องการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้า การผลิตเพื่อส่งออก นโยบายของรัฐบาลเกือบทุกสมัยต่างเน้นการพัฒนาเพื่อเพิ่มผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ มีการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น รวมถึงการดึงเงินตราต่างประเทศเข้าสู่ประเทศให้มากที่สุด จึงมีการกำหนดนโยบายเพื่อส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว การเปลี่ยนแปลงจากประเทศเกษตรกรรมที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ สภาพแวดล้อมที่ดี เป็นประเทศอุตสาหกรรมที่เปิดโอกาสให้มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างฟุ่มเฟือยและไม่มีประสิทธิภาพ เมื่อมีการพัฒนาด้านอุตสาหกรรมจะมีกากเหลือทิ้ง หรือของเสียในรูปแบบของมลพิษทางอากาศ น้ำที่ปนเปื้อน สารพิษ ขยะและสารพิษตกค้างอยู่ในธรรมชาติ ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมตามมาต่อแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 ประเทศไทยเริ่มมีปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถูกทำลาย เป็นปัญหาที่รัฐบาลต้องลงทุนเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ในปีพ.ศ. 2518 รัฐบาลได้ออกกฎหมายและจัดตั้งหน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อม คือสำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ เพื่อควบคุมและแก้ไขปัญหาผลกระทบสิ่งแวดล้อม แม้จะมีการนำวิธีการหรือมาตรการที่ประเทศพัฒนาทั้งหลายใช้อยู่ แต่ยังมีปัญหาที่ไม่สามารถคุ้มครองและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบกับการประชุมสิ่งแวดล้อมโลกได้มีบทบาทในการขับเคลื่อนการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติประเทศไทยฉบับต่อมาจนถึงปัจจุบันคือแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 จึงต้องมุ่งการพัฒนาแบบยั่งยืนสังคมमानันท์

การพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อมสำหรับประเทศไทยได้มีการดำเนินการศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Assessment : EIA) หมายถึง การวิเคราะห์ผลกระทบจากโครงการ หรือกิจการประเภทที่อาจเกิดขึ้นต่อสภาพแวดล้อม หรือสภาพแวดล้อมที่อาจจะมีผลกระทบต่อโครงการ หรือกิจการทั้งในทางบวกและทางลบ เพื่อเป็นการเตรียมการควบคุมป้องกันและแก้ไขก่อนการตัดสินใจดำเนินโครงการหรือกิจการนั้น การวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่ประเทศพัฒนาแล้วต่างนำไปใช้ในการจัดการสิ่งแวดล้อม เนื่องจากการพัฒนาอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และการสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติได้ จึงเป็นการพัฒนาที่ฉลาดและรอบคอบโดยผนวกการพิจารณาด้านสิ่งแวดล้อมเข้าไปด้วย ตั้งแต่ในระยะเริ่มต้น โครงการหรือระยะวางแผนนั้นย่อมจะช่วยลดผลกระทบพร้อมกับส่งเสริมให้มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่ประเทศมีจำกัดอย่างระมัดระวังและมีประโยชน์สูงสุด

การวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย ได้ถูกกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2518 ซึ่งได้ให้อำนาจในการออกประกาศกำหนดประเภทและขนาดของโครงการที่ต้องมีการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ต่อมาประเทศไทยเริ่มมีการกำหนดประเภทและขนาดของโครงการที่ต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2524 โดยได้มีการกำหนดให้โครงการพัฒนาจำนวน 10 ประเภท ต้องจัดทำรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม ต่อมามีการตราพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติขึ้นใหม่ ในปี พ.ศ. 2535 มีการปรับปรุงเกี่ยวกับขั้นตอนและกลไกการพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมใหม่ ในปัจจุบันการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม เป็นเครื่องมือในการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ถูกนำมาใช้กว้างขวางมากขึ้น มีประกาศกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม และ กำหนดให้โครงการพัฒนา 22 ประเภท ต้องจัดทำรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมก่อนการก่อสร้างดำเนินการ ในแต่ละปีจะมีโครงการที่เสนอรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมเข้าสู่การพิจารณาประมาณปีละ 300 โครงการ หรือประมาณ 900 ฉบับ

การวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม หมายถึง การใช้หลักวิชาการในการทำนาย หรือคาดการณ์ผลกระทบทั้งในทางบวกและทางลบของการดำเนินโครงการพัฒนาที่จะมีต่อสิ่งแวดล้อม ในทุกด้าน ทั้งทางทรัพยากรธรรมชาติ ทางเศรษฐกิจ และสังคม เพื่อจะได้หาทางป้องกันผลกระทบสิ่งแวดล้อมในทางลบที่อาจเกิดขึ้นให้เกิดขึ้นน้อยที่สุด ขณะเดียวกันก็มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งส่วนใหญ่ไม่สามารถฟื้นคืนกลับมาได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด และคุ้มค่าที่สุด นอกจากนี้รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมยังใช้เป็นแนวทางในการ

ตัดสินใจของนักบริหารว่าสมควรดำเนินโครงการหรือไม่ การวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมจะเป็นประโยชน์อย่างมากหากได้รับการนำมาใช้ในการวางแผนป้องกันปัญหาสิ่งแวดล้อม ตั้งแต่ขั้นตอนการศึกษาความเหมาะสมของโครงการ จะช่วยลดค่าใช้จ่ายในการแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นภายหลังดำเนินโครงการไปแล้วได้มาก และเป็นวิสัยทัศน์ของนักบริหาร โครงการในยุคโลกาภิวัตน์ที่มุ่งเน้นการป้องกันปัญหามากกว่าการแก้ไข

ประโยชน์ของการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม เพื่อนำไปใช้ในการวางแผนให้เกิดประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยในการมองปัญหาได้กว้างขวางมากขึ้นกว่าเดิมที่มองเพียงผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเป็นประเด็นหลัก อันก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมแก่ทรัพยากรธรรมชาติ ส่งผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและความรุนแรงจากการพัฒนาโครงการ เพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถหามาตรการในการป้องกัน และแก้ไขผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นนั้นอย่างเหมาะสมก่อนดำเนินการ เพื่อให้สามารถแน่ใจได้ว่าได้คาดการณ์ในประเด็นปัญหาสำคัญอันเกิดขึ้นอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ โดยเลือกมาตรการที่เป็นไปได้ในทางปฏิบัติ และค่าใช้จ่ายน้อย เพื่อช่วยเป็นข้อมูลสนับสนุนในการตัดสินใจในการลงทุนหรือพัฒนาโครงการ การเตรียมแผนงาน แผนการเงินในการจัดการสิ่งแวดล้อม และสามารถนำผลการศึกษาเป็นข้อมูลที่จะให้ความกระจ่างต่อสาธารณชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อป้องกันความขัดแย้งของการใช้ทรัพยากรได้ และยังเป็นแนวทางในการกำหนดแผนการติดตามตรวจสอบผลกระทบที่เกิดขึ้นภายหลังได้ นอกจากนี้ยังเป็นหลักประกันในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่ยาวนาน (Long – Term Sustainable Development)

ภารกิจของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมวุฒิสภา ในฐานะที่วุฒิสมาชิกได้รับเลือกมาจากประชาชนให้เข้ามาเป็นตัวแทนในการดำเนินการตรวจสอบการทำงานของภาครัฐ ตลอดจนการเสนอแก้กฎหมายและอื่นๆ ตามที่กฎหมายกำหนด และประการสำคัญคือ เข้าร่วมในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับประชาชน มีการพิจารณาโครงการศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) ในหลายโครงการ หลังการศึกษาและอนุมัติโครงการแล้ว ยังมีหลายประเด็นที่เป็นปัญหามีผลกระทบต่อประชาชน โดยมีการร้องเรียนผ่านคณะกรรมการสิ่งแวดล้อม ดังนั้นการศึกษาครั้งนี้เพื่อจักได้นำผลมาพัฒนากระบวนการนิติบัญญัติต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการศึกษาได้กำหนดวัตถุประสงค์ดังนี้

1.2.1 เพื่อประเมินกระบวนการขั้นตอนในโครงการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA)

1.2.2 เพื่อทราบปัญหา อุปสรรค ในกระบวนการขั้นตอนโครงการศึกษาผลกระทบ

สิ่งแวดล้อม (EIA)

1.2.3 เพื่อจัดทำข้อเสนอผลการศึกษานำมาพัฒนากระบวนการนิติบัญญัติ ตลอดจนข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม เพื่อความมั่นคง และประโยชน์สุข ได้อย่างเหมาะสมกับปัจจัยพื้นฐานของประเทศ

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

ในการประเมินผลเรื่องนี้ คณะผู้ศึกษาได้แยกขอบเขตของการประเมินออกเป็น 2 ด้าน เพื่อให้เกิดความชัดเจนดังนี้

1.3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหาสาระ เป็นการประเมินจากสาระสำคัญต่อไปนี้ คือ

1.3.1.1 ศึกษาทบทวนแนวความคิดทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA)

1.3.1.2 ศึกษา และทบทวนเอกสารข้อมูล จากเอกสารรายงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง กับนโยบาย แผน และการดำเนินงานของแต่ละกรม / สำนักงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) รวมถึงการค้นหาข้อมูลจาก Website ในระบบเครือข่าย Internet จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1.3.1.3 ศึกษากระบวนการดำเนินงาน (Process) เพื่อวิเคราะห์หาข้อสรุปเกี่ยวกับ :

1) ความชัดเจนเหมาะสมด้านบทบาท หน้าที่ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย และแนวทางปฏิบัติของหน่วยงานดังกล่าวว่า มีความซ้ำซ้อน หรือ เกิดช่องว่างในการปฏิบัติงานหรือไม่ อย่างไร อันมีผลต่อประสิทธิภาพของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA)

2) ความสอดคล้อง และสัมพันธ์ และการถ่ายทอดนโยบาย ระหว่าง ส่วนกำหนดนโยบาย และส่วนปฏิบัติการ

1.3.2 ขอบเขตด้านเวลา

1.3.2.1 ประเมินผลการดำเนินงานโดยรวมของโครงการศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) ที่มีเรื่องร้องเรียนจากผู้ได้รับผลกระทบจากโครงการต่างๆ ที่เสนอผ่านคณะกรรมการสิ่งแวดล้อม วุฒิสภาระหว่างเดือน เมษายน พ.ศ. 2543 ถึง เดือนธันวาคม พ.ศ. 2548

1.3.2.2 ระยะเวลาทำการศึกษาวิจัย 6 เดือน

1.3.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

กรณีการเก็บรวบรวมข้อมูลในระดับพื้นที่ที่กำหนดตามสภาพปัญหาความรุนแรงตามปัญหาความรุนแรงที่กระทบประชาชน และตามข้อจำกัดด้านงบประมาณ ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ คณะผู้ศึกษาได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลสนับสนุนผลการศึกษา จำแนกประเภทโครงการตามหนังสือร้องเรียนจำแนก ดังนี้

1.3.3.1 ประเภทร้องเรียน

- 1) ประเภทโครงการหรือ กิจการการอุตสาหกรรม มีจำนวน 4 โครงการ พื้นที่จังหวัดเพชรบุรี สระบุรี ประจวบคีรีขันธ์ และจังหวัดระยอง
- 2) ประเภทโครงการหรือ กิจการโรงไฟฟ้าพลังงานความร้อน มีจำนวน 3 โครงการ พื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ นครนายก และจังหวัดลำปาง
- 3) ประเภทโครงการหรือ กิจการการทำเหมืองตามกฎหมายว่าด้วยแร่ มีจำนวน 2 โครงการ พื้นที่จังหวัด อุดรธานี และหนองบัวลำภู

1.3.3.2 พื้นที่จังหวัด

- 1) จังหวัดกรุงเทพมหานคร
- 2) จังหวัดอุดรธานี
- 3) จังหวัดหนองบัวลำภู
- 4) จังหวัดระยอง
- 5) จังหวัดลำปาง

1.4 นิยามศัพท์

1.4.1 การประเมินกระบวนการโครงการศึกษาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม คือ การประเมินองค์ประกอบ 3 ด้าน ปัจจุบันนำเข้า ได้แก่ นโยบายรัฐด้านสิ่งแวดล้อม พระราชบัญญัติและข้อกำหนดที่เกี่ยวข้อง ประเด็นข้อร้องเรียนโครงการ บทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ปัจจัยด้านกระบวนการ ได้แก่การพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของโครงการ หรือ กิจการของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ โครงการร่วมกับเอกชน หรือโครงการซึ่งต้องได้รับอนุญาตจากทางราชการตามกฎหมาย ซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ดำเนินการเกี่ยวกับการออกใบอนุญาตผู้มีสิทธิทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การสั่งเพิกถอนใบอนุญาต การปรับปรุงระบบการวิเคราะห์ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการติดตามตรวจสอบประเมินผลการปฏิบัติตามมาตรการป้องกัน และปัจจัยด้านผลผลิต/ผลลัพธ์ ได้แก่ การ

ประเมินกระบวนการขั้นตอนในการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม อุปสรรคต่างๆในกระบวนการขั้นตอนโครงการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) และข้อเสนอการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

1.4.2 การศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม

โครงการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม หมายถึง การดำเนินงานของโครงการในอันที่จะป้องกันและแก้ไขความเสียหายที่อาจมีต่อทรัพยากรสิ่งแวดล้อมหรือคุณค่าต่างๆที่มีต่อมนุษย์ พร้อมด้วยแผนที่โครงการและบริเวณพื้นที่ที่อาจได้รับผลกระทบกระทบกระเทือนจากโครงการ ได้แก่ สภาพแวดล้อมของโครงการโดยทั่วไป ได้แก่ กายภาพ นิเวศวิทยา คุณค่าการใช้ประโยชน์ของมนุษย์ และคุณค่าต่อคุณภาพชีวิต ตามขอบเขตที่กำหนดไว้ ได้แก่

1.4.2.1 ผลกระทบทางกายภาพ

1.4.2.2 ผลกระทบทางชีวภาพ

1.4.2.3 คุณค่าการใช้ประโยชน์ของมนุษย์

1.4.3 กรรมการสิ่งแวดล้อมวุฒิสภา

กรรมการสิ่งแวดล้อมวุฒิสภา หมายถึง บุคคลที่สภาแต่งตั้งขึ้นประกอบเป็น คณะกรรมการ เพื่อกระทำการหรือพิจารณาสอบสวนหรือศึกษาเรื่องใดๆอันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภาแล้วรายงานต่อสภาตามรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการของสภาจึงเกิดขึ้นจากความจำเป็นเพื่อช่วยเหลือแบ่งเบางานสภา ซึ่งมีขอบเขตกว้างขวางและเกี่ยวข้องกับปัญหาซึ่งสลับซับซ้อน จึงกล่าวได้ว่าคณะกรรมการจึงเป็น คณะทำงานให้กับสภานั้นเอง ซึ่งตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. 2544 กำหนดให้วุฒิสภาดัง คณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภาขึ้น 21 คณะ และที่ประชุมวุฒิสภาเมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน 2546 ได้มีมติให้ตั้งคณะกรรมการสามัญเพิ่มขึ้นอีก 1 คณะรวมเป็น 22 คณะ โดยแต่ละคณะ ประกอบด้วยกรรมการจำนวนไม่น้อยกว่า 9 คน แต่ไม่เกิน 15 คน

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 เพื่อทราบผลการประเมินกระบวนการขั้นตอนในการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม

1.5.2 เพื่อทราบปัญหา อุปสรรคต่าง ๆ ในกระบวนการขั้นตอนโครงการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA)

1.5.3 เพื่อนำผลการศึกษามาพัฒนากระบวนการนิติบัญญัติ ตลอดจนข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม เพื่อความมั่นคงและประโยชน์สุขของประชาชน ได้อย่างเหมาะสมกับปัจจัยพื้นฐานของประเทศ

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยโครงการวิจัยประเมินกระบวนการโครงการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) ครั้งนี้กำหนดแนวคิดทฤษฎี ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และกำหนดกรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ดังนี้

2.1 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผล (Evaluation)

2.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดทำรายงานวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม

2.1.3 พระราชบัญญัติ / ระเบียบ / ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

2.1.4 แนวคิดการประชาพิจารณ์

2.1.5 แนวคิดสิทธิมนุษยชน

2.1.6 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

2.1.7 แนวความคิดเกี่ยวกับทัศนคติ

2.1.8 แนวความคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

2.2 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.3 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

2.1 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผล (Evaluation)

ความหมายของการประเมินผล ประชุม รอดประเสริฐ (2539 :72) กล่าวว่า “การประเมินหรือการประเมินผล” มีความหมายตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า “EVALUATION” หมายถึง กระบวนการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจดำเนินการสิ่งใดสิ่งหนึ่ง นอกจากนี้ยังมีความหมายเกี่ยวกับคำอื่นๆ อีกหลายคำ เช่น การวิจัย (Research) การวัดผล (Measurement) การตรวจสอบรายงานผล (Appraisal) การควบคุมดูแล (Monitoring) การประมาณการ (Assessment) และการพิจารณาตัดสิน (Judgment) เป็นต้น คำดังกล่าวอาจสรุปเป็นความหมายหรือคำจำกัดความร่วมกันได้ว่า การประมาณค่าหรือการประมาณผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน

โดยอาศัยข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมด้วยวิธีการสอบถาม ทดสอบ สังเกตและวิธีการอื่นแล้วทำการวิเคราะห์เพื่อตัดสินใจว่าการดำเนินงานนั้นมีคุณค่าหรือบรรลุวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานนั้นมากน้อยเพียงใด

ความรู้พื้นฐานการติดตามประเมินผล

- การติดตาม (Follow up) หมายถึง การติดตามการปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายว่าได้ดำเนินการไปแล้วอย่างไร
- การติดตามงาน(Monitoring) หมายถึงการติดตามการใช้ทรัพยากร กระบวนการในการทำงานตามแผนงาน ตลอดจนผลงานจากการปฏิบัติงาน
- การประเมิน (Assessment) หมายถึง กระบวนการรวบรวมข้อมูลให้อยู่ในรูปที่สามารถตีความได้ เพื่อใช้เป็นฐานสำหรับนำไปสู่การตัดสินใจในขั้นประเมินผล (Evaluation)
- การประเมินผล (Evaluation) กระบวนการค้นหาหรือการตัดสินใจคุณค่าหรือจำนวนของบางสิ่งบางอย่าง โดยใช้มาตรฐานของการประเมิน รวมทั้งการตัดสินใจโดยอาศัยเกณฑ์ภายในและหรือภายนอก
- การวิจัยประเมินผล (Evaluation Research) หมายถึง การนำเอาวิธีการทำวิจัยมาประยุกต์ใช้ในการประเมินผล

การประเมินความเหมาะสมทางเศรษฐศาสตร์ของโครงการ

ให้แสดงการประเมินความเหมาะสมทางด้านเศรษฐศาสตร์ทั้งทางด้านประโยชน์ (Economic Benefit) และต้นทุนที่เกิดขึ้น (Economic Cost) โดยจำแนกเป็นผลประโยชน์ด้านต่างๆ ให้นำเสนอในรูปอัตราส่วนระหว่างผลประโยชน์กับการลงทุน (B/C ratio) ผลกระทบรวมเมื่อสิ้นสุดโครงการโดยคิดมูลค่าปัจจุบัน (Net Present Value) อัตราส่วนผลตอบแทนทางด้านเศรษฐศาสตร์และการเงิน (EIRR and FIRR) โดยผลกระทบที่นำมาประเมินควรเป็นผลกระทบโดยตรงที่เกิดจากโครงการ หากเป็นผลกระทบที่เกิดกับพื้นที่โครงการอื่นให้ประเมินเฉพาะผลกระทบที่เกิดเพิ่มขึ้นเนื่องมาจากโครงการเท่านั้น

การประเมินความเหมาะสมทางสังคมของโครงการ

ให้แสดงการประเมินความเหมาะสมทางด้านสังคมของพื้นที่โครงการ ทั้งพื้นที่ที่ถูกน้ำท่วม พื้นที่ชลประทาน และพื้นที่ตั้งถิ่นฐานใหม่(หากมี) โดยนำเสนอรายละเอียดของรูปแบบและผลการศึกษาด้านสังคมในพื้นที่ดังกล่าว

1) สภาพแวดล้อมในปัจจุบัน

ให้นำเสนอสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน โดยครอบคลุมทรัพยากรสิ่งแวดล้อมทั้ง ๔ ด้าน ได้แก่ กายภาพ ชีวภาพ คุณค่าการใช้ประโยชน์ของมนุษย์ และคุณค่าต่อคุณภาพชีวิตที่คาดว่าจะได้รับผลกระทบจากการพัฒนาโครงการ อย่างน้อยต้องแสดงข้อมูลในระดับของพื้นที่โครงการ และระดับพื้นที่ลุ่มน้ำย่อย หากผลกระทบของโครงการมีความเชื่อมโยงไปถึงลุ่มน้ำหลักก็ต้องแสดงข้อมูลทรัพยากรสิ่งแวดล้อมในระดับลุ่มน้ำหลักด้วย

(1) ทรัพยากรกายภาพ (Physical Resources)

สภาพภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศ ทรัพยากรดิน ธรณีวิทยาและการเกิดแผ่นดินไหว แหล่งแร่ ตะกอนและการกัดเซาะ ทรัพยากรน้ำ การศึกษาเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำ

(2) ทรัพยากรชีวภาพ (Biological Resources)

เกี่ยวกับสภาพป่าไม้ ประเภทป่าไม้ชนิดพันธุ์ไม้สำคัญ ชนิดพันธุ์ไม้หายาก สัตว์ป่า นิเวศวิทยาของพื้นที่

(3) คุณค่าการใช้ประโยชน์ของมนุษย์

(4) คุณค่าต่อคุณภาพชีวิต

โครงการศึกษาสภาพเศรษฐกิจและสังคมโดยทั่วไป เช่น การประกอบอาชีพ รายได้ - รายจ่ายทัศนคติของราษฎรต่อโครงการในด้านต่าง ๆ เป็นต้น

ในการศึกษาจะต้องแสดงวิธีการสุ่มตัวอย่าง จำนวนตัวอย่าง ที่ตั้งของกลุ่มตัวอย่าง ที่จะต้องมีการกระจายตัวอย่างเหมาะสมเพื่อให้เป็นตัวแทนของพื้นที่ รวมทั้งการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามการมีส่วนร่วมของประชาชน ให้แสดงรายละเอียดการให้ประชาชนมีส่วนร่วมต่อโครงการในรูปแบบต่างๆ เช่น การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การปรึกษาหารือ การตัดสินใจ เป็นต้น ทั้งนี้จะต้องระบุสถานที่ ระยะเวลา วิธีการมีส่วนร่วม กลุ่มเป้าหมาย (Focus) ที่มีส่วนร่วมในแต่ละครั้ง รวมทั้งวิธีการนำข้อมูลมาสังเคราะห์เพื่อใช้ประโยชน์ในการวางแผนทางด้านสิ่งแวดล้อม

2.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดทำรายงานวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม

ในการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้แก่ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (๒๕๔๗) กำหนดให้สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นหน่วยงานหลัก รับผิดชอบเกี่ยวกับ เรื่องการพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมทั้งในโครงการของรัฐ และเอกชน โดยปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.

2535 และกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้มีการตั้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณาปรับปรุงระบบการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

- 1) รายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมเบื้องต้น (Initial Environmental Evaluation) เรียกโดยย่อว่า IEE เป็นการตรวจสอบเบื้องต้นถึงผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดจากโครงการที่เสนอ
- 2) รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Assessment) เรียกโดยย่อว่า EIA เป็นการศึกษาเพื่อคาดการณ์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมทั้งในทางบวกและทางลบจากการพัฒนาโครงการ หรือกิจการ

กระบวนการพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม

กระบวนการพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม กำหนดรายละเอียดตามลำดับ ดังนี้

- 1) สารสำคัญของรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมส่วนรายงานหลัก (Main Report) ประกอบด้วย
 - 1.1) ส่วนหน้าของรายงาน
 - ก. ปกหน้าและปกในของรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมเป็นไปตามรูปแบบที่กำหนดไว้ตามแบบ สผ.2
 - ข. หนังสือรับรองการจัดทำรายงาน บัญชีรายชื่อผู้จัดทำรายงานตามรูปแบบ สผ. 3
 - ค. สำเนาใบอนุญาตเป็นผู้มีสิทธิทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม
 - 1.2) บทนำ
 - ก. ที่มาของโครงการและเหตุผลความจำเป็นในการดำเนินโครงการ
 - ข. วัตถุประสงค์ของการจัดทำรายงาน
 - ค. ขอบเขตการศึกษาและวิธีการ
 - 1.3) รายละเอียดโครงการ

ให้บรรยายถึงรายละเอียดข้อมูลโครงการอย่างเพียงพอ เพื่อให้เกิดภาพพจน์ของโครงการ และเพื่อให้สามารถใช้เป็นแนวคิดประกอบการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่จะเกิดขึ้น ข้อมูลที่จะต้องแสดงรายละเอียดไว้ ได้แก่

 - ก. ประเภทและขนาดโครงการ/กำลังผลิต
 - ข. ความจำเป็นที่ต้องมีโครงการ

ค. ที่ตั้งโครงการและเส้นทางเข้าถึงโครงการให้แสดงแผนที่แผนผังในมาตราส่วนที่ชัดเจน พร้อมทั้งรูปถ่ายสีในบริเวณที่ตั้งโครงการและบริเวณใกล้เคียงและภาพจำลอง 3 มิติ แสดงให้เห็นความแตกต่างกรณีมีโครงการ และไม่มีโครงการ

ง. ระยะเวลาที่ดำเนินการ

จ. เหตุผลในการเลือกที่ตั้งโครงการ(โดยเป็นเหตุผลที่ได้พิจารณาทางด้านสิ่งแวดล้อม)

ฉ. รายละเอียดกระบวนการกิจกรรมภายในโครงการ ความต้องการวัตถุดิบพลังงาน ระบบสาธารณูปโภค จำนวนพนักงาน คนงาน ตลอดจนรายละเอียดอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องแสดงแผนผังกระบวนการ เพื่อให้สามารถเข้าใจในกระบวนการ/กิจกรรมได้อย่างชัดเจน

ช. สารมลพิษหรือของเสียที่เกิดขึ้นจากกระบวนการ หรือการดำเนินโครงการก่อสร้างโครงการ (ระบุชนิด ปริมาณสารมลพิษหรือของเสีย และจุดกำเนิดมลพิษ)

ซ. รายละเอียดระบบบำบัดมลพิษหรือของเสีย การดูแล และควบคุมระบบประสิทธิภาพของระบบ

1.4) สภาพสิ่งแวดล้อมปัจจุบัน

กำหนดให้แสดงผลการศึกษาในรายละเอียดเกี่ยวกับสถานภาพปัจจุบันของทรัพยากรสิ่งแวดล้อม และคุณค่าต่างๆที่มีต่อมนุษย์ พร้อมด้วยแผนที่โครงการและบริเวณพื้นที่ที่อาจได้รับผลกระทบกระทบกระเทือนจากโครงการ ได้แก่ สภาพแวดล้อมของโครงการโดยทั่วไป ได้แก่ กายภาพ นิเวศวิทยา คุณค่าการใช้ประโยชน์ของมนุษย์ และคุณค่าต่อคุณภาพชีวิต ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสำคัญในแต่ละหัวข้อที่คาดว่าจะได้รับผลกระทบจากโครงการที่ได้จากการกำหนดขอบเขตการศึกษาเป็นสำคัญโดยมีประเด็นของการศึกษา ดังแสดงตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 แสดงผลกระทบที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการ

ประเภท	ประเด็นการศึกษา
ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ บนบก	
1. ภูมิस्थาน	ลักษณะภูมิประเทศ / ระดับความสูง ลักษณะที่โดดเด่นเฉพาะทางกายภาพ(Unique physical feature) เช่น เกาะ หน้าผา ฯลฯ

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

ประเภท	ประเด็นการศึกษา
2. ดิน	ชนิดประเภท สัดส่วน (profile of soil type extent each) กษัยการของดิน การตกตะกอน คุณสมบัติกายภาพ เคมี ชีวภาพ สมรรถนะและศักยภาพของดิน
3. ธรณีวิทยา	ลักษณะทางธรณีวิทยา การเกิดแผ่นดินไหว
4. ทรัพยากร	แหล่งแร่ธาตุ ชนิด ปริมาณแร่ธาตุในพื้นที่ และบริเวณ กษัยการของดิน การตกตะกอน คุณสมบัติกายภาพ เคมี
5. การใช้ที่ดิน	สภาพการใช้ประโยชน์ที่ดิน การกำหนดพื้นที่เฉพาะ
6. คุณค่าต่อคุณภาพชีวิต	ข้อมูลประชากร(จำนวน อาชีพ รายได้ ภาษาศาสนา ฯลฯ) การตั้งถิ่นฐาน ทัศนคติของประชาชนที่มีต่อโครงการ
7. การสาธารณสุข	อัตราการเจ็บป่วย โรคระบาด โรคประจำถิ่น การบริการทางสาธารณสุข
8. อาชีวอนามัย	โรคจากการทำงาน อุบัติเหตุจากการทำงาน ความเสี่ยง(กรณีโครงการที่มีความเสี่ยง)
9. ประวัติศาสตร์	โบราณสถาน โบราณวัตถุ โบราณคดี ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมดั้งเดิม คุณค่าความงดงามของแหล่งท่องเที่ยว สถานที่สำคัญทาง ธรรมชาติ แหล่งธรรมชาติอันควรอนุรักษ์

แหล่งที่มา : สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม : 2548

(5) ผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดขึ้นจากโครงการ

ให้ทำการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ซึ่งอาจเกิดขึ้นเนื่องจากโครงการทั้งที่เป็นผลกระทบโดยตรงและผลกระทบทางอ้อม ทั้งในลักษณะของผลกระทบในระยะสั้นและระยะยาว

และสำหรับการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม เพื่อประกอบการขอก่อสร้างโครงการ จำเป็นจะต้องประเมินผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นในขั้นการก่อสร้างด้วย โดยประเมินตามกลุ่มทรัพยากรสิ่งแวดล้อม และคุณค่าต่างๆที่มีต่อมนุษย์ ตามที่ได้เสนอไว้ในข้อ 4 ว่าจะเกิดผลกระทบต่อกลุ่มทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมและคุณค่าต่างๆที่มีต่อมนุษย์แต่ละกลุ่มอย่างไร และมากน้อยรุนแรงเพียงใด รวมทั้งผลกระทบที่ไม่สามารถกลับคืนได้ (irreversible impact) การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในส่วนนี้จะต้องใช้ความสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างข้อมูลรายละเอียดโครงการ และสภาพสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันมาพิจารณาประกอบการคาดการณ์ ผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดขึ้นตามหลักเกณฑ์และวิธีการทางวิชาการ นอกจากนี้การทำนายผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่ซับซ้อน เช่น การทำนายผลกระทบต่อคุณภาพอากาศ ควรใช้แบบจำลองทางคณิตศาสตร์มาช่วยในการประเมิน เพื่อให้เกิดความแม่นยำและแน่นอนมากขึ้น

(6) มาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อม และการชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้น

รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมจะต้องอธิบายถึงการดำเนินงานของโครงการในอันที่จะป้องกันและแก้ไขความเสียหายที่อาจมีต่อทรัพยากรสิ่งแวดล้อมหรือคุณค่าต่างๆตามข้อ 4 และในกรณีที่ความเสียหายไม่อาจหลีกเลี่ยงได้และกลับคืนมาได้ ให้เสนอแผนการชดเชยความเสียหายดังกล่าวที่มีนัยสำคัญ พร้อมทั้งความเป็นไปได้ และแนวทางที่เพิ่มคุณค่าและทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกทำลาย โดยวิธีใดบ้าง มาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบคุณภาพสิ่งแวดล้อมเป็นส่วนสำคัญในการพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม

(7) การพิจารณาทางเลือกของโครงการ

ในกรณีที่โครงการจะก่อให้เกิดการสูญเสียทรัพยากรสิ่งแวดล้อมและคุณค่าต่างๆ ที่มีต่อมนุษย์อย่างรุนแรงก็ควรจะได้มีการพิจารณาทางเลือกอื่นๆทั้งนี้ให้รวมถึงทางเลือกที่จะไม่ดำเนินการด้วย และในแต่ละแนวทางเลือกควรมีการพิจารณาทั้งด้านวิศวกรรมเศรษฐศาสตร์ และสิ่งแวดล้อมให้มีความสมดุลกันด้วย ให้เปรียบเทียบผลดีและผลเสียต่างๆอันเนื่องมาจากทางเลือกเหล่านั้น ซึ่งอาจจะเป็นที่ตั้งของโครงการ เช่น โครงการก่อสร้างท่าเรือ ควรมีการพิจารณาที่ตั้งในหลายๆบริเวณ โดยมีการอธิบายรายละเอียดเพียงพอที่จะแสดงให้เห็นถึงความเหมาะสมของแต่ละที่ตั้ง และหรือแต่ละระบบนิเวศน์ นอกจากนี้ยังได้แก่การเสนอทางเลือกในการดำเนินการ โดยเสนอกระบวนการ กิจกรรมของโครงการอื่นที่ให้ผลผลิต หรือประโยชน์ของโครงการในลักษณะเดียวกัน แต่ผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากกระบวนการเปลี่ยนแปลงไป

การพิจารณาทางเลือกของโครงการแต่ละทางเลือกนั้น จะประกอบด้วยขั้นตอน 2 ขั้น คือ
ก. สรุปผลเสียทั้งหมดที่อาจจะเกิดขึ้น

ข. วิเคราะห์แสดงความสัมพันธ์ระหว่างผลกระทบเหล่านั้นกับโครงการและทางเลือกต่างๆของโครงการ หลังการพิจารณาเปรียบเทียบทางเลือกทั้งหมดแล้ว จะสามารถเลือกทางเลือกของโครงการซึ่งเป็นทางเลือกที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ใกล้เคียงกัน แต่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยกว่าทางเลือกอื่นๆ แต่ทั้งนี้ผลกระทบดังกล่าวจะต้องอยู่ในระดับที่สามารถยอมรับได้ด้วย

(8) การประสานงานกับหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง

หากโครงการได้มีการประสานงานถึงหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งกับโครงการ และมีใบอนุญาต หรือยินยอมการใช้ประโยชน์ หรือเอกสารอื่นใดที่เห็นว่ามีประโยชน์ต่อการพิจารณารายงานฯ ก็ให้แสดงไว้ในส่วนนี้ นอกจากนี้หากโครงการได้ดำเนินการมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นการกำหนดหัวข้อการศึกษา หรือในระหว่างการจัดเตรียมรายงานฯ ไว้แล้วก็ให้แสดงรายละเอียดผลการดำเนินงานด้วย

(9) มาตรการติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อม

ในส่วนนี้เป็นการอธิบายเกี่ยวกับแผนงานการติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อมเพื่อตรวจสอบยืนยันประสิทธิภาพของมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่เสนอไว้ในรายงาน และเพื่อศึกษาความเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมอย่างมีระบบและมีระยะเวลาในการติดตามเป็นเวลาต่อเนื่องกันตามหลักวิชาการ และให้เหมาะสมทั้งระบบคุณค่าคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่จะได้รับผลกระทบจากการก่อสร้าง หรือดำเนินโครงการ ซึ่งในแผนดังกล่าวให้กล่าวถึงรายละเอียดเกี่ยวกับสถานีตรวจวัดระยะเวลาในการวัดดัชนีคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่จะทำการตรวจวัดและวิธีวัด ตลอดจนรายงานการตรวจสอบผลกระทบเป็นระยะๆ

(10) บทสรุป

สรุปให้เห็นถึงผลได้ผลเสียที่จะเกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อมและผลที่ตัดสินเด่นชัดว่าสิ่งที่จะได้รับการดำเนินโครงการ ตลอดจนค่าความจำเป็นที่ต้องชดเชยความเสียหายและลดความสูญเสียต่างๆ ตลอดจนอธิบายการสูญเสียทรัพยากรที่ไม่สามารถกลับคืนมาได้ และการติดตามตรวจสอบ

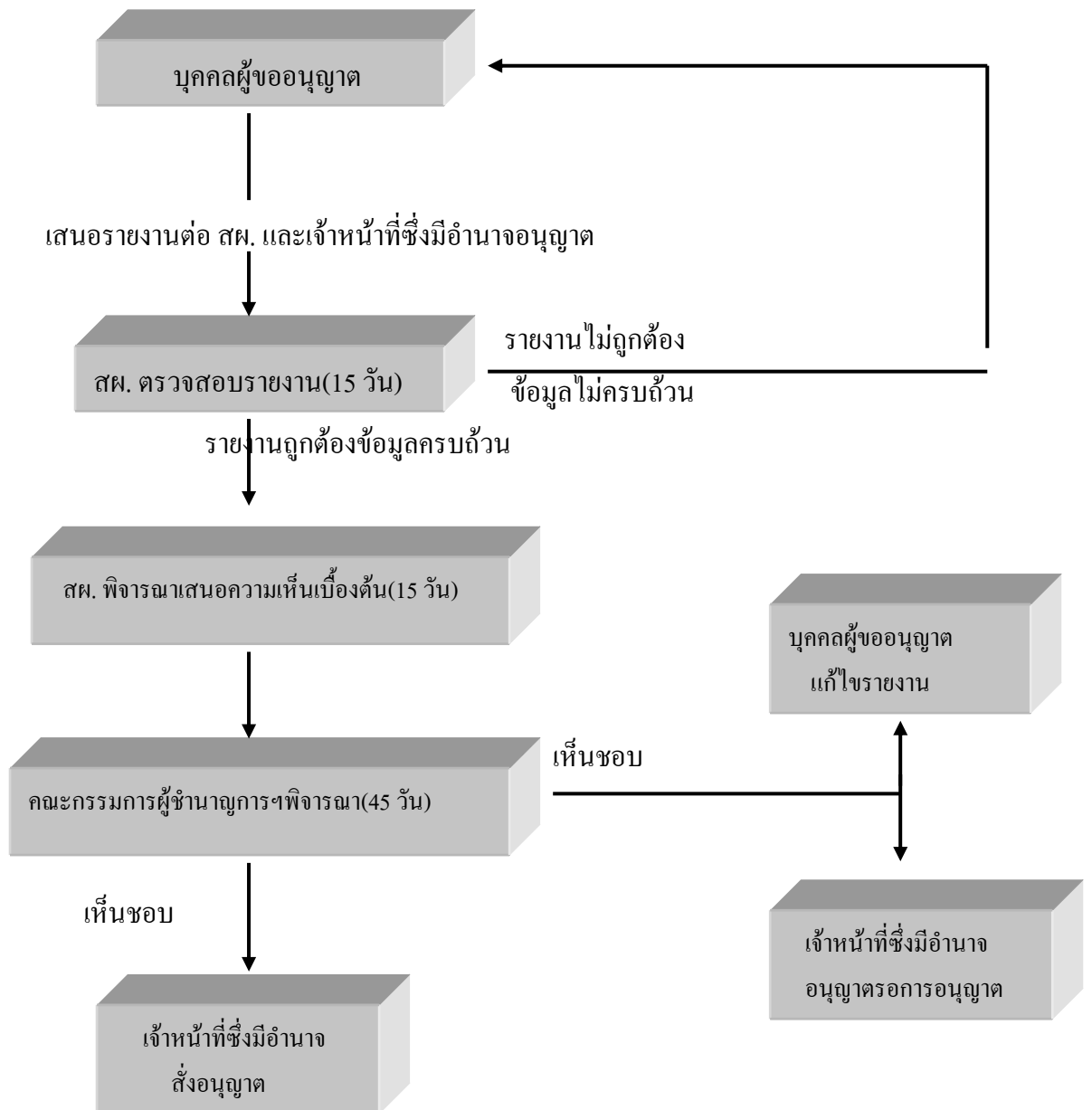
(11) รายชื่อและคุณสมบัติของแต่ละบุคคลที่จัดทำรายงานทั้งหมดพร้อมลายมือชื่อ

ขั้นตอนการพิจารณารายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม

ในการพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม มีสาระของโครงการ 2 ประเภท คือ

1. โครงการของเอกชนและโครงการที่ต้องเสนอความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี มีขั้นตอนและระยะเวลาในการพิจารณา ดังนี้

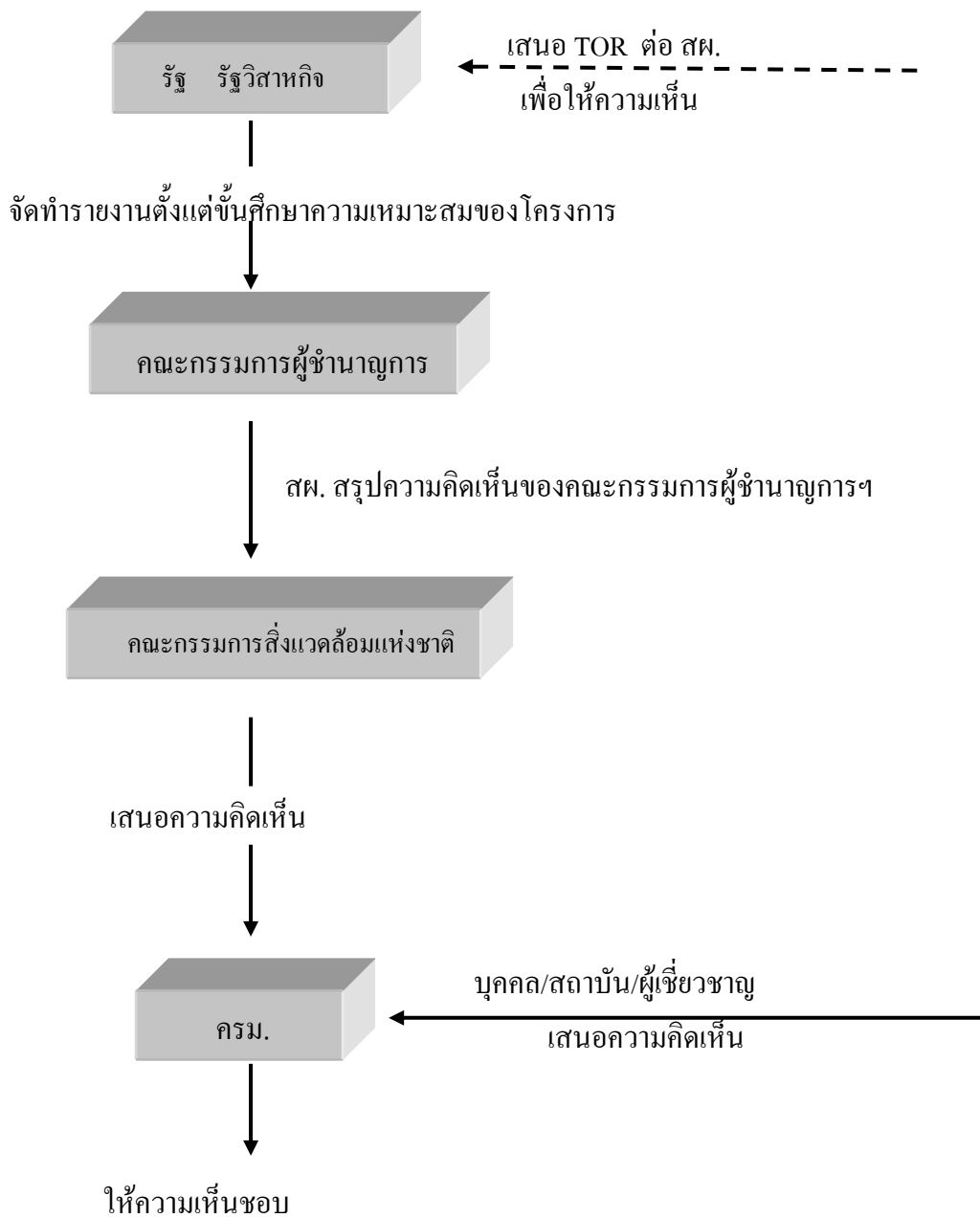
แผนภูมิที่ 2.1 แสดงขั้นตอนการพิจารณา EIA โครงการเอกชนและโครงการที่ไม่ต้องขอความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี

แหล่งที่มา : สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม : 2548

2) โครงการของรัฐ รัฐวิสาหกิจ และโครงการร่วมกับเอกชนซึ่งต้องเสนอขอรับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี

แผนภูมิที่ 2.2 แสดงขั้นตอนการพิจารณา EIA สำหรับโครงการร่วมเอกชนและโครงการรัฐวิสาหกิจซึ่งต้องขอรับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี

2.1.3 พระราชบัญญัติ / ระเบียบ / ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาโครงการวิจัยประเมินกระบวนการโครงการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) ประกอบด้วย

1) พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535

หลักการและเหตุผลข้อหนึ่งในการร่างพระราชบัญญัตินี้คือ การส่งเสริมให้ประชาชนและองค์กรเอกชนมีส่วนร่วมในการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยกฎหมายสิ่งแวดล้อมฉบับนี้มีบทบัญญัติที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการรักษาและพิทักษ์สิ่งแวดล้อม

1.1) สิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชน ไม่ว่าจะส่วนบุคคลหรือองค์กรสามารถขอรัฐเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม ทั้งทางด้านมลพิษและทรัพยากรธรรมชาติ กระนั้นก็ตามการใช้สิทธินี้จะได้หรือไม่ต้องยังต้องให้หน่วยงานรัฐพิจารณาเป็นเรื่องๆ ไป โดยประกอบกับข้อกำหนดต่างๆตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540 ด้วย

1.2) สิทธิในการแสดงความคิดเห็น โดยประชาชนสามารถใช้สิทธิแสดงความคิดเห็นต่อโครงการหรือการดำเนินการต่างๆ ที่ภาครัฐจัดทำขึ้น หรืออนุญาตให้เอกชนเข้าดำเนินการ หากว่าโครงการมีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

นอกจากนี้พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ได้กำหนดให้ มีการศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Assessment : EIA) การทำรายงานวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม เนื้อหาที่ต้องแสดงในรายงานประกอบด้วย มาตรการลดผลกระทบ และระบบการติดตามตรวจสอบ ในขั้นตอนและกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม จะทำโดยให้มีการปรึกษาหรือการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีส่วนได้ส่วนเสียหรือกลุ่มประชาชนที่มีแนวโน้มได้รับผลกระทบประเภทโครงการที่ต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมกำหนดไว้ตามประกาศกระทรวง วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมไว้ 22 ประเภท ตัวอย่างโครงการที่เกี่ยวข้องกับแหล่งน้ำและการชลประทาน คือ เขื่อนเก็บกักน้ำหรืออ่างเก็บน้ำที่มีปริมาตรตั้งแต่ 10,000,000 ลูกบาศก์เมตร หรือตั้งแต่ 15 ตารางกิโลเมตรขึ้นไป โครงการชลประทานที่มีพื้นที่การชลประทานตั้งแต่ 80,000 ไร่ขึ้นไป

ในส่วนของขั้นตอนการพิจารณา รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมสำหรับของรัฐ และรัฐวิสาหกิจ หรือโครงการร่วมเอกชน ต้องผ่านการพิจารณาทั้งของคณะกรรมการผู้ชำนาญการ และคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ จากนั้นเสนอให้คณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบอีกครั้งหนึ่ง

2) ระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ผลกระทบสิ่งแวดล้อม

จากการศึกษาพบว่าระเบียบและประกาศที่เกี่ยวข้อง โดยมีวิวัฒนาการดังนี้

พ.ศ.	วิวัฒนาการของการวิเคราะห์ ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย
๒๕๑๘	พ.ร.บ. ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๑๘
๒๕๒๑	พ.ร.บ. ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๒๑
๒๕๒๒	พ.ร.บ. ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ฉบับที่ ๓ พ.ศ. ๒๕๒๒
๒๕๒๔	ประกาศกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการพลังงาน เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการที่ต้องมีรายงานเกี่ยวกับการศึกษาและมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบต่อการต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม (มีโครงการต้องจัดทำรายงาน ๑๐ ประเภทโครงการ)
๒๕๒๗	กฎกระทรวง ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๒๗) เกี่ยวกับการจดทะเบียนนิติบุคคลผู้มีสิทธิทำรายงาน
๒๕๓๕	พ.ร.บ. ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ ประกาศกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือเอกชนที่ต้องจัดทำรายงาน จำนวน ๒ฉบับ ทำให้มีโครงการที่เข้าร่วมจัดทำรายงานรวม ๑๕ ประเภท ประกาศกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์วิธีการระเบียบปฏิบัติและแนวทางในการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม จำนวน ๒ ฉบับ

พ.ศ.	วิวัฒนาการของการวิเคราะห์ ผลกระทบสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย
๒๕๕๓	ประกาศหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบ ปฏิบัติ และแนวทางในการจัดทำ รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ฉบับที่ ๔ (พ.ศ. ๒๕๕๓) ประกาศคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ฉบับที่ 19 (พ.ศ. 2543) เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการในการแต่งตั้งคณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณา รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม โครงการที่จัดทำเสนอตาม ประกาศกระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนด หลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบ ปฏิบัติและแนวทางในการจัดทำรายงานการ วิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ฉบับที่ ๔ (พ.ศ. ๒๕๕๓) ซึ่งเป็น โครงการ ชุดพักอาศัย โครงการ โรงพยาบาล หรือสถานพยาบาล อาคารอยู่อาศัยรวม ซึ่งได้ดำเนินการก่อสร้างอาคารแล้ว โดยยังมีได้เสนอรายงานการวิเคราะห์ ผลกระทบสิ่งแวดล้อม

ที่มา : สำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓

3) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2540

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ได้รับรองสิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชน และชุมชนในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งได้กำหนดให้แนวนโยบายของรัฐในการส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับรัฐในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มาตราที่เกี่ยวข้องกับบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน อาทิ เช่น มาตรา 46, 56, 58, 59, 76 และ 79 เนื้อหาสาระ โดยสรุป

มาตรา 46 บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีต ประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลกันและยั่งยืน ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 56 สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐบาลและชุมชนในการบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรและความหลากหลายทางชีวภาพ และการคุ้มครอง ส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ให้ดำรงชีพอยู่ได้อย่างปกติและต่อเนื่อง ในสิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ หรือคุณภาพชีวิตของคน ย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายกำหนด

การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม รวมทั้งได้ให้องค์กรอิสระซึ่งประกอบด้วยผู้แทนองค์กรเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมและผู้แทนสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม ให้ความคิดเห็นประกอบก่อนมีการดำเนินการดังกล่าว ทั้งนี้ ตามกฎหมายบัญญัติ

สิทธิของบุคคลที่จะฟ้องหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นๆ เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายตามวรรคหนึ่งและวรรคสองย่อมได้รับความคุ้มครอง

มาตรา 58 บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น เว้นแต่การเปิดเผยข้อมูลนั้นกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยของประชาชน หรือส่วนได้เสียอันพึงได้รับความคุ้มครองของบุคคลอื่น ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 59 บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ก่อนการอนุญาตหรือการดำเนินการโครงการหรือกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นที่เกี่ยวกับตน หรือชุมชนท้องถิ่น และมีสิทธิแสดงความคิดเห็นของประชาชนตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 76 รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสงวน บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล รวมทั้งมีส่วนร่วมในการส่งเสริม บำรุงรักษา และคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน ตลอดจนการควบคุมและกำจัดภาวะมลพิษที่มีผลต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพและคุณภาพชีวิตของประชาชน

มาตรา 79 รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสงวนบำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล รวมทั้งมีส่วนร่วมในการส่งเสริมบำรุงรักษา และคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน ตลอดจนการควบคุมและกำจัดภาวะมลพิษที่มีผลต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพและคุณภาพชีวิตของประชาชน

2.1.4 แนวคิดการประชาพิจารณ์

ประเทศไทยประชาพิจารณ์เริ่มมีปรากฏเป็นทางการ เมื่อปี พ.ศ.2539 ในสมัยรัฐบาลของ นายบรรหาร ศิลปะอาชา นับจากนั้นเป็นต้นมา ประเทศไทยได้มีการจัดทำประชาพิจารณ์ไปแล้ว มากกว่า 50 โครงการ ซึ่งเป็นการจัดโดยหน่วยงานต่างๆ ของภาครัฐมากกว่า 12 หน่วยงาน ผลที่ปรากฏ พบว่าประชาชนผู้มีส่วนได้เสียกลับเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นอย่างจำกัด และไม่สนใจเท่าที่ควร ทั้งนี้เนื่องจากบางโครงการผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจที่จะดำเนินการโครงการต่างๆ ได้ตัดสินใจในการดำเนินโครงการไปแล้วก่อนที่จะมีการทำประชาพิจารณ์ ฉะนั้น ผลที่ได้จากการประชาพิจารณ์ จึงมิใช่นำไปเป็นแนวทางประกอบการตัดสินใจ แต่มีลักษณะเป็นเพียงการชี้แจงข้อสงสัยต่างๆ หรือ เป็นเพียงการหยั่งเสียงเท่านั้น

นักวิชาการหลายท่านมีความเห็นเกี่ยวกับการประชาพิจารณ์ (Public Hearing) เป็นเทคนิคการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในการตัดสินใจของภาครัฐ มีนักวิชาการมองว่าการทำประชาพิจารณ์เป็นการรักษาดุลยภาพระหว่างผู้ปกครอง และผู้ใต้ปกครองเพราะเป็นกระบวนการที่รัฐเปิดโอกาสให้พลเมืองที่ไม่พอใจการกระทำ อย่างหนึ่งอย่างใดของรัฐบาลในช่วงเวลาหนึ่งๆ ได้มีโอกาสบอกรัฐว่าเขาไม่พอใจ เช่น

- นักธุรกิจอาจเรียกร้องต่อผู้กำหนดนโยบายในการประชุมแบบประชาพิจารณ์ เพื่อให้รัฐอนุญาตให้พวกเขาขยายธุรกิจ
- ชุมชนอาจใช้เวทีประชาพิจารณ์เป็นเครื่องมือในการเคลื่อนไหวภาคสังคม และประชาชน ให้สนับสนุนโครงการที่พวกเขาเรียกร้อง
- ฝ่ายการเมืองสามารถใช้การทำประชาพิจารณ์ เพื่อขายความคิด หรือผลักดันโครงการต่างๆ ที่ตนนำเสนอ เป็นต้น

ประชาพิจารณ์ในประเทศต่างๆ จึงเกิดขึ้นตามกรอบกติกาของกฎหมายที่กำหนดเนื้อหา ขอบข่าย และวิธีการในการจัดทำประชาพิจารณ์ ซึ่งรัฐบาลทั้งระดับรัฐบาลกลางและท้องถิ่น จำเป็นต้องจัดตามกฎหมายกำหนด เพื่อให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการบริหาร และนิติบัญญัติ เช่น การออกใบอนุญาต การกำหนดนโยบาย และแผน การออกกฎหมายต่างๆ

การประชาพิจารณ์เป็นการสื่อสารทางเดียว ในลักษณะจัดเป็นเวทีให้ประชาชนมาแสดงความคิดเห็นอย่างเป็นทางการ มีการจัดบันทึกการประชุม ผู้เข้าร่วมประชุม ประเด็น สนับสนุน / คัดค้าน และข้อคิดเห็นของผู้จัด เพื่อให้ภาครัฐใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจ ประชาพิจารณ์ จึงเป็นเวทีรับฟัง มิใช่เวทีการถกเถียงหรือสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประชาพิจารณ์มี

เป้าหมายเป็นเวทีให้ประชาชนผู้ไม่พอใจในการกระทำ หรือการตัดสินใจของรัฐบาลมีโอกาสบอกผู้มีอำนาจรัฐทราบว่าเขาไม่พอใจ ถ้าผู้มีอำนาจนั้นยังดึงดันทำต่อไปก็จะต้องรับผิดชอบทางการเมือง การจัดทำประชาชนแสดงความคิดเห็นว่าเป็นรูปแบบหนึ่งที่รัฐจัดให้ประชาชนทำการ ประชาพิจารณ์ เนื่องในปัจจุบันกำลังมีกระบวนการร่างพระราชบัญญัติการรับฟังความเห็นของประชาชน เพื่อให้เป็นไปตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 การจัดทำประชาพิจารณ์ในปัจจุบันจึงดำเนินการตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความเห็นสาธารณะ โดยวิธีการประชาพิจารณ์ พ.ศ. 2539 มีสาระสำคัญคือ

- 1) ผู้มีอำนาจสั่งการให้มีการประชาพิจารณ์ คือ รัฐมนตรี ผู้ว่าราชการจังหวัด สำหรับราชการส่วนภูมิภาคหรือราชการส่วนท้องถิ่น
- 2) การประชาพิจารณ์อาจจัดขึ้นในระหว่างขั้นตอนการศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการ การศึกษาผลกระทบด้านต่างๆ หรือระหว่างขั้นตอนใดก็ได้ ก่อนการตัดสินใจของรัฐต่อการดำเนินการโครงการ
- 3) มีคณะกรรมการประชาพิจารณ์ เพื่อทำหน้าที่ จัดทำประชาพิจารณ์ เช่น ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับโครงการ การกำหนดประเด็นในการทำประชาพิจารณ์ ทำรายงานผลการประชาพิจารณ์ เป็นต้น
- 4) การจัดทำประชาพิจารณ์สามารถจัดได้หลายครั้ง โดยในครั้งแรกจะให้ผู้แทนหน่วยงานของรัฐนำเสนอข้อเท็จจริง และความคิดเห็นก่อน จากนั้นให้ผู้ชำนาญการ ผู้ส่วนได้เสีย และอาจให้ผู้เข้าร่วมประชุมร่วมแสดงความคิดเห็นด้วยก็ได้ (คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2548 หน้า 26 - 31)

สาเหตุที่ต้องทำประชาพิจารณ์ จากแนวคิดในประเทศที่มีการจัดทำประชาพิจารณ์ เช่นสหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส และเยอรมัน เจ้าหน้าที่ภาครัฐจัดประชาพิจารณ์ขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ ดังนี้

- (1) เพื่อทำตามกฎหมายที่ระบุไว้ เช่นการขอให้มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินหรือการเปลี่ยนแปลงโรงงานผลิตไฟฟ้าซึ่งอาจกระทบคุณภาพ อากาศ น้ำ และเสียง หรือเกี่ยวกับสิทธิพลเมืองการจัดสรรทรัพยากร หรือการกำหนดนโยบาย และการออกกฎหมายบริหาร ฯลฯ การทำประชาพิจารณ์เพื่อเป้าหมายตามกฎหมายนี้ เน้นที่วิธีการมากพอๆกับเนื้อหา
- (2) เพื่อได้ข้อมูลจากประชาชน การจัดทำประชาพิจารณ์แบบนี้ก็เพื่อเป้าหมายรับฟังแนวคิดของประชาชน เกี่ยวกับประเด็นปัญหา เป้าหมาย วัตถุประสงค์ นโยบายหรือทางเลือกอื่นๆ เช่น การขอเสนอขึ้นอัตราค่าไฟฟ้าว่าจะมีผลกระทบต่อผู้ใช้อย่างไร

(3) เพื่อให้ข้อมูลแก่ประชาชน ประชาพิจารณ์ในบางกรณีจัดขึ้น เพื่อให้ข้อมูลแก่ประชาชนเกี่ยวกับโครงการที่รัฐจะทำ ประชาพิจารณ์แบบนี้ไม่หวังคำวิจารณ์ หรือความเห็นของประชาชนเท่าใด เช่น ท้องถิ่นจัดประชาพิจารณ์เพื่อประกาศว่าสำนักงานท้องถิ่นจะเปิดทำการเฉพาะตอนเช้าเพราะงบประมาณจำกัด ประชาพิจารณ์แบบนี้ผู้ฟังมักไม่ค่อยได้พูด

(4) เพื่อปรับปรุงการตัดสินใจของรัฐ หรือโครงการของรัฐ รัฐอาจจัดประชาพิจารณ์ เพื่อพยายามปรับปรุงการตัดสินใจ หรือปรับปรุงโครงการของรัฐ โดยฟังความเห็น / แง่คิดจากประชาชน โดยเฉพาะถ้าเป็นโครงการที่ไม่เป็นที่นิยมนัก เช่น กรรมการของวุฒิสภา ขอข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการลดเงินช่วยเหลือรัฐบาลกลางในด้านการศึกษา

(5) เพื่อให้ได้การยอมรับจากประชาชน เป็นการถามประชาชนเกี่ยวกับการตัดสินใจ หรือโครงการ มักไม่ประกาศวัตถุประสงค์จนกว่า ทำเพื่อให้ประชาชนยอมรับ หรือเพื่อชะลอการตัดสินใจไว้ก่อนเพราะกำลังเป็นเรื่องร้อนๆ เช่น ปัญหาการสร้างโรงไฟฟ้า ทำประชาพิจารณ์เพื่อชะลอการขัดแย้ง

(6) เพื่อเปลี่ยนรูปแบบอำนาจทางการเมือง และการจัดสรรทรัพยากร ประชาพิจารณ์ด้านการขอเสนอปิดภูเขา และอุทยานสำหรับผู้ที่ยากไปตั้งแคมป์ หรือการจัดทำประชาพิจารณ์ เกี่ยวกับการจัดตั้งเขื่อนนำมีส่วนร่วมด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อทบทวนเกี่ยวกับเงื่อนไขการให้อนุญาตประชาพิจารณ์แบบนี้มักได้รับความสนใจจากสื่อ / กลุ่มผลประโยชน์

(7) เพื่อตอบสนองความกังวลหรือห่วงใยของประชาชน กลุ่มผลประโยชน์อาจให้ประชาพิจารณ์ เพื่อหาเสียงสนับสนุนจากประชาชน เกี่ยวกับนโยบายหรือโครงการที่ตนนำเสนอ

(8) เพื่อชะลอหรือหลีกเลี่ยงการตัดสินใจของรัฐ โดยเฉพาะถ้าเป็นการตัดสินใจที่ประชาชนกำลังวิพากษ์วิจารณ์ บางครั้งภาครัฐไม่ยอมประกาศมติ / การตัดสินใจที่จะโดนค้านแน่นอนออกมา จึงให้มีประชาพิจารณ์อีกครั้งหนึ่งก่อน ประชาพิจารณ์แบบนี้มักไม่บอกวัตถุประสงค์ออกมาตรงๆ ต้องสังเกตเอง

(9) เพื่อให้ได้เปรียบทางการเมือง เพราะจะได้รับการสนใจจากสื่ออย่างมาก ประชาพิจารณ์จึงเป็นการโชว์สำหรับนักการเมือง บางครั้งฝ่ายการเมืองจัดประชาพิจารณ์เพื่อหวังเป็นข่าว เช่น จะ จัดโอลิมปิก ประชาพิจารณ์แบบนี้ ฝ่ายการเมืองที่จัดจะเป็นผู้มีบทบาทสูงในการประชุม

(10) เพื่อหาทางออกที่ประนีประนอม คือเป็นความร่วมมือ จากหลายๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ถ้าเจ้าหน้าที่เห็นว่า จะต้องฟังความเห็นจากฝ่ายต่างๆ และความเห็นต่างกันนั้นไม่ห่างกันมากเกินไป อาจพยายามหาทางออกร่วมกันระหว่างภาครัฐกับ ภาคประชาชน เช่น การสร้างเขื่อน

สำหรับในประเทศไทย กระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนจะเกิดขึ้นในช่วงปลายภายหลังรับตกลงใจและต้องการทำโครงการนั้นๆ เนื่องจากได้เลือก สถานที่ ขนาด และให้ศึกษา EIA ของโครงการเรียบร้อยแล้ว การรับฟังความคิดเห็นจึงเป็นเพียงการทำประชาพิจารณ์เพื่อให้ประชาชนเลือกว่า จะ รับ หรือ ไม่รับเท่านั้น เมื่อเทียบกับประเทศที่เจริญแล้ว ดังกล่าวแล้ว ประชาพิจารณ์เป็นกระบวนการที่ค่อนข้างเป็นทางการ จะมีการจัดทำเพียง 1 ครั้ง เพื่อฟังความคิดเห็นของประชาชนโครงการดังกล่าว ขณะเดียวกันจะมีกระบวนการแลกเปลี่ยน ความคิดเห็นอย่างต่อเนื่องไม่เป็นทางการ เพื่อให้ประชาชนมาร่วมคิดตั้งแต่เริ่มต้นโครงการ ตลอดระยะเวลาจนเสร็จสิ้นโครงการ เพื่อป้องกันมิให้มีความแปลกแยก หรือมีช่องว่างระหว่างรัฐบาลกับประชาชน อันจะนำไปสู่ความขัดแย้ง และลุกลามเป็นการเผชิญหน้ากันแบบสังคมไทย

แก้วสรร อติโพธิ (2543 : 24 -27) ได้เสนอหลักการมาตรการประชาพิจารณ์ (public hearing) มีลักษณะสำคัญ 2 ส่วน คือ

- 1) ส่วนที่เป็นองค์ประกอบภายนอก มี 2 ประการคือ
 - 1.1) จะต้องเกิดขึ้นก่อนการตัดสินใจของผู้มีอำนาจ
 - 1.2) ข้อเสนอจากการไต่สวน มีฐานะเป็นเพียงข้อเสนอให้ผู้มีอำนาจวินิจฉัยเท่านั้น
- 2) ส่วนที่เป็นองค์ประกอบภายใน มี 2 ประการคือ
 - 2.1) การรับฟังต้องมีลักษณะเป็นการไต่สวน คือเป็นไปโดยตรงเปิดเผย และยุติธรรม
 - 2.2) มีฐานะเป็น “ สิทธิ ” ของผู้เสียหาย ที่บังคับตามสิทธิได้โดยกระบวนการยุติธรรม

องค์ประกอบภายนอก คือลักษณะที่แสดงว่ามีการรับฟังเกิดขึ้นเท่านั้น ได้แก่

1) การรับฟังคือการรับฟังเพื่อไปประกอบการตัดสินใจในปัญหาใดปัญหาหนึ่ง กรณีจึงต้องเกิดขึ้นก่อนการตัดสินใจของผู้มีอำนาจ แต่หากได้เกิดการตัดสินใจไปก่อนหน้านั้นแล้ว มาตรการ การรับฟัง จะมีค่าเป็นเพียง การประชาสัมพันธ์ คือชี้แจงทำความเข้าใจเป็นหลัก ตัวผู้สนใจเข้าร่วมจะมีฐานะเป็นเพียงผู้ถูกกระทำ เป็นเป้าหมายที่ต้องทำให้เข้าใจ ทำให้เชื่อถือ ยอมรับ การตัดสินใจนั้น แม้อาจจะเปิดโอกาสให้ซักถามแสดงความคิดเห็นได้กว้างขวางสักเพียงใด ก็ไม่มีความหมาย เนื่องจากการตัดสินใจได้เกิดขึ้นแล้ว ลุล่วงไปแล้ว

2) ต้องแยกการรับฟังออกจากการประชาสัมพันธ์ให้ได้ และต้องแยกการรับฟังออกจาก “ การลงประชามติ ” (consensus) เพราะการรับฟังมิใช่การขอประชามติ แต่เป็นการเปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจเท่านั้น ข้อเสนอ หรือความคิดเห็นใดๆ ที่ได้มาจะมีค่าเป็นเพียง

ข้อเสนอให้พิจารณาทั้งสิ้น ตัวผู้มีอำนาจวินิจฉัย ยังคงมีอิสระ มีอำนาจเต็มอยู่เช่นเดิม จะเห็นแตกต่างไปอย่างไรก็ได้

การประชาพิจารณ์จึงมิใช่ข้อเรียกร้องขอประชามติ มิใช่การปฏิเสธไม่ยอมรับอำนาจในระบบการปกครองแบบผู้แทน มิใช่ต้องการเพียงเพื่อให้เป็นทางระบายออกของผู้คับข้องใจ แต่เป็นกระบวนการที่จัดวางไว้เพื่อควบคุมการใช้อำนาจ คุลพินิจตามกฎหมายต่างๆเป็นไปโดยเที่ยงตรงปรากฏเหตุผลและความรับผิดชอบโดยชัดเจน

องค์ประกอบภายใน

1) การรับฟังต้องมีลักษณะเป็นการไต่สวน เป็นไปโดยเปิดเผย เที่ยงตรงและยุติธรรม “เปิดเผย” หมายถึงการรับรู้ของสาธารณชน ซึ่งข้อโต้แย้ง ความคิดเห็นที่หลากหลายอันเกิดขึ้นในการไต่สวนนั้น ถือเป็นหลักประกันที่จะทำให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องชี้เหตุผล ใช้ความจริงมาสนับสนุนการตัดสินใจของตน ทั้งในฝ่ายองค์กรเจ้าหน้าที่ผู้เสนอโครงการ ฝ่ายผู้เสียหายที่เข้าท้วงติงโต้แย้ง กรรมการไต่สวน ผู้ดำเนินการไต่สวนและให้ความเห็น และผู้มีอำนาจตัดสินใจในที่สุด

ข้อกำหนดในความเปิดเผยนี้ครอบคลุมถึงการประกาศ เวลา และสถานที่ไต่สวนล่วงหน้า การไม่จำกัดสิทธิการเข้าฟัง หรือถ่ายทอด การจัดสถานที่ที่เอื้ออำนวยต่อการเข้าถึงรวมถึงข้อกำหนดให้ความเห็นของคณะกรรมการไต่สวน และผู้ชี้ขาดต้องให้เหตุผล และเปิดเผยให้ทราบทั่วกัน

“เที่ยงตรง” หมายถึงตัวกรรมการรับฟัง ที่จะต้องเป็นอิสระ ไม่อยู่ใต้อำนาจที่จะถูกสั่งการให้กระทำ หรืองดเว้นกระทำการใด และต้องเป็นกลางคือไม่มีส่วนได้เสียในปัญหาที่ไต่สวนนั้นมาก่อน

“ยุติธรรม” ส่วนนี้เน้นไปทาง สิทธิ ที่จะต่อสู้อคติของผู้เสียหาย ซึ่งเมื่อจะต้องได้รับความเสียหาย จากโครงการที่อ้างว่าเป็น “สาธารณประโยชน์” แล้ว เขาก็ควรได้รับรู้ เข้าถึงเหตุผล และหลักฐานของทางกรอย่างเต็มที่ มีโอกาสที่จะซักถามพยานผู้เชี่ยวชาญ นำพยานของตนความคิดเห็นของตนเข้าสู่กระบวนการไต่สวน ตัวกระบวนการต้องมีสำนวนพิจารณาเป็นหลักฐาน การตัดสินใจของกรรมการและผู้มีอำนาจต้องอยู่ในประเด็นที่ไต่สวน ต้องวินิจฉัยข้อเท็จจริงจากพยานหลักฐานในสำนวน ต้องให้เหตุผลให้เห็นได้ชัดแจ้งว่า เป็นเหตุผลที่ได้มาจากพยานหลักฐาน ความคิดเห็นปรากฏในการไต่สวนได้อย่างไร เข้าลักษณะเป็นการชี้ขาดตัดสินความตามพยานหลักฐานและกระแสของเหตุผลไปในที่สุด

2) การรับฟังต้องมีฐานะเป็น “สิทธิ” ของผู้เสียหายที่สามารถบังคับตามสิทธิได้โดยกระบวนการยุติธรรม หากไม่มีการประชาพิจารณ์ หรือการไต่สวนเป็นไปโดยไม่ถูกต้องผิดไปจาก

หลักเปิดเผย เทียงตรง และยุติธรรม ผู้เสียหายย่อมมีสิทธิที่จะนำคดีขึ้นฟ้องร้องต่อศาลในคดีปกครองได้ แต่ในปัจจุบันนี้ยังไม่มีความหมายรับรองสิทธิการทำประชาพิจารณ์ ดังนั้นมาตรการการประชาพิจารณ์จะมีค่าเป็นเพียงระเบียบปฏิบัติราชการเท่านั้น หมดความน่าเชื่อถือในการทำหน้าที่เป็นกลไกยุติความขัดแย้งของสังคมในที่สุด

การรับฟังความคิดเห็นสาธารณะโดยวิธีประชาพิจารณ์สำนักนายกรัฐมนตรี

ระเบียบว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นสาธารณะโดยวิธีประชาพิจารณ์ เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีรับฟังการแสดงความคิดเห็นในปัญหาสำคัญของชาติที่มีข้อโต้เถียงหลายฝ่าย สำหรับเป็นแนวทางประกอบการตัดสินใจของรัฐในการดำเนินงานอันมีผลกระทบต่อประชาชน

อาศัยอำนาจตามมาตรา 11(8) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 นายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีจึงวางระเบียบไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า ” ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นสาธารณะโดยวิธีประชาพิจารณ์ พ.ศ. 2539 ” ซึ่งประกอบด้วยคณะบุคคล และหน่วยงาน ได้แก่

ข้อ 2 ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

ข้อ 3 ในระเบียบนี้

“ รัฐมนตรี หมายความว่า รัฐมนตรีว่าการกระทรวง รัฐมนตรีว่าการทบวง และหมายความรวมถึงนายกรัฐมนตรีในฐานะที่เป็นผู้บังคับบัญชาของสำนักนายกรัฐมนตรี และของส่วนราชการที่มีฐานะเป็นกรม ซึ่งไม่สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรีกระทรวงหรือทบวงด้วย ”

“ หน่วยงานของรัฐ ” หมายความว่า ส่วนราชการที่เป็นกระทรวง ทบวง กรม ส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นและมีฐานะเทียบเท่ากรม ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่น คณะกรรมการที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายและหมายความรวมถึงรัฐวิสาหกิจ ตลอดจนองค์กรอื่นๆ ของรัฐ

“ คณะกรรมการที่ปรึกษา ” หมายความว่า คณะกรรมการที่ปรึกษาว่าด้วยการประชาพิจารณ์

คณะกรรมการที่ปรึกษาว่าด้วยประชาพิจารณ์และกระบวนการประชาพิจารณ์

คณะกรรมการที่ปรึกษาว่าด้วยประชาพิจารณ์คณะหนึ่งประกอบด้วย ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงมหาดไทย เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และเลขาธิการคณะรัฐมนตรีเป็นกรรมการ และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิอื่นอีก 4 คนซึ่งนายกรัฐมนตรีแต่งตั้งจาก

ข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัย 2 คน และผู้ที่มิได้เป็นข้าราชการ สมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกหรือเจ้าหน้าที่ หรือที่ปรึกษาของพรรคการเมือง 2 คน

ให้รองเลขาธิการนายกรัฐมนตรีฝ่ายบริหาร เป็นกรรมการและเลขานุการ

1) กรรมการที่ปรึกษามีอำนาจหน้าที่กำกับดูแลการรับฟังความคิดเห็นสาธารณะ กำหนดหลักเกณฑ์วิธีการทำประชาพิจารณ์ ตลอดจนวินิจฉัยหรือตอบข้อหารือตามที่ได้รับรายงานจาก คณะกรรมการประชาพิจารณ์ เพื่อเสนอคณะรัฐมนตรี

2) ในส่วนของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งนายกรัฐมนตรีแต่งตั้งอยู่ในตำแหน่งคราวละ 2 ปี และอาจได้รับเลือกตั้งอีกได้

ในกรณีที่มีการพ้นจากตำแหน่งก่อนถึงวาระ ให้แต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเข้าแทน ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งให้เข้าแทนย่อมอยู่ในตำแหน่งได้เพียงเท่ากำหนดเวลาของผู้ซึ่งตนแทน

3) กระบวนการประชาพิจารณ์ เป็นการดำเนินงานตามโครงการของรัฐเรื่องใดซึ่งหน่วยงานของรัฐในสังกัดจัดให้มีขึ้น อาจมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม อาชีพ ความปลอดภัย วิถีชีวิต หรืออาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ชุมชนหรือสังคม และอาจนำไปสู่ข้อโต้แย้งหลายฝ่าย สมควรรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสีย หน่วยงานของรัฐและบุคคลอื่นๆ เพื่อเป็นแนวทางประกอบการตัดสินใจของรัฐ รัฐมนตรีอาจสั่งให้มีการประชาพิจารณ์ตามระเบียบนี้ได้

โครงการของรัฐเรื่องใดซึ่งหน่วยงานของรัฐที่มีข้าราชการส่วนท้องถิ่นจัดให้มีขึ้น แม้จะดำเนินการบางส่วนหรือทั้งหมดในส่วนภูมิภาคหรือในส่วนท้องถิ่น ก็ให้เป็นอำนาจของรัฐมนตรี เจ้าสังกัดหน่วยงานของรัฐนั้นๆที่จะสั่งให้มีการประชาพิจารณ์ได้

4) ในกรณีที่มิได้ผู้มีส่วนได้เสียเห็นว่า โครงการของรัฐเรื่องใดหากดำเนินการไปแล้วอาจมีผลกระทบ และประสงค์จะให้มีการประชาพิจารณ์เกี่ยวกับโครงการดังกล่าว ให้มีหนังสือไปยังหน่วยงานของรัฐเพื่อสอบถามหรือขอคำชี้แจง หากหน่วยงานของรัฐมิได้ตอบหรือชี้แจงเป็นหนังสือภายใน 30 วัน หรือตอบหรือชี้แจงแล้วแต่ผู้มีส่วนได้เสียยังไม่พอใจและประสงค์จะโต้แย้ง หรือคัดค้านการดำเนินงานตามโครงการดังกล่าวบางส่วนหรือทั้งหมด ก็ให้ยื่นคำร้องเป็นหนังสือต่อรัฐมนตรี ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ซึ่งหน่วยงานของรัฐดังกล่าว สังกัดแล้วแต่กรณีเพื่อขอให้มีการประชาพิจารณ์

5) ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร แล้วแต่กรณี พิจารณาเห็นว่า ยังไม่เคยมีประชาพิจารณ์ในประเด็นดังกล่าวมาก่อน รัฐก็อาจสั่งให้มีการประชาพิจารณ์ตามระเบียบนี้ได้

6) ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐพิจารณาเห็นว่ามีการจัดให้มีประชาพิจารณ์จะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานตามโครงการของรัฐ ก็ให้เสนอความเห็นต่อรัฐมนตรีเจ้าสังกัด ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร แล้วแต่กรณี

7) ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร แล้วแต่กรณีจะจัดให้บุคคลหรือคณะบุคคลใดกลั่นกรองหรือตรวจสอบข้อเท็จจริง และเสนอความเห็นก่อนได้

8) การจัดให้มีประชาพิจารณ์อาจมีขึ้นในระหว่างขั้นตอนการศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการของรัฐ การพิจารณาทางเลือกอื่นที่เหมาะสม

9) ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร แล้วแต่กรณีเห็นสมควรจัดให้มีประชาพิจารณ์ในโครงการของรัฐเรื่องใด ให้แต่งตั้งคณะกรรมการประชาพิจารณ์โครงการของรัฐในเรื่องนั้นประกอบด้วย ประธานกรรมการคนหนึ่ง และกรรมการอื่นไม่น้อยกว่าสามคน

ประธานกรรมการและกรรมการต้องไม่มีส่วนได้เสียกับโครงการของรัฐในเรื่องนั้น กรรมการ อย่างน้อยหนึ่งในสามให้ตั้งจากผู้ที่มีได้เป็นข้าราชการ สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

10) ให้คณะกรรมการประชาพิจารณ์กำหนดสถานที่ และเวลาในการทำประชาพิจารณ์ โดยคำนึงถึงความสะดวกของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

ประชาพิจารณ์ต้องทำโดยเปิดเผย แต่คณะกรรมการประชาพิจารณ์จะสั่งห้ามมิให้บุคคลที่ก่อการรบกวนหรือคุกคามความสงบเรียบร้อยเข้าฟังเฉพาะคราวก็ได้

11) ในการทำประชาพิจารณ์ มีดำเนินการดังนี้

(1) ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับโครงการ

(2) ประกาศให้ผู้มีส่วนได้เสียที่ประสงค์จะเสนอความคิดเห็น และผู้แทนหน่วยงานของรัฐตลอดจนผู้ชำนาญการมาลงทะเบียนไว้กับคณะกรรมการประชาพิจารณ์ภายในเวลาที่กำหนด แต่ต้องไม่น้อยกว่า 15 วัน ในกรณีจำเป็นให้คณะกรรมการประชาพิจารณ์แต่งตั้งที่ปรึกษาได้

(3) นัดวันประชุมครั้งแรก โดยแจ้งให้บรรดาผู้ที่ลงทะเบียนไว้แล้วทราบ

(4) ให้กำหนดประเด็นที่จะมีประชาพิจารณ์และปิดประกาศประเด็นดังกล่าว พร้อมทั้งวันเวลาที่ประชุมครั้งต่อไปให้ประชาชนทราบ ณ สถานที่ที่จัดให้มีประชาพิจารณ์

(5) ให้ผู้แทนหน่วยงานของรัฐแถลงข้อเท็จจริงและความเห็นเกี่ยวกับโครงการของรัฐก่อนแล้วจึงให้ผู้ชำนาญการหรือที่ปรึกษาแถลง ต่อจากนั้นจึงให้ผู้มีส่วนได้เสียแถลง

12) เมื่อคณะกรรมการประชาพิจารณ์รับฟังความคิดเห็นของทุกฝ่ายเสร็จแล้ว ให้ทำรายงานประชาพิจารณ์ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วย

(1) รายชื่อกรรมการ ผู้มีส่วนได้เสีย ผู้แทนหน่วยงานของรัฐ ผู้ชำนาญการที่ปรึกษา

(2) ข้อเท็จจริงโดยสรุปเกี่ยวกับ วัน เวลา สถานที่ และการประชุม

(3) ความเป็นมาและรายละเอียดเกี่ยวกับโครงการ

(4) ข้อโต้เถียงของทุกฝ่ายและประเด็นที่กำหนดให้มีประชาพิจารณ์

(5) ข้อเสนอหรือผลที่ได้จากการประชาพิจารณ์ในด้านความเหมาะสม ผลกระทบทางเลือกอื่นถ้าหากมี และข้อสังเกตในการดำเนินงานตามโครงการของรัฐ

13) ให้คณะกรรมการประชาพิจารณ์เสนอรายงาน ต่อรัฐมนตรี ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ที่ให้มีประชาพิจารณ์และส่งรายงานให้คณะกรรมการที่ปรึกษาด้วย

14) หลักเกณฑ์และวิธีการในการรับฟังความคิดเห็นสาธารณะ โดยวิธีประชาพิจารณ์การประชุมปรึกษา การลงมติและการทำรายงานของคณะกรรมการประชาพิจารณ์ในส่วนที่มีได้กำหนด

15) ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร แล้วแต่กรณีพิจารณารายงานของคณะกรรมการประชาพิจารณ์แล้ว ให้ประกาศผลการตัดสินใจพร้อมด้วยเหตุผลเกี่ยวกับโครงการของรัฐนั้นๆ ให้ประชาชนทราบโดยเปิดเผย เว้นแต่เป็นกรณีที่ต้องเสนอเรื่องนั้นให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาตามกฎหมาย มติคณะรัฐมนตรี หรือคำสั่งนายกรัฐมนตรี ก็ให้ชี้แจงเหตุผลเมื่อคณะรัฐมนตรีลงมติแล้ว

16) ให้หน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐให้ความร่วมมือกับคณะกรรมการประชาพิจารณ์ เพื่อให้การประชาพิจารณ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและได้ผลสมความมุ่งหมาย

17) ให้คณะกรรมการที่ปรึกษาจัดทำรายงานประจำปี สรุปผลการทำประชาพิจารณ์ พร้อมทั้งข้อสังเกตหรือข้อเสนอแนะ เสนอคณะรัฐมนตรีปีละครั้ง

18) ผลที่ได้จากประชาพิจารณ์ย่อมใช้เป็นแนวทางหรือข้อมูลประกอบการตัดสินใจของรัฐให้ดำเนินงานตามโครงการของรัฐ มิใช่การตัดสินใจเด็ดขาดที่จะต้องดำเนินการตามนั้นในปัญหาที่มี

19) ในกรณีมีปัญหาที่จะต้องวินิจฉัย คณะกรรมการประชาพิจารณ์หรือผู้มีส่วนได้เสียอาจหารือหรือขอให้คณะกรรมการที่ปรึกษาวินิจฉัย ในการนี้หากคณะกรรมการที่ปรึกษาพิจารณาเห็นสมควรให้คณะกรรมการประชาพิจารณ์ระงับการทำประชาพิจารณ์ชั่วคราวเพื่อตอบข้อหารือ

2.1.5 แนวคิดสิทธิมนุษยชน

ในเรื่องสิทธิ รอสโก ปาวด์ (Roscoe Pound, "Jurisprudence, Chapter 21 'Right'") กล่าวว่า ไม่มีคำใดในกฎหมายจะมีความหมายคลุมเครือมากไปกว่า คำว่า "สิทธิ" และได้ให้ความหมายของสิทธิไว้ 5 ประการ คือ

1) ประโยชน์ (interest) มีความหมายได้ 2 กรณี คือ

(1) ประโยชน์ซึ่งบุคคลมีอยู่ ควรจะได้รับการรับรอง และคุ้มครอง

(2) ประโยชน์ซึ่งได้รับการรับรองและคุ้มครอง และได้รับการจำกัดขอบเขตด้วย

การเคารพในประโยชน์ของบุคคลที่ได้รับการรับรอง

2) สิทธิที่จะเรียกร้อง (claim) ซึ่งได้รับการรับรองในอันที่จะกระทำหรือละเว้นการกระทำโดยบุคคลอื่น เพื่อที่จะเกิดประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่ง

(1) ในทางกฎหมาย ในการที่จะคุ้มครองการกระทำ หรือละเว้นการกระทำตามที่กฎหมายได้จำกัดขอบเขตไว้

(2) ในทางศีลธรรม ในการควบคุมสังคมด้วยแรงกดดันจากความรู้สึกทางศีลธรรมของสังคมหรือขององค์กรกฎหมายพิเศษ

3) อำนาจ คือ การกำหนดความสามารถในการก่อตั้ง ปลดปล่อย หรือเลือกสิทธิตามความหมายในข้อ (2) และรวมถึงการก่อตั้ง หรือเลือกหน้าที่

4) เสรีภาพ และเอกสิทธิ คือการกำหนดสภาพบางอย่างของการที่จะไม่เข้าเกี่ยวข้องกับสิ่งที่เป็นโอกาสซึ่งกฎหมายให้การคุ้มครองประโยชน์ไว้ด้วยการปล่อยให้บุคคลได้ใช้สิทธิความสามารถตามธรรมชาติได้อย่างอิสระเสรี

5) สิทธิ หมายถึง สิ่งซึ่งสอดคล้องต้องกันกับความยุติธรรม สิทธิของบุคคลมีขึ้นพร้อมกับเมื่อมีสภาพบุคคลเกิดขึ้นมา สิทธินี้จึงถือว่าเป็นสิทธิธรรมชาติ (natural right) เป็นสิทธิตั้งพื้นฐานที่มนุษย์ชาติพึงมี สิทธิในสิ่งแวดล้อมจึงเป็นสิทธิที่มาจากสิทธิธรรมชาติ สิทธิในสิ่งแวดล้อมจึงเป็นสิทธิมนุษยชนประการหนึ่ง (สุทินย์ มัลลิกะมาสย์ และคณะ , 2545 หน้า 62 - 64)

สิทธิมนุษยชนไม่ใช่สิ่งที่ได้มาเพราะมีใครหยิบยื่นให้ ดังที่ โทนี เอแวนส์ ได้ตั้งข้อสังเกตจากประวัติศาสตร์ว่า “สิทธิมนุษยชนทั้งหลาย เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งและพิทักษ์รักษาข้ออ้างอิงโดยศีลธรรม ซึ่งสร้างความชอบธรรมให้กับผลประโยชน์เฉพาะต่างๆ” หรือตามที่ นิล สแตมเมอร์ตส์สรุปได้อย่างรัดกุมไว้ว่า “แนวคิดและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนนั้น ประชาชนเป็นผู้สร้างขึ้น ในสถานการณ์เฉพาะทางประวัติศาสตร์ สังคม และเศรษฐกิจ” หากมองจากความเป็นจริงที่เกิดขึ้น จะเห็นได้ว่า สิทธิมนุษยชน เป็นผลลัพธ์โดยตรงจากการต่อสู้และมิได้เป็นสมบัติของวัฒนธรรมหรือจารีตใดเป็นการเฉพาะ ความข้อนี้

ไฮเนอร์ บิลเฟลด์ ได้วิเคราะห์สรุปไว้อย่างชัดเจนว่า “...สิทธิมนุษยชนไม่ได้พัฒนาขึ้นในฐานะ *การผลิบานโดยธรรมชาติ* ของแนวคิดมนุษย์นิยมที่ฝังรากลึกอยู่ในจารีตทางวัฒนธรรม และศาสนาของยุโรป ในทางตรงกันข้ามประชาชนในโลกตะวันตก ก็ต้อง(และยังต้อง) ต่อสู้ให้สิทธิของพวกเขาได้รับการเคารพเช่นกัน....สิทธิเหล่านี้...เป็นการบรรลุผลที่เกิดจาก ความขัดแย้งทางการเมืองเป็นเวลายาวนาน ในช่วงกระบวนการเข้าสู่สภาวะใหม่ของยุโรป หากได้เป็นมรดกนิรันดรจากชุมทรัพย์ทางวัฒนธรรมอันเป็นแบบฉบับของยุโรป แต่อย่างใดเลย”

สิทธิในทรัพยากรตามจารีต : เครื่องมือระหว่างประเทศสำหรับการคุ้มครองและชดเชยให้แก่ปวงชนพื้นเมืองระหว่างประเทศสำหรับคุ้มครองและชดเชยให้แก่ปวงชนพื้นเมืองและชุมชน

ท้องถิ่น เครื่องมือสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศที่มีอยู่ ทั้งที่มีฐานะผูกพันและไม่มีผลผูกพันทางกฎหมาย (เสนห์, 2547 หน้า 32 - 40)

สิทธิชุมชนในมุมมองระดับระดับโลก

จากกระแสโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจ และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีชีวภาพในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา ทรัพยากรทางพันธุกรรมก็ได้กลายเป็นเป้าหมายหลักในการที่จะยึดกุมเศรษฐกิจโลก ภายใต้แรงผลักดันของการทำกำไรสูงสุดและการเติบโตทางเศรษฐกิจ ทั้งหมดนี้เป็นภัยคุกคามที่ชัดเจนต่อระบบนิเวศอันเปราะบางของโลก ซึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อผู้คนที่อิงอาศัยระบบนิเวศเหล่านี้ กล่าวโดยย่อ คือภัยคุกคามต่อสิทธิพื้นฐานในชีวิตของประชาชนภายใต้สถานการณ์ดังกล่าว ประเด็นเรื่องความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงต้องทำความเข้าใจด้วยมุมมองขององค์กรร่วมแห่งภูมิภาค มิใช่เป็นการแยกส่วนดังที่เคยกระทำมา คือ ควรเป็นมุมมองเชิงคุณภาพ โดยองค์กรร่วมมากกว่าที่จะเป็นมุมมองแบบแยกส่วน (เสนห์ , 2547)

2.1.6 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

ความหมายการมีส่วนร่วม

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527 : 6 - 7) ให้ความหมายและหลักการสำคัญเกี่ยวกับเกี่ยวกับนโยบายมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาว่า หมายถึงกระบวนการที่รัฐทำการส่งเสริมชักนำและสร้างโอกาสให้กับประชาชนในชุมชนทั้งส่วนบุคคล กลุ่มคน ชมรม สมาคม มูลนิธิ และองค์การอาสาสมัครให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือหลายเรื่องร่วมกัน

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2536 : 20) ความเห็นว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วม ได้คิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การปฏิบัติ และรับผิดชอบในเรื่องต่างๆอันมีผลกระทบต่อตัวประชาชนเอง การที่สามารถทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบท เพื่อการแก้ไขปัญหา และนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ของ ประชาชนที่ดีได้นั้น ผู้นำการเปลี่ยนแปลงต้องยอมรับปรัชญาพัฒนาชุมชนว่า มนุษย์ทุกคนมีความสามารถที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมและเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น และพร้อมที่จะอุทิศตนเพื่อกิจกรรมของชุมชน ขณะเดียวกันต้องยอมรับด้วยความบริสุทธิ์ใจด้วยว่า มนุษย์นั้นสามารถพัฒนาได้ถ้ามีโอกาสจะได้รับการชี้แนะที่ถูกต้อง

กรรณิกา ชมดี (2524 : 9 - 10) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้คือ

1) การมีส่วนร่วม หมายถึง ความร่วมมือ การมีส่วนร่วมในบางสิ่งบางอย่าง รวมถึงความรับผิดชอบด้วย

2) การมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมในการพบปะสังสรรค์ทางสังคมของบุคคลหรือกลุ่ม

3) การมีส่วนร่วม หมายถึง ผลจากการเห็นพ้องต้องกันในเรื่องความต้องการและทิศทางของการเปลี่ยนแปลงความเห็นพ้องต้องกันนี้จะต้องมีมากพอจนเกิดการริเริ่มโครงการปฏิบัติการ และเหตุผลเบื้องต้นที่ทุกคนต้องตระหนักคือ ปฏิบัติการหรือการกระทำที่ทำในนามกลุ่มนั้นต้องกระทำผ่านองค์กร องค์กรจึงเป็นตัวนำให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่ต้องการได้

ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชน

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในตอนต้นว่า การพัฒนาชนบทในความหมายที่ถูกต้องคือ ขบวนการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นทั้งคนและวัตถุ ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นจึงต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ดีในสายตาหรือทรรศนะของชาวชนบท มิใช่จากของคนภายนอก

การพัฒนาคนไปพร้อมกับการพัฒนาวัตถุ ทำให้การพัฒนาไม่หยุดนิ่งและถ้าหากขาดเจ้าหน้าที่ที่เข้าทำการพัฒนา ชาวชนบทจะสามารถพัฒนาตัวเองได้ เพราะถ้าหากการพัฒนาวัตถุ นั้นเกิดขึ้นโดยการมีส่วนร่วมของชาวชนบท ชาวชนบทจะมีความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของ จะรักหวงแหนรักษาให้คงรูปหรือปรับปรุงให้ดีขึ้น และหรือเผยแพร่ออกไปยังชาวชนบทในเขตอื่น การมีส่วนร่วมของชาวชนบทจะได้ผลแตกต่างกับการที่บุคคลภายนอกเข้าไปจัดสร้างวัตถุให้อย่างมาก เพราะในกรณีที่คนภายนอกเข้าจัดสร้างวัตถุให้ความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานในปัญหาที่อยู่กับคนทำ เมื่อบุคคลภายนอกกลับออกจากชนบท การเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนาก็หยุดอยู่เพียงนั้น ชาวชนบทก็ได้แต่รอว่าเมื่อไรจะมีผู้มีบุญมาอุปถัมภ์อีก

เจมส์ คี ปีนทอง (2525 :11 - 13) กล่าวถึงการระดมประชาชนหรือการมีส่วนร่วมของประชาชนที่แท้จริง จะต้องมิขั้นตอนต่อไปนี้

1) การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาของชาวชนบท ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนนี้สำคัญที่สุด เพราะถ้าชาวชนบทยังไม่สามารถเข้าใจปัญหา สาเหตุของปัญหาด้วยตัวเอง กิจกรรมที่ตามมาก็ไร้ประโยชน์ เพราะประชาชนชนบทจะขาดความเข้าใจและมองไม่เห็นความสำคัญของกิจกรรมนั้น สิ่งหนึ่งที่แน่นอนที่สุดคือ ชาวชนบทเป็นผู้อยู่กับปัญหา รู้จักปัญหาของตนเองดีที่สุด แต่มนุษย์ย่อมจะยังมองปัญหาของตนไม่ชัดเจน จนกว่าจะมีเพื่อนมาช่วยให้ตนวิเคราะห์ถึงปัญหาและสาเหตุของปัญหาของตนได้เด่นชัดยิ่งขึ้น

2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินกิจกรรม การวางแผนดำเนินกิจกรรมเป็นขั้นตอนนี้ที่ขาดไม่ได้ เพราะถ้าหากเจ้าหน้าที่หรือนักพัฒนาต้องการแต่ผลงานการพัฒนาวัตถุให้เสร็จสิ้น โดยฉับไว จะดำเนินการวางแผนงานเสียด้วยตนเอง ผลที่ตามมาคือต่อไปเมื่อขาดเจ้าหน้าที่ชาวชนบทก็ไม่สามารถจะดำเนินการวางแผนงานได้ด้วยตนเอง อาจจะมี ความยากลำบาก

ที่จะผลักดันให้เจ้าหน้าที่ หรือนักพัฒนาทำหน้าที่เป็นแต่เพียงเพื่อนของชาวชนบทในการช่วยกันวางแผน เพราะประชาชนชนบทโดยทั่วไป มีการศึกษาน้อย แต่ถ้าเราไม่ให้ชาวชนบทได้มีส่วนร่วมในขั้นตอนนี้ โอกาสที่ชาวชนบทจะได้รับการศึกษาและพัฒนาตนเองในการวางแผนดำเนินงานก็จะหมดไป เจ้าหน้าที่หรือนักพัฒนาจะต้องทำใจให้ได้ว่าการศึกษาใดก็ตามต้องเริ่มความยากง่ายเร็ว ช้า จากระดับของผู้ที่จะรับการศึกษา มิใช่จากระดับความรู้ ความสามารถของตน

3) การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน แม้ว่าชาวชนบทยากจนและขาดแคลนทรัพยากร แต่ชาวชนบทก็มีทรัพยากรที่สามารถเข้ามีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงานได้ เพราะจากประสบการณ์การทำงานชนบทอย่างน้อยชาวชนบทสามารถจะร่วมลงทุนในกิจกรรมหลายประเภทได้ การร่วมลงทุนและปฏิบัติงานจะทำให้ชาวชนบทคิดค้นทุนให้กับตนเองในการดำเนินงาน จะระมัดระวัง รักษากิจกรรมที่สร้างขึ้น เพราะเขาจะมีความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของ ซึ่งต่างไปจากสภาพที่การลงทุนและปฏิบัติงานทั้งหมดมาจากปัจจัยภายนอก จะมีอะไรเสียหายก็มีต้องเดือดร้อนมากนัก การบำรุงรักษาจะไม่เกิด เพราะเมื่อไม่ใช่ของเขาเขาก็จะไม่บำรุงรักษา ไม่รักและหวงแหนมัน นอกจากนั้นการร่วมปฏิบัติงานด้วยตนเองทำให้ได้เรียนรู้การดำเนินกิจกรรมอย่างใกล้ชิด เมื่อเห็นประโยชน์ก็จะสามารถดำเนินกิจกรรมชนิดนั้นด้วยตนเองต่อไปได้

4) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนสุดท้ายที่สำคัญอย่างยิ่งอีกเหมือนกัน ถ้าหากการติดตามงานและการประเมินผลงานขาดการมีส่วนร่วมของชาวชนบท แต่การดำเนินการโดยบุคคลภายนอก ชาวชนบทย่อมจะไม่ได้ประเมินด้วยตนเองว่างานที่ทำไปนั้นได้รับผลดี ได้รับประโยชน์หรือไม่อย่างไร การดำเนินกิจกรรมอย่างเดียวในโอกาสต่อไปอาจจะประสบความยากลำบาก เพราะชาวชนบทไม่ได้ประเมินด้วยตนเองให้รู้แจ้งว่าดีหรือไม่ดีอย่างไร ทั้งนี้เพราะจุดมุ่งหมายของการพัฒนาที่มุ่งพัฒนาคน

การคำนึงถึงแต่ความเที่ยงธรรมในแนวความคิดของคนภายนอกย่อมไร้ประโยชน์ การผสมผสานระหว่างคนนอกกับชาวชนบทน่าจะเกิดประโยชน์ตามวัตถุประสงค์มากกว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากส่วนประกอบของคนนอกที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับกิจกรรมจะเป็นชาวชนบทในหมู่บ้านอื่นมาร่วมประเมินด้วยก็จะก่อให้เกิดประโยชน์ไม่น้อย เพราะนอกจากจะเป็นการเผยแพร่กิจกรรมออกไป (ถ้ากิจกรรมนั้นเกิดประโยชน์) แล้ว ชาวชนบทเองจะเข้าใจและมองคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ คล้ายคลึงกับชาวชนบทด้วยกันเอง

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527 : 6-7) ได้กล่าวถึงขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ของนโยบายการพัฒนา คือ

1) ร่วมทำการศึกษา ค้นคว้าถึงปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ตลอดจนถึงความต้องการของชุมชน

- 2) ร่วมค้นหาและสร้างรูปแบบและวิธีการพัฒนา เพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชนหรือเพื่อสร้างสิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน หรือสนองความต้องการของชุมชน
- 3) ร่วมวางแผนนโยบาย หรือแผนงาน หรือโครงการ หรือกิจกรรมเพื่อจัดและแก้ไข ตลอดจนสนองความต้องการของชุมชน
- 4) ร่วมตัดสินใจการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัด ให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม
- 5) ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
- 6) ร่วมการลงทุนในกิจกรรม โครงการของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเองและของหน่วยงาน
- 7) ร่วมปฏิบัติตามนโยบายแผนงาน โครงการ และกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้
- 8) ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ทำไว้ทั้งภาคเอกชนและภาครัฐบาล ให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

หลักและแนวทางการพัฒนาโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527 :8) เสนอแนวทางการพัฒนาโดยการมีส่วนร่วมประชุม ดังนี้

- 1) ต้องยึดหลักความต้องการ และปัญหาของประชาชนเป็นจุดเริ่มต้นของกิจกรรม หากกิจกรรมที่จะนำไปให้ประชาชนเป็นเรื่องใหม่ก็ต้องใช้เวลาในการกระตุ้น เร่งเร้าความสนใจ ให้ความรู้ความเข้าใจของประชาชน ยอมรับความจำเป็นและประโยชน์ในการที่จัดทำกิจกรรมเหล่านั้น
- 2) กิจกรรมต้องดำเนินการลักษณะในกลุ่ม เพื่อสร้างพลังกลุ่มในการรับผิดชอบ ร่วมกันสร้างความสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างสมาชิกกลุ่ม ปลูกฝังทัศนคติและพฤติกรรมที่เห็นแก่ส่วนรวม ทำงานเสียสละเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว
- 3) แนวทางการพัฒนาในกิจกรรมในชุมชน ต้องคำนึงถึงขีดความสามารถของประชาชนที่รับดำเนินการต่อไปได้โดยไม่ต้องพึ่งพาภายนอก โดยเฉพาะในระยะเริ่มแรกต้องไม่ทุ่มเทในลักษณะการให้เปล่าโดยสิ้นเชิง ต้องทำให้ประชาชนเกิดความสำนึกเป็นเจ้าของกิจกรรม และต้องสามารถทำต่อไปเองได้ เมื่อการช่วยเหลือจากภายนอกสิ้นสุดลง การช่วยตนเองและการพึ่งตนเองเป็นหลักสำคัญที่ต้องเริ่มตั้งแต่นั้น
- 4) กิจกรรมพัฒนาที่นำเข้าไปในชุมชนต้องสอดคล้องกับสภาพสิ่งแวดล้อม ความพร้อมรับของชุมชน ซึ่งหมายรวมทั้งการใช้ทรัพยากรชุมชน การสอดคล้องกับขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชน

5) การเริ่มต้นกิจกรรมต้องอาศัยผู้นำชุมชน หมายถึง ผู้นำตามธรรมชาติที่ชาวบ้านเคารพนับถือ ผู้นำทางศาสนา ผู้นำที่ได้รับการเลือกตั้ง หรือแต่งตั้งจากราชการเพื่อเป็นผู้บุกเบิก และชักนำชาวบ้านต่อไป ผู้นำชุมชนโดยทั่วไปจะสามารถปรับทัศนคติและการยอมรับสิ่งใหม่ ๆ ได้เร็วกว่าและเป็นผู้ที่ชาวบ้านมีศรัทธาในตัวอยู่แล้ว การเริ่มต้นจากผู้นำจึงเป็นไปได้เร็วกว่า และได้รับการยอมรับมากกว่าประชาชนทั่วไป

6) ขั้นตอนการดำเนินงานต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นต้น กล่าวคือ ร่วมหาข้อมูล ร่วมหาสาเหตุปัญหา ร่วมปรึกษาหารือหาทางแก้ไขปัญหา ร่วมการตัดสินใจ ร่วมการวางแผนงาน ร่วมการปฏิบัติงาน ร่วมการติดตามผลงานจนถึงขั้นการร่วมบำรุงรักษาในระยะยาว

รูปแบบการมีส่วนร่วม

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527 : 188) เสนอรูปแบบของการมีส่วนร่วมไว้ 3 ประการ ดังนี้

1) การที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยตรง (Direct Participation) โดยผ่านองค์กรจัดตั้งของประชาชน (Inclusive Organization) เช่น การรวมกลุ่มเยาวชนกลุ่มต่าง ๆ

2) การที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางอ้อม (Indirect Participation) โดยผ่านองค์กรผู้แทนของประชาชน (Representative Organization) เช่น กรรมการของกลุ่ม หรือชุมชน กรรมการกลุ่มเลี้ยงไหม กรรมการหมู่บ้าน

3) การที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยการเปิดโอกาสให้ (Open Participation) โดยผ่านองค์กรที่ไม่ใช่ผู้แทนของประชาชน (Non-representative Organization) เช่น สถาบันหรือหน่วยงานที่ เชิญชวนหรือเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเมื่อไรก็ได้ทุกเวลา

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527 : 12) จัดประเภทและรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาในระดับต่าง ๆ แยกได้ดังนี้

1) องค์กรประชาชนที่จัดตั้งอย่างไม่เป็นทางการ กลุ่มประชาชนที่มีความสนใจในการพัฒนาชุมชนสังคม มีการรวมตัวกันเองในกลุ่มขนาดเล็กในระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล ระดับอำเภอ ในตัวเมืองเพื่อร่วมทำประโยชน์ต่อส่วนรวม เช่น อาสาสมัครรูปต่างๆ เช่น ลูกเสือชาวบ้าน อสปช. ชมรมศูนย์ประเภทต่างๆ องค์กรประชาชนเหล่านี้ อาจได้รับการสนับสนุนจากหน่วยราชการหรือองค์กรอาสาสมัครเอกชนที่จดทะเบียนตามกฎหมาย เช่น กลุ่มสตรี กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มเยาวชน เป็นต้น

2) องค์กรประชาชนที่จัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการ องค์กรเหล่านี้มีการจดทะเบียนในรูปแบบสมาคม มูลนิธิ ตามกฎหมายและยังมีรูปการจดทะเบียนเป็นสหกรณ์ประเภทต่าง ๆ เช่น สหกรณ์การเกษตร สหกรณ์ชาวไร่ ยังมีกลุ่มเกษตรกรตามกฎหมาย คณะกรรมการสภาตำบล คณะกรรมการอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง คณะกรรมการหมู่บ้าน องค์กรประชาชนเหล่านี้จะทำกิจกรรมตามวัตถุประสงค์ที่จะจดทะเบียนหรือตามที่ระเบียบกฎหมายบัญญัติบทบาทหน้าที่ไว้ ส่วนใหญ่จะเป็นตัวแทนของประชาชน หรือสมาชิกในการตัดสินใจดำเนินการพัฒนาร่วมกับราชการหรือจัดทำเองตามบทบาทและหน้าที่

3) ตัวแทนบุคคลหรือตัวแทนองค์กรเอกชนเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการรูปต่างๆ เช่น คณะกรรมการนโยบาย คณะกรรมการเฉพาะกิจ คณะกรรมการประสานงานในกิจการของทางราชการ ซึ่งต้องการความร่วมมือ หรือต้องการความร่วมมือ อย่างเช่น คณะกรรมการแก้ไขปัญหาต่างๆ คณะกรรมการร่วมเอกชนและรัฐบาล เป็นต้น ภารกิจและหน้าที่ของตัวแทนที่เข้ามาเป็นตัวแทนในรูปคณะกรรมการ อาจรับไปดำเนินการในองค์กรที่ตนสังกัด หรือร่วมในฐานะส่วนบุคคลทั้งในด้านความคิด ทรัพยากร และการจัดการ

เงื่อนไขของการมีส่วนร่วม

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527: 186 - 187) ชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาต้องเริ่มจากประชาชน และประชาชนต้องร่วมตนเอง เท่ากับหมายความว่าสิ่งที่ประชาชนจะริเริ่มและช่วยตนเองได้นั้น ประชาชนต้องมีโอกาสที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาชุมชนเสียก่อน โดยจะต้องมีเงื่อนไขสำคัญอย่างน้อย 4 ประการ ดังนี้

- 1) ประชาชนต้องมีอิสรภาพที่จะมีส่วนร่วม (Freedom to participate)
- 2) ประชาชนต้องสามารถที่จะมีส่วนร่วม (Ability to participate)
- 3) ประชาชนต้องเต็มใจที่จะมีส่วนร่วม (Willingness to participate)
- 4) หากไม่มีอิสรภาพ ไม่มีความสามารถ และไม่มีใจเต็มใจแล้ว การมีส่วนร่วมของประชาชนจะไม่เกิดขึ้นเลย

นอกจากเงื่อนไขสำคัญ 4 ประการดังกล่าวแล้ว ความสำเร็จของการมีส่วนร่วมยังขึ้นอยู่กับเงื่อนไขต่อไปนี้

- 1) ประชาชนต้องมีเวลาที่จะมีส่วนร่วมก่อนเริ่มกิจกรรม การมีส่วนร่วมไม่เหมาะสมในสถานการณ์ฉุกเฉิน
- 2) ประชาชนต้องไม่เสียเงินทอง ค่าใช้จ่ายในการมีส่วนร่วมมากเกินไปที่เขาประเมินค่าผลตอบแทนที่จะได้รับ
- 3) ประชาชนต้องมีความสนใจที่สัมพันธ์สอดคล้องกับการมีส่วนร่วมนั้น
- 4) ประชาชนต้องสามารถสื่อสารรู้เรื่องกันทั้ง ๒ ฝ่าย
- 5) ประชาชนต้องไม่รู้สึกกระทบกระเทือนต่อตำแหน่งหน้าที่หรือสถานภาพทางสังคมหากจะมีส่วนร่วม

ลิจิต ซีรเวคิน (2535 : 38) เสนอมาตรการเสริมสร้างให้การมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการพัฒนาชนบท เกิดผลอย่างเต็มที่ จะต้องมีการเสริมสร้าง 3 ประการดังนี้

- 1) การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่า ต้องการพัฒนาอะไร โดยให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นว่า โครงการพัฒนาอันใดเป็นความต้องการหรือจำเป็นรีบด่วนเป็นการเสริมให้ประชาชนรู้สึกว่าคุณเป็นผู้กำหนดอนาคตของชุมชน
- 2) ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการแบ่งความรับผิดชอบ ในโครงการที่ต้องมีการพัฒนา กล่าวคือ มีการแบ่งกันรับผิดชอบในด้านต่างๆ ซึ่งจะทำให้เกิดความรู้สึกว่า ตนมีบทบาทในแง่ของการปฏิบัตินโยบาย
- 3) ในแง่การลงมือปฏิบัติ เช่น ประชาชนรับจ้างในโครงการ กศช. นั้นจะมีผลสำคัญทางจิตวิทยา ถ้าผู้นั้นผ่านกระบวนการ ข้อ 1 และ ข้อ 2 แล้ว ในขณะที่ได้รับค่าตอบแทนในแรงงาน จะเกิดความรู้สึกว่าตนมีส่วนโดยตรงในการนำมาซึ่งโครงการพัฒนาที่กำลังลงมือทำอยู่ เนื่องจากกระบวนการในข้อ 1 และ ข้อ 2

องค์ประกอบของประชาสังคม

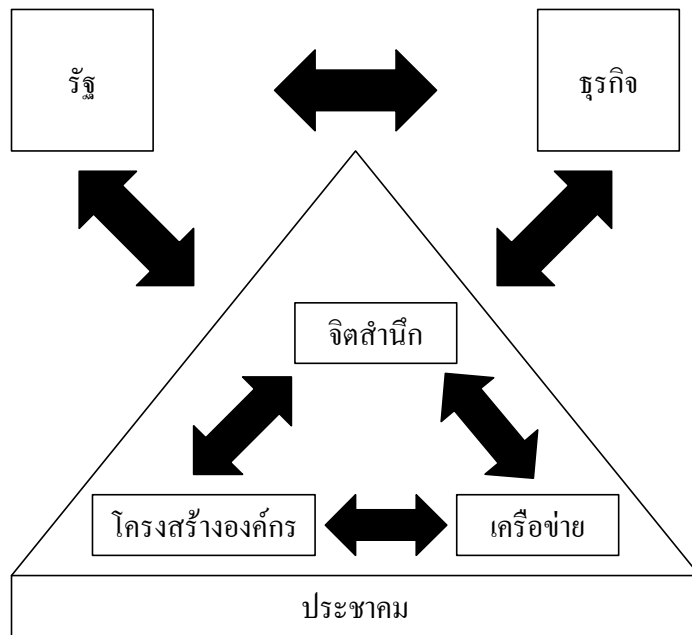
กิจกรรม หรือกระบวนการที่เรียกว่า “ประชาคม” หรือ “ประชาสังคม” จะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 3 ส่วน (สุวิทย์ , 2540 : 13 - 18) สรุปได้ดังนี้

- 1) จิตสำนึกประชาสังคม (Civic Consciousness) หมายถึงความคิด และการยอมรับในเรื่องการรวมตัวกันอย่างอิสระด้วยความรัก ความเอื้ออาทร ความยอมรับในความคิดเห็นของกันและกัน ในอันที่จะเรียนรู้ร่วมกัน หรือแก้ไขปัญหาที่เผชิญอยู่

2) โครงสร้างองค์กรประชาสังคม (Civic Organization) หมายถึง กลุ่มการรวมตัวซึ่งอาจเป็นองค์กรที่เป็นทางการ (นิติบุคคล) หรือไม่เป็นทางการก็ได้ เป็นกลุ่มที่รวมตัวกันเฉพาะคราวเฉพาะเรื่อง หรือต่อเนื่องก็ได้ สมาชิกของกลุ่มอาจจะเป็นบุคคลในภาครัฐ ภาคธุรกิจ หรือประชาชน หรือรวมกันอยู่ก็ได้ จำนวนสมาชิกไม่จำกัด มีสมาชิกเพียง 2 - 3 คนก็ได้

3) เครือข่ายประชาสังคม (Civic Network) หมายถึง โครงสร้าง และกระบวนการซึ่งเชื่อมโยงสมาชิกในกลุ่มหรือเชื่อมโยงองค์กรประชาสังคมต่างๆ เข้าด้วยกัน ซึ่งปัจจัยสำคัญคือระบบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และการสัมพันธ์กันด้วยความสมานฉันท์

แผนภูมิที่ 2.3 แสดงองค์ประกอบของประชาสังคม

2.1.7 แนวความคิดเกี่ยวกับทัศนคติ

คำว่า “ทัศนคติ” เช่นเดียวกับคำว่า “ความวิตกกังวล” “ความเกรงใจ” และ “ความรัก” เป็นภาวะเชิงสันนิษฐาน (Hypothetical Constructs) เราไม่สามารถสังเกต “ทัศนคติ” ได้โดยตรง แต่ผลของมัน (ที่ออกมาในรูปของพฤติกรรม) สามารถสังเกตและวัดได้เช่นเดียวกับคำว่า อูณหภูมิ เราไม่สามารถสังเกต “อูณหภูมิ” ได้ว่าเป็นอะไร สิ่งที่เราสังเกตได้ คือ ตัวเลขที่แสดงระดับของปรอทในเครื่องเทอร์โมมิเตอร์ ถ้าปรอทขึ้นสูงก็แสดงว่า “อูณหภูมิสูง” (ร้อน) ถ้าปรอทลงต่ำ แสดงว่า อูณหภูมิต่ำ (เย็น) ถ้าอูณหภูมิสูงมากสารบางอย่างอาจจะละลาย เหล็กอาจจ่อและอื่น ๆ หรือถ้าอูณหภูมิต่ำมากน้ำกลายเป็นน้ำแข็ง ตัวอย่าง

ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าแม้เราจะสังเกตอนุมุมิโดยตรงไม่ได้ แต่ผลของมัน เช่น สารละลาย น้ำกลายเป็นน้ำแข็ง เป็นสิ่งที่เราสังเกตได้โดยตรง และเช่นกัน ทักษคติเราไม่สามารถสังเกตโดยตรงได้ เราก็จะต้องใช้วิธีโดยอ้อม โดยการสังเกตพฤติกรรมภายนอกบางอย่างของบุคคลที่แสดงออก เช่น พฤติกรรมการตัดสินใจเลือกสิ่งหนึ่งสิ่งใดของมนุษย์ จากพฤติกรรมภายนอกที่สังเกตได้ เราก็ทำการ อนุมาน(Infer) ว่าบุคคลนั้นมีทัศนคติอย่างไรต่อสิ่งนั้น ๆ

Katz & Stotland , 1959 ได้ให้คำนิยามของทัศนคติไว้ว่า ทัศนคติประกอบด้วย 3 ประการคือ

- 1) ส่วนประกอบทางการรู้การเข้าใจ
- 2) ส่วนประกอบทางอารมณ์
- 3) ส่วนประกอบทางพฤติกรรม

Fishbein & Ajzen ,1975 ได้นิยามทัศนคติว่า “ความโน้มเอียงที่ได้เรียนรู้ที่จะตอบสนองต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในทาง ที่ชอบหรือไม่ชอบอย่างคนเส้นคางวา” (โยธิน ศันสนยุทธ และจุมพล พูลภักทา ชีวิน , 2529: 35)

โดยทั่วไป เมื่อพูดว่าบุคคลมีทัศนคติทางบวก หรือทางลบ จะต้องพูดว่ามีทัศนคติทางบวก หรือทางลบต่ออะไร จะพูดลอยๆ ไม่ได้ สิ่งที่สัมพันธ์กับทัศนคติ ได้แก่ ข้อเท็จจริง ความเชื่อ ค่านิยม และความเห็น สิ่งเหล่านี้ก็คือ มโนทัศน์ และบางมโนทัศน์ที่สัมพันธ์กับทัศนคติ มักจะเกิดความสับสนเมื่อต้องการแยกความหมายของมโนทัศน์เหล่านั้นจากทัศนคติ ดังนั้นจึงน่าจะทำความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายของแต่ละมโนทัศน์ดังกล่าว ดังนี้

ข้อเท็จจริง (Facts) ข้อเท็จจริงบางอย่างอาจก่อให้เกิดทัศนคติ แต่ข้อเท็จจริงไม่มีส่วนประกอบทางอารมณ์ ถ้าข้อเท็จจริงถูกพิสูจน์ว่าผิด บุคคลจะยอมรับว่าข้อเท็จจริงนั้นผิดอย่างง่าย ๆ เช่น บุคคลผู้หนึ่งคาดคะเนว่าเพื่อนของเขาหนัก 60 กิโลกรัม แต่พอชั่งดูเพื่อนของเขาหนัก 70 กิโลกรัม เขาก็พร้อมที่จะรับว่าการคาดคะเนของเขาผิดอย่างไร แต่ข้อเท็จจริงอาจถูกทำให้ บิดเบือนไปโดยทัศนคติ เช่น ได้มีการหยังเสียงในประเทศเยอรมันตะวันตกเมื่อไม่นานมานี้เกี่ยวกับการต่อต้านชาวยิว พบว่าชาวเยอรมันคิดว่ามีชาวยิวอยู่ในประเทศมากกว่า 2,000,000 คน แต่จริงๆ แล้ว มีเพียงจำนวนเศษหนึ่งส่วนสิบของจำนวนที่คิดว่ามี

ความเชื่อ (Believes) ความเชื่อให้ความรู้ความเข้าใจต่อบางสิ่ง เมื่อเรากล่าวว่าประเทศไทยน่าอยู่ เราให้ความน่าอยู่ต่อประเทศไทย ในทำนองเดียวกันเมื่อเรากล่าวว่า ช้างมีความจำดี เราให้คุณสมบัติความจำดีต่อช้าง เมื่อเปรียบเทียบกับทัศนคติความเชื่อขึ้นอยู่กับความจริงมากกว่าขึ้นอยู่กับอารมณ์ อย่างไรก็ตามความเชื่ออาจสัมพันธ์กับทัศนคติ

ค่านิยม (Values) ค่านิยมคือหลักเกณฑ์ที่เป็นพื้นฐาน ตามปกติเป็นหลักเกณฑ์ทางศีลธรรม คำกล่าว “ชาตินิยมเป็นสิ่งที่ดี” เป็นค่านิยม ค่านิยมเป็นพื้นฐานของทัศนคติ ค่านิยม ”ชาตินิยมเป็น

สิ่งที่ผิด” เป็นพื้นฐานของคำกล่าว “การไม่แบ่งแยกผิวเป็นความคิดที่ดี” คนผิวดำควรมีสติในการได้งานทำเท่าเทียมกับคนผิวขาว” ซึ่งแสดงถึงทัศนคติที่ดี “คนผิวดำควรมีสติในการได้งานทำเท่าเทียมกับคนผิวขาว” ซึ่งแสดงถึงทัศนคติตามปกติเรามีความเชื่อและทัศนคติมากมาย แต่เรามีค่านิยมไม่มากนัก

ความเห็น (Opinions) นักจิตวิทยาสังคมนิยม “ความเห็น” ว่าเป็นการแสดงออกทางถ้อยคำ (Verbal Expression) เกี่ยวกับทัศนคติ ความเชื่อ หรือค่านิยม ความเห็น ไม่ใช่เป็นสิ่งที่เดียวกับทัศนคติ เพราะในตัวของมันเองไม่จำเป็นต้องประกอบด้วยองค์ประกอบอารมณ์ หรือทางพฤติกรรม

ความหมายของความรู้ความเข้าใจ

เชิรศรี วิวัชศิริ (2527 : 19 - 20) กล่าวว่า การเรียนรู้ในผู้ใหญ่ันั้นเกิดจากประสบการณ์ 3 ประการ คือ 1) การเรียนรู้ที่เกิดจากสภาพการณ์ทางธรรมชาติ (Natural Setting) คือ เรียนรู้จากสภาพธรรมชาติที่อยู่ใกล้ ๆ ตัว 2) การเรียนรู้จากสภาพการณ์ทางสังคม (Society Setting) มีอยู่ทั่วไปในชีวิตประจำวัน เช่น การเรียนรู้จากการอ่านหนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ เป็นต้น 3) การเรียนรู้จากสภาพการณ์ของการจัดการเรียนการสอน (Formal Instructional Setting) คือ มีผู้แทนจากสถาบันจัดลำดับการเรียนรู้อย่างมีจุดหมายและต่อเนื่อง

ไพศาล หวังพานิช (2526 : 96) กล่าวว่า “ความรู้ หมายถึง บรรดาข้อเท็จจริงหรือรายละเอียดของเรื่องราวอันเป็นประสบการณ์ของบุคคล ซึ่งสะสมและถ่ายทอดสืบต่อกันไป” ส่วนความเข้าใจนั้น (ไพศาล, 2526 : 105) ท่านให้ความหมายถึงความสามารถในการนำความรู้ ความจำไปคัดแปลง ปรับปรุง เพื่อให้สามารถจับใจความ อธิบาย หรือเปรียบเทียบ ย่นย่อเรื่องราว ความคิดข้อเท็จจริงต่าง ๆ ได้

Bloom S. Benjamin (1956 : 89 - 96) ได้อธิบายความหมายของความรู้ ความ เข้าใจ ไว้ว่า “ความรู้ หมายถึง พฤติกรรมและสถานการณ์ต่างๆ ซึ่งเน้นการจำ ไม่ว่าจะเป็นการระลึกถึงหรือระลึกได้ก็ตาม เป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอันสืบเนื่องมาจากการเรียนรู้ โดยเริ่มต้นจากการรวบรวมสาระเหล่านั้น จนกระทั่งพัฒนาไปสู่ขั้นที่มีความสลับซับซ้อนยิ่งขึ้นต่อไป โดยความรู้นี้อาจแบ่งออกเป็น ความรู้เฉพาะสิ่ง ความรู้ในเรื่องระเบียบการ และความรู้เรื่องสากล เป็นต้น

อนันต์ ศรีโสภ (2525 :14-15) กล่าวว่า ความรู้ หมายถึง ความจำในสิ่งที่เคยมีประสบการณ์มาก่อน และให้ความหมายของความเข้าใจว่า ความเข้าใจในความหมายของสิ่งนั้น และได้กล่าวถึงรายละเอียดของความรู้ความเข้าใจไว้ดังนี้

ความรู้ หมายถึง ความสามารถในทางพุทธิพิสัย ประกอบด้วยความรู้ความสามารถและทักษะต่าง ๆ ทางสมอง แบ่งเป็น 6 ชั้น เรียงจากพฤติกรรมที่ง่ายไปหาพฤติกรรมที่ยาก ดังต่อไปนี้

1) ความรู้ (Knowledge) ความจำในสิ่งที่เคยมีประสบการณ์มาก่อน

(1) ความรู้เกี่ยวกับความหมายของคำต่าง ๆ

ก. ความรู้เกี่ยวกับความหมายของคำต่าง ๆ

ข. ความรู้เกี่ยวกับความจริงต่าง ๆ ซึ่งได้แก่ เวลา เหตุการณ์ บุคคล สถานที่

แหล่งกำเนิด ฯลฯ

(2) ความรู้เกี่ยวกับวิธีและการดำเนินงานเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยเฉพาะ

ก. ความรู้เกี่ยวกับลักษณะแบบแผนต่าง ๆ

ข. ความรู้เกี่ยวกับแนวโน้มและการจัดลำดับ

ค. ความรู้เกี่ยวกับการจำแนกและแบ่งประเภทของสิ่งต่าง ๆ

ง. ความรู้เกี่ยวกับระเบียบวิธีการดำเนินงานของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

(3) ความรู้เกี่ยวกับการรวบรวมแนวความคิดและโครงสร้างของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

ก. ความรู้เกี่ยวกับกฎ และการใช้กฎนี้ในการบรรยายคุณค่า หรือพยากรณ์

หรือตีความหมายของสิ่งที่เราสังเกตเห็น

ข. ความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีและโครงสร้าง

2) ความเข้าใจ (Comprehension) การเข้าใจความหมายของสิ่งนั้น

(1) การแปล (การแปลจากแบบหนึ่งไปสู่แบบหนึ่งโดยรักษาความหมายได้อย่าง

ถูกต้อง)

(2) การตีความหมาย (การอธิบาย หรือเรียบเรียงเนื้อหาที่เสียใหม่ให้

เข้าใจง่าย)

(3) การขยายความ (การขยายความหมายของข้อมูลที่มีอยู่ให้ไกลไปกว่าเดิม)

3) การนำมาใช้ (Application) ความสามารถในการนำความรู้ไปใช้ ซึ่งจะต้องอาศัย

ความสามารถหรือทักษะทางด้านความเข้าใจดังกล่าวแล้ว การนำความรู้ไปใช้นี้กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ

การแก้ปัญหาที่ตนเอง

4) การวิเคราะห์ (Analysis) การแยกเรื่องราวออกเป็นส่วนย่อยๆ

(1) การวิเคราะห์ส่วนประกอบต่าง ๆ

(2) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างส่วนประกอบนั้น

(3) การวิเคราะห์หลักหรือวิธีการรวบรวมส่วนประกอบต่างๆ

5) การสังเคราะห์ (Synthesis) การรวมส่วนประกอบต่าง ๆ เข้าด้วยกัน

(1) การกระทำที่เป็นสื่อให้ผู้อื่นเข้าใจความหมาย

(2) การกระทำที่เกี่ยวกับแผนงานหรือข้อเสนอตามวิธีการต่างๆ

(3) การพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างส่วนประกอบต่างๆ อาทิเช่น การมีส่วนประกอบเหล่านั้นรวมกันได้ โดยอาศัยความสัมพันธ์อะไรที่สำคัญ

6) การประเมินผล (Evaluation) การตัดสินคุณค่าในสิ่งที่กำหนดความมุ่งหมายได้โดยการใช้เกณฑ์ที่แน่นอน

(1) การตัดสินโดยอาศัยเหตุการณ์ภายในสิ่งนั้นเป็นเกณฑ์

(2) การตัดสินโดยอาศัยเกณฑ์ภายนอกมาพิจารณา

ส่วนความเข้าใจนั้น หมายถึง ความสามารถทางปัญญาและทักษะ อันได้แก่

1) ความสามารถที่จะให้ความหมายของคำ (การแปล)

2) ความสามารถในการเข้าใจความหมายของการคิด (การตีความ)

3) ความสามารถในการคาดคะเนถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้นได้จากการกระทำ

(การประเมินค่า)

ดังนั้น บุคคลจะมีความเข้าใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งจะต้องมีองค์ประกอบทั้ง 3 นี้

ความรู้ ความเข้าใจจึง หมายถึง ความทรงจำในเรื่องราวข้อเท็จจริงรายละเอียดต่างๆ และความสามารถนำความรู้ที่เก็บรวบรวมมาใช้ตัดแปลง อธิบายเปรียบเทียบในเรื่องนั้นได้อย่างมีเหตุผล นอกจากนี้ความรู้ ความเข้าใจ เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกันโดยตรง รวมถึงการนำความรู้ ความเข้าใจนั้นไปใช้ในสถานการณ์จริง ตามขั้นตอนทักษะต่างๆ ทางสมอง 6 ชั้น คือ ความรู้ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินผล ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ซึ่งได้รับถ่ายทอดจากสังคมเป็นสำคัญ

ความหมายของการรับรู้

ชม ภูมิภาค (2526 : 19) การรับรู้ การแปลหรือตีความหมายจากสิ่งเร้าเป็นกระบวนการหาความหมายจากสิ่งเร้า

โสภา ชูพิกุลชัย (2526 : 181) การรับรู้ คือ กระบวนการที่อินทรีย์ต่างๆ พยายามที่จะแสดงความรู้สึจากสิ่งที่ตนได้รับ ออกมาในรูปของการกระทำใดกระทำหนึ่งหรือในรูปของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

สุชา จันทรเอม และสุรางค์ จันทรเอม (2518 : 176) การรับรู้หมายถึงกระบวนการที่คนเรามีประสบการณ์กับวัตถุ หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ โดยอาศัยอวัยวะสัมผัส

2.1.8 แนวความคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

แนวความคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนสามารถแยกพิจารณาความหมาย ได้ คือ “การพัฒนา” (Development) มีความหมายตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 หมายถึง “ทำให้

เจริญ ” พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระบรมราโชวาทเกี่ยวกับความหมายนี้ไว้ว่า “คำว่าพัฒนาคืออย่างไรก่อนอื่นเราต้องทราบว่า พัฒนาคือมุ่งให้เกิดความเจริญ มั่นคงก้าวหน้ามุ่งให้ทุกคนมีความสุขสบาย ดังนั้นทุกคนจึงมุ่งที่จะพัฒนา” สมเด็จพระญาณสังวรสมเด็จพระสังฆราชได้ประทานพระคำรัส เกี่ยวเนื่องกับความหมายของการพัฒนาสรุปได้ว่า “ การสร้างสรรค์ที่เรียกได้ว่าเป็นการพัฒนา นั้น ควรเป็นการสร้างสรรค์ที่ทำให้ชีวิตและสังคมดีขึ้น เป็นต้นว่ามีความสุขสบายมากขึ้น มีความปลอดภัยมากขึ้น และมีปัญหาความทุกข์ยากต่างๆลดน้อยลงจนหมดสิ้นไป เพราะฉะนั้นการกระทำใดๆก็ตาม หากไม่ก่อให้เกิดผลดีดังกล่าวแก่ชีวิตและสังคมแล้ว ก็กล่าวไม่ได้ว่าเป็นการพัฒนา ตามความหมายอันแท้จริงของคำว่า พัฒนา แม้ว่ามนุษย์จะสามารถสร้างสรรค์สิ่งต่างๆในทางวัตถุได้อย่างวิจิตรมากขึ้น มีเครื่องใช้ไม่สอหยสสะดวกสบายและรวดเร็วขึ้น ถ้าชีวิตและสังคมกลับมีความสุข และความปลอดภัยลดน้อยลง ก็กล่าวไม่ได้ว่า ชีวิตและสังคมนั้นมีการพัฒนา คือ ดีขึ้นหรือเจริญขึ้น ในความหมายที่แท้จริงต้องเจริญขึ้น หรือดีขึ้น ทั้งทางวัตถุและทางจิตใจ จึงจะเรียกได้ว่าเป็นการพัฒนาที่สมบูรณ์ ทำให้ผู้ได้รับการพัฒนาเป็นคนเจริญ ดังที่นิยมเรียกในทางโลกว่าเป็น อารยชน”

การพัฒนา ในความหมายของการเพิ่ม หรือการปรับปรุงให้ดีขึ้นจากสิ่งที่มีอยู่เดิม จะต้องมีการดำเนินการ หรือมีกลยุทธ์วิธีการที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายของความเจริญขึ้น Mozley and Whiteley ได้ให้คำอธิบายตาม the Town and Planning Act, 1971 ว่า “ การทำให้วัสดุเปลี่ยนแปลงไปเพื่อการใช้อาคาร หรือพื้นที่ดิน หมายความว่ารวมถึง การปรับเปลี่ยนอาคาร ที่อยู่อาศัย จาก 1 อาคาร ไปเป็น 2 อาคาร หรือมากกว่านั้น.....” ซึ่งความหมายค่อนข้างเป็นรูปธรรมชัดเจน **“อย่างยั่งยืน”** (Sustainable) คือ อยู่นาน มีชีวิตอยู่นาน คงไว้ทน ภาษาอังกฤษคำว่า sustain มาจากคำว่า “susteynen” ซึ่งพัฒนามาจากคำลาตินว่า“sustinere” แปลว่า รักษาไว้หรือให้คงที่ไว้ และใน Black’s Law Dictionary ให้ความหมายว่า **“ทำต่อไป คงไว้” แต่การพัฒนานี้ต้องไม่เป็นการทำลายโอกาสในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และสิทธิในสิ่งแวดล้อมของคนรุ่นอนาคต** จากความหมายของแนวความคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่กล่าวมาข้างต้นนั้น เป็นความหมายที่เป็นนามธรรม ไม่อาจก่อให้เกิดผลจริงในทางปฏิบัติได้นั้นในทางปฏิบัติจึงได้นำมาตรการทางด้านเทคโนโลยี เช่น เทคโนโลยีสะอาด (clean technology) รวมทั้งมาตรการทางเศรษฐศาสตร์ มาตรการทางสังคม และมาตรการทางกฎหมายมาใช้ให้เกิดการพัฒนาที่มีความยั่งยืนมากที่สุด **สาระสำคัญของการพัฒนาอย่างยั่งยืนอยู่ที่ ความยุติธรรม และความเสมอภาคของการใช้ประโยชน์ในทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระหว่างชนยุคปัจจุบัน (intergenerational equity) กับชนยุคอนาคต (intergenerational equity)** แม้ว่าชนยุคปัจจุบันจะได้เปรียบชนยุคอนาคตที่มีโอกาสได้ใช้ประโยชน์ทรัพยากร ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมก่อน ก็มีได้หมายความว่าชนยุค

ปัจจุบันจะถกฉายความได้เปรียบนั้นมาเป็นของตน แต่ยังคงมีภาระหน้าที่ที่จะต้องใช้ความ ยุติธรรม และความเสมอภาคที่จะต้องรับผิดชอบการใช้ประโยชน์ของตนให้มีเหลือสำหรับชนยุค อนาคตที่จะได้ใช้ประโยชน์เสมอหรือเท่ากับที่ตนได้ใช้ “ **โลกเรามีทรัพยากรเพียงพอสำหรับ สมองความต้องการของมนุษย์ แต่มีไม่มากพอสำหรับความโลภของมนุษย์** ” การพัฒนาที่ดีจึง ต้องปรับเปลี่ยนแนวทาง จากแนวคิดเดิมทางเศรษฐศาสตร์ ที่มุ่งเน้นเฉพาะการพัฒนาที่ทำให้ ได้มา “ ยิ่งมากยิ่งขึ้น ” (the economics of more and more) มาเป็นเศรษฐศาสตร์ แห่งความพอเพียง หรือพอดี (the economics of enough)

ดังนั้นประเทศกำลังพัฒนาต้องรีบเร่งทบทวนแนวทางในการฟื้นฟูระบบนิเวศวิทยา แนวความคิดในการพัฒนาอย่างยั่งยืน ตามแนวทางของประเทศที่พัฒนาแล้วซึ่งได้รับการยอมรับ ในทางระหว่างประเทศมี **แนวความคิดเชิงปรัชญา** สนับสนุนอยู่เบื้องหลัง **2 แนวคิด** คือ

1) Anthropocentric Philosophy เป็นแนวคิดที่ยึดเอามนุษย์เป็นศูนย์กลางของทุกสิ่ง ในการ ดำเนินการพิทักษ์รักษาสิ่งแวดล้อมก็เช่นกัน เป็นการดำเนินการเพื่อประโยชน์แก่มวลมนุษยชาติเอง ทั้งในปัจจุบันและอนาคต คนกลุ่มนี้เชื่อว่าหากมีการพัฒนาเกิดขึ้นที่ใดก็ตาม ผู้ที่ทำการพัฒนาต้อง พิจารณาองค์ประกอบสำคัญ ๓ ประการ ประกอบกับกิจกรรมการพัฒนานั้นๆ คือ

- (1) การอนุรักษ์ (conservation)
- (2) การใช้ประโยชน์ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ(resource use efficiency)
- (3) มีการจัดการที่ดี (good management)

2) Biocentric Philosophy เป็นแนวปรัชญา ที่ยึดเอาธรรมชาติเป็นศูนย์กลางของทุกสิ่งโดย มนุษย์ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ การดำเนินการใดๆมีขึ้นเพื่อ การพิทักษ์รักษาคุณภาพของ ธรรมชาติผู้ที่ยึดถือแนวปรัชญานี้จะมีแนวทางในการพิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม ที่มุ่งมั่น เด็ดขาด และเคร่งครัด จนผู้ที่เชื่อมั่นแนวคิดนี้จะมีลักษณะที่รุนแรงในการ ต่อต้านหรือคัดค้านการดำเนินการใดๆ ที่พวกเขาเห็นว่าส่งผลกระทบต่อคุณภาพของระบบนิเวศ เช่น กลุ่ม Green Peace , กลุ่ม Earth First

2.2 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยโครงการวิจัยประเมินกระบวนการโครงการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) ครั้งนี้ มีผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2546) ศึกษารูปแบบกลไกการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียใน

การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผลการศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารราชการแผ่นดินยุคใหม่ ที่เรียกว่าการบริหารราชการแบบเปิด (Open Governance) ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย พ.ศ. 2546 -2550 ซึ่งได้แปลงไปสู่การปฏิบัติ โดยพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ในการบริหารราชการระบบเปิดนี้ รัฐจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชน ประชาสังคมและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะ แผนและกฎหมายต่างๆ ประชาชนจะต้องมีสิทธิในการได้รับข้อมูลข่าวสาร ได้รับประโยชน์และเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม รวมถึงมีสิทธิในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐการเปิดรับกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเข้ามาในระบบราชการไทยกรณีศึกษาที่ต้องทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมสามารถแบ่งออกเป็นประเภทใหญ่ๆ ได้แก่ ประเภทที่ 1 เป็นเรื่องการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนและส่วนงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรณีศึกษาการให้ข่าวสารข้อมูลแก่ประชาชนของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม และกรณีศึกษาการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาบำรุงรักษาน้ำบาดาลและระบบประปาชนบทของกรมทรัพยากรน้ำบาดาล ประเภทที่ 1 เป็นกลุ่มกรณีศึกษาที่เลือกการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจ การวางแผนและกำหนดกติกา ได้แก่ กรณีศึกษาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนในบริเวณเกาะพระทองของกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง กรณีศึกษาการจัดทำแผนฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระดับชุมชน โดยประชาชนมีส่วนร่วมของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประเภทที่ 3 เป็นกลุ่มที่เลือกการมีส่วนร่วมคิดร่วมดำเนินการ ได้แก่ กรณีศึกษาป่าชุมชนของกรมป่าไม้ กรณีศึกษาการจัดการพื้นที่เสี่ยงภัยจากดินถล่มของกรมทรัพยากรธรณี กรณีศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการกำหนดมาตรการควบคุมการเผาในที่โล่งของกรมควบคุมมลพิษ และกรณีศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช ประเภทที่ 4 เป็นกรณีศึกษาเกี่ยวกับกลไกที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับการเยียวยาความเสียหาย ได้แก่ กรณีศึกษากระบวนการรับเรื่องราวร้องทุกข์ของราษฎรด้านทรัพยากรน้ำของกรมทรัพยากรน้ำ ประเภทสุดท้ายได้แก่ การมีส่วนร่วมของส่วนราชการต่างๆ ในกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์และการกำหนดตัวชี้วัด ของสำนักงานนโยบาย และ ยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวง

ข้อสรุปจากการศึกษา จากการศึกษาได้ข้อสรุปในภาพรวมดังต่อไปนี้

1) การศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพบว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

มีบทบัญญัติกว่า 30 มาตราที่ให้สิทธิในการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านต่างๆ นอกจากบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญฯ แล้ว ก็ยังมีกฎหมายอื่นๆ อีกมากมายหลายฉบับที่เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วม อย่างไรก็ตามก็ยังมีไม่มีการตรากฎหมายออกมารองรับหลักการของรัฐธรรมนูญอย่างเต็มที่ เช่น เรื่องสิทธิชุมชน สิทธิที่จะอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม องค์การอิสระ นอกจากนี้ประเทศไทยยังขาดทั้งกฎหมายและแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนในเรื่องกระบวนการปรึกษาหารือและการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการเปิดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจอย่างมีความหมาย

2) ในด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม สิทธิในการฟ้องศาลปกครองยังคงจำกัดอยู่เฉพาะผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหาย หรืออาจจะได้รับผลกระทบจากการกระทำหรือการงดเว้นการกระทำของหน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐเท่านั้น การฟ้องคดีในกรณีที่เอกชนละเมิดกฎหมายสิ่งแวดล้อม ยังคงกระทำได้ยาก เนื่องจากปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายในการฟ้องคดีและการพิจารณาพิพากษาความเสียหาย จึงควรพิจารณาปรับปรุงกฎหมายเพื่อเปิดให้ประชาชนและและองค์กรพัฒนาเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมเข้ามามีส่วนร่วมในการบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมได้มากขึ้น โดยให้ฟ้องคดีเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นสมบัติของส่วนรวมได้ แม้ไม่ได้เป็นผู้เสียหายหรือผู้ได้รับผลกระทบ และควรพิจารณาการให้ความช่วยเหลือเรื่องค่าใช้จ่ายในการฟ้องคดีโดยใช้เงินจากกองทุนสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตาม แม้จะมีปัญหาอุปสรรค รัฐธรรมนูญฯ ได้ช่วยส่งเสริมสังคมไทยให้มีความโปร่งใสมากขึ้น โดยเฉพาะในด้านสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารซึ่งมีมากขึ้นกว่าแต่ก่อน

3) การสำรวจกฎหมายและประสบการณ์ของกฎหมายต่างประเทศพบว่า ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่มีกฎหมายและประสบการณ์ในเรื่องการเปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากกว่ากฎหมายของกลุ่มสหภาพยุโรป แต่ไม่ปรากฏว่ามีสูตรสำเร็จของกลไกการมีส่วนร่วมที่สามารถนำไปเป็นแนวทางปฏิบัติได้ในทุกกรณี อย่างไรก็ตาม การประชุมรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและการประชาพิจารณ์เป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมที่มีความสำคัญน้อยลง ประเทศต่างๆ ได้หันมาให้ความสำคัญกับกระบวนการปรึกษาหารืออย่างเป็นทางการมากขึ้น หมายความว่าต้องมีการวางแผนกิจกรรมต่างๆ ในกระบวนการปรึกษาหารือ เช่น การเผยแพร่ข้อมูลและการเข้าถึงสาธารณชนในรูปแบบต่างๆ ตั้งแต่แรกเริ่ม การให้ความช่วยเหลือทางเทคนิคและทางการเงินในการจัดกิจกรรมเพื่อให้ประชาชนเข้าใจสาระของโครงการ การประชุมรับฟังความคิดเห็นหลายๆ ครั้ง เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างทั่วถึง รวมทั้ง การนำเอาข้อมูลที่ได้จากการแลกเปลี่ยนกับประชาชนมาใช้ในการปรับปรุงโครงการ ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นเรื่องที่จะต้องมีการวางแผน และต้อง ใช้ทั้งงบประมาณและเวลา แต่ก็เป็นการลงทุนที่คุ้มค่าเมื่อเทียบกับมูลค่า

มหาศาลของแต่ละโครงการ และผลที่ได้จากการทำให้โครงการเป็นที่ยอมรับของประชาชน ทำให้สามารถหลีกเลี่ยงความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นได้หลังจากการอนุญาตโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ

4) รูปแบบของการมีส่วนร่วมที่ส่วนราชการไทยกำลังดำเนินการเป็นส่วนใหญ่ และเริ่มมีความสัมฤทธิ์ผลมักจะเป็นรูปแบบของการแบ่งปันต้นทุนผลประโยชน์ (benefit/ cost sharing) เช่น การจัดทำเครือข่ายป่าชุมชน โครงการริชเคิลยะ ซึ่งสมาชิกกลุ่มจะเป็นผู้มีส่วนได้รับประโยชน์สำหรับรูปแบบการมีส่วนร่วมที่ต้องหาข้อมูลจากการเจรจาและการชดเชย มักจะเป็นกรณีที่จะมีทั้งผู้มีส่วนได้และผู้มีส่วนเสีย โดยมักจะเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับโครงการขนาดใหญ่ที่มีพื้นที่ดำเนินการกว้างเกินกว่าจะใช้เครื่องมือทางสังคม เช่น ภูมิปัญญาการจัดการแบบดั้งเดิม หรืออาศัยการแก้ไขปัญหาด้วยเครื่องมือทางสังคม การมีส่วนร่วมในลักษณะหลังนี้ยังคงต้องพัฒนารูปแบบอีกมาก ในปัจจุบันการเจรจาต่อรองมักจบลงในรูปแบบของความขัดแย้งหรือการชดเชยในระดับที่สูงมาก

5) การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมที่ผ่านมาเป็นการบริหารจัดการในแนวคิดของส่วนราชการอย่างเป็นทางการ แต่ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาเชิงพื้นที่ ต้องการประสานรวมกำลังทำงานในลักษณะของคลัสเตอร์ ซึ่งจะประกอบด้วยก็หน่วยงานก็แล้วแต่สภาพของปัญหา ดังนั้นการปรับรูปแบบการทำงาน รวมทั้งการจัดระบบงบประมาณเชิงพื้นที่ และตัวชี้วัดที่จะใช้เป็นเป้าหมายร่วมกันจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของระบบได้

6) เนื่องการบริหารจัดการและการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นกิจกรรมที่ขึ้นอยู่กับลักษณะของพื้นที่และในปัจจุบันได้มีการถ่ายโอนภารกิจบางส่วนด้านสิ่งแวดล้อมไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแล้วกิจกรรมต่างๆ ที่ส่วนราชการส่วนกลางริเริ่มขึ้นในขั้นต้น ซึ่งอาจจะเรียกว่าเป็นภารกิจเชิงยุทธศาสตร์ เมื่อได้ทดลองจนได้รูปแบบที่ต้องการแล้ว ก็น่าที่จะบูรณาการกิจกรรมเข้าไปในแผนปฏิบัติงานของท้องถิ่น ทำให้เป็นภารกิจประจำของท้องถิ่น ในกรณีที่ภารกิจนั้นเป็นภารกิจที่จำเป็นต่อชีวิตและทรัพย์สินของชุมชนในท้องถิ่น เช่น การเสี่ยงภัยจากดินถล่มหรือป่าชุมชน ก็ควรเป็นกิจกรรมที่องค์กรบริหารส่วนตำบลต้องดำเนินการเองต่อไป อย่างไรก็ตาม เนื่องจากภารกิจที่ถ่ายโอนมีมากถึง ภารกิจ และองค์กรบริหารส่วนตำบลก็มีบุคลากรและทรัพยากรจำกัด อีกทั้งการจัดงบประมาณให้องค์การบริหารส่วนตำบลก็เป็นการจัดงบประมาณอย่างเป็นทางการ (lump sum) จึงอาจทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลเลือกที่จะไม่ทำบางภารกิจ โดยเฉพาะภารกิจใหม่ๆ ดังนั้น ควรเสนอให้ขยายงบประมาณด้านสิ่งแวดล้อมและให้เป็นกิจกรรมที่มีงบประมาณ เพื่อให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีงบประมาณที่ชัดเจนและเพียงพอสำหรับการดำเนินการกิจด้านสิ่งแวดล้อมต่อไป

7) ในกระแสการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นรอบด้าน ทั้งจากโลกาภิวัตน์และการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภายในประเทศ ทำให้ความคาดหวังของประชาชนและของนักการเมือง ต่อส่วนราชการของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแตกต่างไปจากในอดีต เช่น การมองกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช ไม่ควรมุ่งเน้นการคุ้มครองพื้นที่ แต่ต้องเป็นองค์กรที่สร้างความรู้ทางชีวภาพ

สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม (2546) โครงการพัฒนาการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมด้านนิเวศวิทยา กำหนดขอบเขตการศึกษาด้านนิเวศวิทยา จะแตกต่างกันไปตามลักษณะกิจกรรมของโครงการ และสภาพของสิ่งแวดล้อมหรือระบบนิเวศที่จะได้รับผลกระทบจากโครงการ ซึ่งการกำหนดขอบเขตการศึกษาจะต้องพิจารณาจากประเด็นปัญหาที่สำคัญ ๆ ดังนี้

- 1) ขอบเขตพื้นที่ที่จะได้รับผลกระทบ
- 2) ปัจจัยที่จะทำให้เกิดผลกระทบด้านนิเวศวิทยาที่สำคัญ
- 3) ชนิดพันธุ์ ประชากร สังคมสิ่งมีชีวิต และประเภทของถิ่นที่อยู่อาศัยที่จะได้รับผลกระทบ
- 4) สถานที่ เวลา และวิธีการในการสำรวจข้อมูล
- 5) ระดับความถูกต้อง และความแม่นยำของข้อมูลที่ต้องการ
- 6) มาตรการป้องกันและแก้ไขและมาตรการติดตามผลกระทบที่เป็นไปได้

ประเด็นปัญหาที่ผู้มีส่วนได้และส่วนเสียให้ความสนใจ

ให้ผู้มีส่วนร่วมทั้ง 7 ฝ่าย ซึ่งกำหนดโดยสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม ได้แก่

- 1) ผู้ได้รับผลกระทบจากโครงการ (ผู้เสียประโยชน์และผู้ได้ประโยชน์)
- 2) หน่วยงานจัดทำการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม
- 3) หน่วยงานพิจารณาผลการศึกษากการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (กองวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม คณะกรรมการผู้ชำนาญการ คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ)
- 4) ส่วนราชการในระดับต่าง ๆ
- 5) องค์กรเอกชน สถาบันการศึกษา และนักวิชาการ
- 6) สื่อมวลชน
- 7) ประชาชนทั่วไป

ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดประเด็นปัญหาตั้งแต่เริ่มต้นโครงการตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ แห่งพระราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เรื่อง การให้รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสงวนบำรุงรักษาและใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ

และคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมหรือสุขภาพอนามัยของประชาชนทั้งในและนอกพื้นที่ ถึงแม้ว่านักนิเวศวิทยาหรือนักวิชาการจะคิดว่าประเด็นปัญหาหรือคำถามต่าง ๆ จะไม่สำคัญมากนักในเชิงวิชาการ แต่เป็นประเด็นที่ประชาชนต้องการคำตอบ และถ้าประชาชนได้รับทราบข้อเท็จจริงแล้ว หน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการสามารถมั่นใจในระดับหนึ่งได้ว่าจะเกิดการต่อต้านการดำเนินโครงการจากประชาชนน้อยลง อนึ่ง การดำเนินงานอาจปฏิบัติตามแนวทางที่ระบุไว้ในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นสาธารณะโดยวิธีประชาพิจารณ์ พ.ศ. 2539 หรือตามแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวิเคราะห์ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งเผยแพร่โดยสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

ประเด็นที่ระบุโดยนักวิชาการ

ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมด้านนิเวศวิทยาจากการดำเนินโครงการพัฒนาต่าง ๆ มีทั้งที่เป็นผลกระทบที่รุนแรงและไม่รุนแรง อาจระบุได้แตกต่างกันในกลุ่มของนักวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาที่ต่างกัน ซึ่งจะมีประเด็นปัญหาหลายประการที่ถูกระบุว่าควรทำการศึกษาในรายละเอียด แต่การศึกษาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมด้านนิเวศวิทยาที่ถูกระบุโดยนักวิชาการทั้งหมดถึงแม้ว่าจะสามารถดำเนินการได้ แต่อาจต้องใช้เวลาาน และอาจต้องใช้งบประมาณและบุคลากรเป็นจำนวนมาก รวมทั้งการศึกษายังอาจเป็นการศึกษาวิจัยมากกว่าการศึกษาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ดังนั้นผู้ที่ศึกษาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจะต้องใช้วิจรรณญาณ หรือประสบการณ์ของตนเอง ในการเลือกว่าประเด็นปัญหาใดเป็นประเด็นที่สำคัญควรศึกษาและเป็นที่ยอมรับของนักวิชาการส่วนใหญ่

นักวิชาการที่จัดทำรายงานผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทางด้านนิเวศวิทยาอาจศึกษาประเด็นปัญหาได้จากเอกสารการวิจัยหรือรายงานการศึกษาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่คล้ายคลึงกันที่ได้ดำเนินการมาแล้วในอดีตหรือกำลังดำเนินการในปัจจุบัน ทั้งที่ดำเนินการในประเทศไทยและต่างประเทศ เพื่อประกอบการเลือกประเด็นปัญหาที่สำคัญด้านนิเวศวิทยา

การพิจารณาหลักการด้านความหลากหลายทางชีวภาพและการพัฒนาที่ยั่งยืน

ในอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ ค.ศ. 1992 ได้กระตุ้นให้ภาคีสมาชิกผนวกแนวคิดด้านความหลากหลายทางชีวภาพในการประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (Council on Environmental Quality, 1993) เพื่อให้การใช้ประโยชน์ทรัพยากรชีวภาพมีความยั่งยืน โดยได้กำหนดประเด็นที่ควรพิจารณาในการกำหนดของเขตการศึกษาด้านนิเวศวิทยา ดังนี้

- 1) การกำหนดขอบเขตพื้นที่ศึกษาผลกระทบที่กว้างขึ้น

- 2) การคุ้มครองสังคมพืชสัตว์และระบบนิเวศที่สำคัญ
- 3) การลดผลกระทบจากการขาดความต่อเนื่อง (fragmentation) สนับสนุนความคงอยู่ของสภาพธรรมชาติเดิมและความต่อเนื่องของถิ่นที่อยู่อาศัย
- 4) การสนับสนุนความคงอยู่ของชนิดพันธุ์พื้นเมืองหลีกเลี่ยงการนำเข้าชนิดพันธุ์ต่างถิ่น
- 5) การคุ้มครองชนิดพันธุ์ที่หายากและมีความสำคัญต่อระบบนิเวศ
- 6) การรักษาระบบการทางธรรมชาติและโครงสร้างทางธรรมชาติ
- 7) การคุ้มครองความหลากหลายทางพันธุกรรม
- 8) การฟื้นฟูระบบนิเวศ สังคมสิ่งมีชีวิต และชนิดพันธุ์
- 9) การติดตามผลกระทบต่อความหลากหลายทางชีวภาพ และให้ความสำคัญต่อความไม่แน่นอน (uncertainty) ที่อาจเกิดจากการประเมินผล

การกำหนดพื้นที่ศึกษาการวิเคราะห์ผลกระทบด้านนิเวศวิทยานอกได้ โดยแบ่งระดับพื้นที่โครงการ ออกเป็น 3 ระดับ คือ

(1) **พื้นที่ที่ตั้งโครงการ (Project site)** หมายถึงพื้นที่ที่เป็นที่ตั้งของโครงการและจะได้รับผลกระทบมากที่สุด เพราะระบบนิเวศดั้งเดิมจะถูกทำลายหรือเปลี่ยนแปลงไปอย่างสิ้นเชิง เช่น พื้นที่ที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมหรือพื้นที่น้ำท่วม เป็นต้น

(2) **พื้นที่ระบบนิเวศในระดับท้องถิ่น (Local ecosystem)** หมายถึงพื้นที่ระบบนิเวศที่ส่วนหนึ่งเป็นที่ตั้งของพื้นที่โครงการ การกำหนดพื้นที่ระบบนิเวศในระดับท้องถิ่น โดยทั่วไปมักจะกำหนดขอบเขตตามลักษณะกายภาพหรือธรณีวิทยา และสามารถบ่งบอกความเปลี่ยนแปลงทางชีวภาพได้ ที่นิยมใช้กันคือขอบเขตลุ่มน้ำ (watershed boundary) ทั้งนี้เหตุผลหนึ่งเนื่องมาจากผลกระทบจากกิจกรรมต่างๆที่ดำเนินการในพื้นที่ลุ่มน้ำสามารถตรวจวัดและติดตามผลกระทบได้ง่ายที่ปากแม่น้ำ หรือจุด outlet

(3) **พื้นที่ระบบนิเวศในระดับภูมิภาค (Regional ecosystem)** หมายถึงพื้นที่ของระบบนิเวศที่อยู่ถัดจากระบบนิเวศระดับท้องถิ่นและมีความสำคัญต่อการคงอยู่ของระบบนิเวศโดยรวม ทั้งนี้เนื่องจากผลกระทบต่อระบบนิเวศบางอย่างไม่ได้จำกัดขอบเขตอยู่เฉพาะระบบนิเวศในระดับท้องถิ่น หรือขอบเขตลุ่มน้ำ เช่น การเคลื่อนย้ายของสัตว์ป่า และการไหลเวียนของสสารและพลังงาน เป็นต้น การกำหนดขอบเขตระบบนิเวศในระดับภูมิภาคจะไม่มีรูปแบบตายตัว ส่วนใหญ่หลักเกณฑ์หนึ่งที่น่าสนใจในการพิจารณา คือ ข้อมูลเกี่ยวกับความต่อเนื่องของระบบนิเวศ

จรัสศักดิ์ เจริญมิตร (2548, ก-ข) ผลการศึกษาพบว่าจังหวัดนครพนมเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ซึ่งเป็นจังหวัดที่อยู่ภายใต้ โครงการพัฒนาความร่วมมือ

ทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง 6 ประเทศ (GMS) อันได้แก่ กัมพูชา-พม่า-สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว-เวียดนาม-ไทย-ยูนาน (จีนตอนใต้) ซึ่งโครงการนี้ต้องการข้อมูลพื้นฐานในด้านธรณีวิทยาสถานะแวดล้อมของพื้นที่ ด้วยเหตุนี้การศึกษาด้านธรณีวิทยาสถานะแวดล้อมของจังหวัดนครพนมจึงมีความสำคัญในการวางแผนการพัฒนาในเขตอนุภูมิภาคแม่น้ำโขงนี้ จุดมุ่งหมายของการศึกษาในครั้งนี้คือรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องับธรณีวิทยาสถานะแวดล้อมภายในจังหวัดนครพนม ภายใต้งานจำแนกและวิเคราะห์ เพื่อการวางแผนการพัฒนาในอนาคต โดยไม่ส่งผลกระทบต่อสถานะแวดล้อมโดยรวมของพื้นที่ จากผลการวิเคราะห์ได้เสนอไว้ว่าแผนการพัฒนาทางด้านการเกษตรควรจะเป็นแผนการพัฒนาหลัก โดยประเมินจากสถานะแวดล้อมทางกายภาพ ลักษณะทางเศรษฐกิจ-สังคม รวมทั้งแผนพัฒนาต่างๆ ระบบ Weight-rating ได้ถูกนำมาใช้ในการวิเคราะห์เพื่อหาพื้นที่เหมาะสมในการเกษตรกรรมในรูปแบบต่างๆ ได้แก่ ข้าว พืชไร่ ไม้ผล ยางพารา มะพร้าว และการปศุสัตว์ โดยแบ่งระดับความเหมาะสมของพื้นที่เป็น 5 ระดับ คือ เหมาะสมสูงมาก เหมาะสมสูง เหมาะสมปานกลาง เหมาะสมต่ำ และเหมาะสมต่ำมาก

อัจฉรา จันทร์ฉาย และอรรณพ ต้นละมัย (2548,ก-ข) การศึกษาการจัดการสิ่งแวดล้อมของบริษัทข้ามชาติและบริษัทร่วมลงทุนในประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านน้ำ อากาศเสียของโรงงานของบริษัทข้ามชาติในประเทศไทย ศึกษาบทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม ศึกษาทัศนคติของผู้บริหารบริษัทข้ามชาติต่อการจัดการสิ่งแวดล้อม และแนวทางการพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม การศึกษาใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจจากข้อมูลทุติยภูมิโดยการออกแบบสอบถาม ทำการสัมภาษณ์เชิงลึก จากการศึกษาจากแบบสอบถามจำนวน 200 บริษัท ได้รับแบบสอบถามคืน 177 ราย คิดเป็นร้อยละ 88.5 ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามอยู่ในอุตสาหกรรมอาหารและยา ยาง ไฟฟ้า สี กระจก โลหะ เครื่องปรับอากาศ เคมีและพลาสติก อุตสาหกรรมดังกล่าวมีการวางแผนนโยบายด้านความปลอดภัยด้านคุณภาพ ลดของเสีย ประหยัดพลังงานและการกำจัดของเสีย ส่วนระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมมีการวางแผน การมอบหมายงาน การติดตามและประเมินสิ่งแวดล้อมตลอดจนมีหน่วยงานที่จัดตั้งเพื่อจัดการสิ่งแวดล้อม ข้อเสนอแนะด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมมีความเห็นว่ารัฐบาลควรลดภาษีเครื่องมือ เครื่องจักรที่เกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อม การจัดการสิ่งแวดล้อมจะเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิต ก่อให้เกิดดุลยภาพของระบบนิเวศต่าง ๆ ลดความสูญเปล่าของทรัพยากรที่ขาดแคลน และประเทศไทยขาดบุคลากรด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม ส่วนที่เห็นด้วยค่อนข้างน้อยได้แก่ กฎระเบียบด้านสิ่งแวดล้อมสูงไป พนักงานส่วนใหญ่มีจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม พนักงานของรัฐให้ความช่วยเหลือแนะนำด้านสิ่งแวดล้อม การจัดการสิ่งแวดล้อมครอบคลุมหน้าที่ทางธุรกิจต่าง ๆ

สำหรับการตลาดเพื่อสิ่งแวดล้อมมีการดำเนินการในด้านสินค้า มีคำแนะนำในการใช้ สินค้าเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ด้านการผลิตเพื่อสิ่งแวดล้อมได้ดำเนินการด้านการดูแลรักษาเครื่องจักรอย่างสม่ำเสมอ มีการจัดการด้านความปลอดภัยในโรงงาน มีการจัดการขยะและของเสียอย่างถูกวิธี การประหยัดน้ำ การผลิตสินค้าที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม การใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและคุ้มค่า มีการใช้หลอดไฟและเครื่องจักรประหยัดพลังงาน ประหยัดการใช้เชื้อเพลิง การจัดการทรัพยากรมนุษย์เพื่อสิ่งแวดล้อม มีการตรวจสอบสุขภาพอนามัยพนักงาน การชักชวนให้พนักงานประหยัดน้ำ การณรงค์ให้พนักงานประหยัดการใช้วัสดุสิ้นเปลือง ประหยัดไฟฟ้า ส่วนการอบรมพนักงานให้มีความจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมยังน้อยอยู่ และยังขาดแคลนบุคลากรด้านสิ่งแวดล้อม ขาดการมีส่วนร่วมของพนักงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม การบัญชีและการเงินเพื่อสิ่งแวดล้อม ยังมีการจดบันทึกทางการบัญชีเพื่อสิ่งแวดล้อมน้อย มีการลงทุนด้านสิ่งแวดล้อมน้อยและขาดการทำวิจัยและพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม การศึกษาเปรียบเทียบด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของบริษัทข้ามชาติในประเทศไทยกับต่างประเทศ พบว่ามาตรการการจัดการสิ่งแวดล้อมของบริษัทข้ามชาติในประเทศไทยต่ำกว่าต่างประเทศ ประสิทธิภาพการจัดการสิ่งแวดล้อมต่ำกว่า และเทคโนโลยีด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมต่ำกว่าต่างประเทศ ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อมควรเป็นความร่วมมือของ 3 ฝ่ายในการพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อมได้แก่ ภาครัฐ เอกชนและประชาชน ภาครัฐควรมีการวางนโยบายและแผนการปฏิบัติการที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม พนักงานของรัฐควรมีการดำเนินการที่มีความเป็นธรรมและมีประสิทธิภาพ ควรเผยแพร่ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมให้แก่กลุ่มต่าง ๆ รวมทั้งควรมีการจัดหลักสูตร การเรียนการสอนในระดับนักเรียนจนถึงระดับมหาวิทยาลัย รวมทั้งการอบรมให้ความรู้แก่ธุรกิจ ส่วนภาคเอกชนควรปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดีร่วมมือในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้วยความสมัครใจ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมแบบยั่งยืน สำหรับประชาชนควรมีจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม ทำหน้าที่เป็นผู้บริโภคที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมเพื่อเป็นแรงกระตุ้นให้ธุรกิจมีการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้น

ศุภนิษฐ์ มัลลิกะมาลย์ (2548 : ก-ข) บทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชนในประเทศไทยในการพิทักษ์สิ่งแวดล้อมตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พุทธศักราช 2535. : บทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชนมีความสำคัญต่อการพิทักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งรัฐก็ยอมรับด้วยการบัญญัติเป็นกฎหมายรองรับไว้ในมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 โดยกฎหมายกำหนดเงื่อนไขว่าองค์กรพัฒนาเอกชนที่มีกิจกรรมด้านการพิทักษ์สิ่งแวดล้อม จะต้องเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายไทย หรือกฎหมายต่างประเทศ และได้จดทะเบียนเป็นองค์กรพัฒนาเอกชนด้านการคุ้มครองและอนุรักษ์ทรัพยากรตามธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมกับกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นมาตรการในการกำกับดูแล

การดำเนินการขององค์กรพัฒนาเอกชนด้านสิ่งแวดล้อม และกฎหมายได้กำหนดมาตรการจูงใจ และส่งเสริมการใช้บทบาทในการพิทักษ์สิ่งแวดล้อมขององค์กรพัฒนาเอกชนไว้ด้วยการให้ความช่วยเหลือหรืออำนวยความสะดวกเมื่อประสบปัญหาหรืออุปสรรคในการดำเนินการ และให้เงินสนับสนุนการดำเนินกิจการโดยใช้เงินจากกองทุนสิ่งแวดล้อมตามมาตรา 8 ปัญหาที่คือมีองค์กรพัฒนาเอกชนอยู่จำนวนมากที่ยังไม่มีศักยภาพความพร้อมตามเงื่อนไขของกฎหมายที่จะจดทะเบียนเป็นองค์กรพัฒนาเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมได้ จึงทำให้จำนวนองค์กรพัฒนาเอกชนที่จดทะเบียนมีน้อย สำหรับบทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมในการพิทักษ์สิ่งแวดล้อมนั้น มีการใช้บทบาททั้งโดยตรง อันประกอบด้วยบทบาทในการจัดการสิ่งแวดล้อม บทบาทในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร บทบาทในการใช้สิทธิในสิ่งแวดล้อม และการใช้บทบาทโดยอ้อมโดยผ่านคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติที่มีผู้แทนองค์กรพัฒนาเอกชนเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ด้วย 4 ท่าน จากจำนวนทั้งหมด 23 ท่าน ปัญหาที่คือองค์กรพัฒนาเอกชนไม่มีโอกาสที่จะเลือกหรือสรรหาผู้แทนของพวกเขา เพื่อเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาแต่งตั้งให้เป็นกรรมการในคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ และมีหลายองค์กรที่ยังไม่ทราบว่าใครเป็นผู้แทนของพวกเขา จึงทำให้เป็นปัญหาอุปสรรคในการใช้บทบาทโดยอ้อม นอกจากนี้แล้ว องค์กรพัฒนาเอกชนยังมีบทบาทในการใช้สิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายกำหนดคือ สิทธิในการรับทราบข้อมูลข่าวสารจากทางราชการ สิทธิในการเรียกร้องค่าเสียหายหรือค่าสินไหมทดแทนจากรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือเอกชนในโครงการที่ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นกับสิทธิที่จะร้องเรียนกล่าวโทษผู้กระทำผิดต่อสิ่งแวดล้อม ส่วนหน้าที่ตามกฎหมายก็คือหน้าที่ให้ความร่วมมือช่วยเหลือเจ้าพนักงานในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อการพิทักษ์สิ่งแวดล้อม และหน้าที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายเพื่อการพิทักษ์สิ่งแวดล้อม การวิจัยนี้ได้เสนอแนะให้ภาครัฐปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย ในเรื่องคุณสมบัติขององค์กรพัฒนาเอกชนที่จะจดทะเบียนเป็นองค์กรพัฒนาเอกชนด้านสิ่งแวดล้อม เพิ่มสัดส่วนจำนวนองค์กรพัฒนาเอกชนที่จะแต่งตั้งเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ และการออกกฎกระทรวงกำหนดรายละเอียด และวิธีการในการเลือกหรือสรรหาผู้แทนองค์กรพัฒนาเอกชนเพื่อเป็นตัวแทนในคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ สำหรับภาคองค์กรพัฒนาเอกชนนั้น ได้เสนอแนะให้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงรูปลักษณะในการดำเนินกิจกรรม และการสร้างเครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมรวมถึงการชักชวนให้นักวิชาการมหาวิทยาลัยให้ความสนใจที่จะเข้าร่วมดำเนินการกับองค์กรพัฒนาเอกชนให้มากขึ้น เพื่อเป็นการเสริมสร้างทางด้านวิชาการแก่องค์กรพัฒนาเอกชน

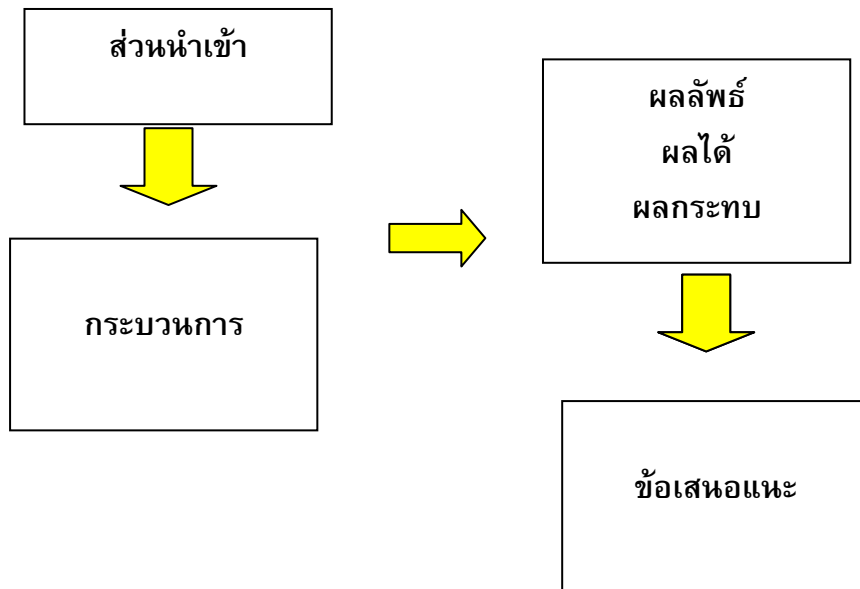
2.2.3 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษากำหนดกรอบแนวคิด และวิธีการศึกษา ดังนี้

- 1) กรอบแนวคิดในการศึกษา

การประเมินผลครั้งนี้ จะใช้วัฏแบบเชิงระบบ (System Model) ที่ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ 1) ส่วนนำเข้า(Input) 2) ส่วนกระบวนการ (Process) และ 3) ส่วนผลลัพธ์ (Output) โดยมีโครงสร้างตามแผนภูมิที่ 1 และ ตาราง 2.2 แสดงองค์ประกอบและตัวชี้วัดในการศึกษา

แผนภูมิที่ 2.4 แสดงกรอบการวิเคราะห์ กระบวนการศึกษาวิเคราะห์ ผลกระทบสิ่งแวดล้อม
(Environment Impact Assessment : EIA)

ตารางที่ 2.2 แสดงองค์ประกอบและตัวชี้วัดในการศึกษา

องค์ประกอบ	ตัวชี้วัด
ด้านปัจจัยนำเข้า	1.นโยบายรัฐด้านสิ่งแวดล้อม 2.พระราชบัญญัติและข้อกำหนดที่เกี่ยวข้อง 3.ประเด็นข้อร้องเรียนโครงการ 4.บทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
ด้านปัจจัยกระบวนการ	1.การพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการ หรือกิจการของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ โครงการร่วมกับเอกชน หรือโครงการซึ่งจะต้องได้รับอนุญาตจากทางราชการตามกฎหมาย ซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม 2.ดำเนินการเกี่ยวกับการออกใบอนุญาตผู้มีสิทธิทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม 3.การสั่งเพิกถอนใบอนุญาต 4. การปรับปรุงระบบการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม รวมทั้ง 5. การติดตามตรวจสอบประเมินผลการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันและ 6. แก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อม และการติดตามผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม
ผลผลิต/ผลลัพธ์	1. การประเมินกระบวนการขั้นตอนในการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม 2. อุปสรรคต่างๆในกระบวนการขั้นตอนโครงการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) 3. ข้อเสนอการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

ในการศึกษา เรื่องการประเมินกระบวนการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม ครั้งนี้ ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่เรื่องที่ต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และราษฎรร้องเรียนผ่านคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมวุฒิสภา

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

เรื่องร้องเรียนจากราษฎร ที่กระทบจากโครงการฯ จำนวน 9 เรื่อง ดังแสดงตารางที่ 3.1 แสดงประชากรตัวอย่างในการศึกษา

ตารางที่ 3.1 แสดงประชากรตัวอย่างในการศึกษา

ลำดับ	ประเภทโครงการหรือ กิจกรรม	ขนาดโครงการ	พื้นที่ศึกษา
1	การอุตสาหกรรม (1) อุตสาหกรรมปิโตรเคมี (2) อุตสาหกรรมกลั่นน้ำมัน ปิโตรเลียม (3) อุตสาหกรรมแยกหรือ สภาพก๊าซธรรมชาติ	100 ต้นต่อวันขึ้นไป ทุกขนาด ทุกขนาด	โครงการก่อสร้างโรงงาน แปรรูปคอนเดนเสท ตำบลบางแก้ว อำเภอบ้าน แหลม จังหวัดเพชรบุรี ของบริษัท สยาม กัลฟ์ปิโตรเคมีคัล จำกัด
2	การอุตสาหกรรม (3) อุตสาหกรรมแยกหรือ สภาพก๊าซธรรมชาติ	ทุกขนาด	โครงการโรงไฟฟ้า แก่งคอย 2 ของบริษัท กัลฟ์เพาเวอร์เจเนอเรชั่น จำกัด จังหวัดสระบุรี
3	โรงไฟฟ้าพลังงานความร้อน	ที่มีกำลังผลิต กระแสไฟฟ้าตั้งแต่ 10 เมกะวัตต์ขึ้นไป	โครงการก่อสร้างโรง ไฟฟ้าพลังงานความร้อน จากถ่านหิน อำเภอบ่อนอก -บ้านกรูด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

ลำดับ	ประเภทโครงการหรือกิจการ	ขนาดโครงการ	พื้นที่ศึกษา
3	โรงไฟฟ้าพลังงานความร้อน	ที่มีกำลังผลิต กระแสไฟฟ้าตั้งแต่ 10 เมกะวัตต์ขึ้นไป	โครงการก่อสร้างโรง ไฟฟ้าพลังงานความร้อน จากถ่านหิน อำเภอบ่อ นอก -บ้านกรูด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
4	นิคมอุตสาหกรรมตาม กฎหมายว่าด้วยนิคม อุตสาหกรรม	ทุกขนาด	บริษัทนิคมอุตสาหกรรม เอเชีย หมู่ 2 ตำบล บ้านฉาง อำเภอบ้านฉาง จังหวัดระยอง
5	โรงไฟฟ้าพลังงานความร้อน	ที่มีกำลังผลิต กระแสไฟฟ้าตั้งแต่ 10 เมกะวัตต์ขึ้นไป	โครงการจัดตั้งศูนย์วิจัย นิวเคลียร์แห่งใหม่ อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก
6	การทำเหมืองตามกฎหมายว่า ด้วยแร่	ทุกขนาด	เหมืองแร่โพแทช จังหวัดอุดรธานี
7	การทำเหมืองตามกฎหมายว่า ด้วยแร่	ทุกขนาด	โรงโม่หิน ตำบลดงมะไฟ อำเภอสวรรคคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู
8	การอุตสาหกรรม (3)อุตสาหกรรมแยกหรือ สภาพก๊าซธรรมชาติ	ทุกขนาด	โครงการสร้างท่อส่งก๊าซ ไทย-มาเลเซีย ตำบล สะกอม อำเภอนาทับ จังหวัดสงขลา
9	โรงไฟฟ้าพลังงานความร้อน	ที่มีกำลังผลิต กระแสไฟฟ้าตั้งแต่ 10 เม กะวัตต์ขึ้นไป	โครงการเหมืองลิกไนต์ อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง

แหล่งที่มา : จากกรณีข้อร้องเรียนของประชาชนต่อกรมการสิ่งแวดล้อม

3.1.1 พื้นที่ศึกษา

เกณฑ์การพิจารณาเลือกพื้นที่ตัวอย่าง ตามพื้นที่โรงเรียนที่นำมาจำแนกพื้นที่ พบว่าพื้นที่ศึกษามีอยู่ทั้ง 4 ภาค ผ่านคณะกรรมการสิ่งแวดล้อม วุฒิสภา ได้แก่

- ภาคเหนือ : เชียงใหม่ ลำปาง
- ภาคกลาง : สระบุรี นครนายก ระยอง
- ภาคใต้ : เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ สงขลา
- ภาคตะวันออก/เฉียงเหนือ : อุตรธานี หนองบัวลำภู

3.1.2 พื้นที่ศึกษากลุ่มตัวอย่าง

ใช้วิธีเจาะจงเฉพาะพื้นที่ที่ได้รับการร้องเรียน และไม่สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้ครบทุกพื้นที่ เนื่องด้วยข้อจำกัดด้านงบประมาณ

3.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

แหล่งข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วยแหล่งข้อมูล 3 แหล่งคือ

3.2.1 การประมวลวิเคราะห์เอกสาร

โดยทำการรวบรวมข้อมูล จากเอกสารรายงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย แผน และการดำเนินงานของแต่ละกรม / สำนักงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) เพื่อนำมาวิเคราะห์ ระบบ กระบวนการ ลักษณะการดำเนินงาน

3.2.2 ข้อมูลการสำรวจเชิงคุณภาพ

ประเด็นสัมภาษณ์เชิงลึกหน่วยงานของรัฐและบุคคลที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งข้อเท็จจริงและความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม

3.2.3 การเก็บข้อมูล

พื้นที่ศึกษาตามสภาพความรุนแรงประเด็นปัญหาข้อร้องเรียน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลการ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก หน่วยงานภาครัฐและบุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยมีประเด็นคำถามประกอบด้วย 4 ประเด็นหลัก คือ ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง คำถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งในหน่วยงาน ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะของงานที่ปฏิบัติ ได้แก่ ลักษณะงานที่ปฏิบัติ ลักษณะกิจกรรมโครงการที่รับผิดชอบ โครงการที่รับผิดชอบ งบประมาณที่ใช้ในโครงการ ระยะเวลาที่ใช้ในการปฏิบัติโครงการ กิจกรรมที่กำหนดไว้ในโครงการ จำนวนเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบโครงการ ความเหมาะสมระหว่างภารกิจที่ได้รับกับความสามารถของเจ้าหน้าที่ ข้อเท็จจริงและความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม

3.3.1 ประเด็นคำถามสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มกรรมการสามัญ/วิสามัญ

3.3.2 ประเด็นคำถามสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มกรรมการผู้ชำนาญการ

3.3.2 ประเด็นคำถามสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มนักวิชาการสิ่งแวดล้อม สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.)

3.3.4 แบบสอบถามสัมภาษณ์กลุ่มประชาชน

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้ศึกษาใช้การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Packages for The Social Sciences) โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview) ใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา และข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติพรรณนา เป็นคำร้อยละ

บทที่ 4

ผลการศึกษาวิจัย

ในบทนี้ เป็นการเสนอผลการศึกษากาวิจัยประเมินกระบวนการโครงการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมเป็นการศึกษาจากเอกสาร กระบวนการพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกบุคคลที่เกี่ยวข้องในการพิจารณารายงานการศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมได้แก่ หน่วยงานภาครัฐและภาคประชาชน คณะกรรมการสามัญ / วิสามัญ คณะกรรมการผู้ชำนาญการ คณะนักวิชาการสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) และการใช้กรณีศึกษาข้อร้องเรียนของประชาชน โดยการสำรวจข้อมูลประชาชนพื้นที่จังหวัดอุดรธานี หนองบัวลำภู ระยอง และจังหวัดลำปาง ซึ่งผลการศึกษาวิเคราะห์ จะนำเสนอข้อมูลดังนี้

4.1 ข้อมูลผู้เกี่ยวข้องกลุ่มตัวอย่างจากหน่วยงานภาครัฐและภาคประชาชน

- 4.1.1 คณะกรรมการสามัญ / วิสามัญ
- 4.1.2 คณะกรรมการผู้ชำนาญการ
- 4.1.3 คณะนักวิชาการสิ่งแวดล้อม สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 4.1.4 กลุ่มประชาชนตามข้อร้องเรียน

4.2 ข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึกบุคคลผู้เกี่ยวข้อง

4.1 ข้อมูลผู้เกี่ยวข้องกลุ่มตัวอย่างจากหน่วยงานภาครัฐและภาคประชาชน

ข้อมูลพื้นที่ศึกษา

จากการศึกษาพบว่า พื้นที่ศึกษา ส่วนใหญ่จังหวัดกรุงเทพมหานคร คิดเป็นร้อยละ 40.00 รองลงมาอุดรธานีคิดเป็นร้อยละ 20.00 จังหวัดหนองบัวลำภูคิดเป็นร้อยละ 15.56 จังหวัดระยองคิดเป็นร้อยละ 15.56 ตามลำดับ และที่เหลือจังหวัดลำปางคิดเป็นร้อยละ 8.88 ดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 แสดงพื้นที่ที่ศึกษา

ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
1. กรุงเทพมหานคร	18	40.00
2. อุตรธานี	9	20.00
3. นนทบุรี	7	15.56
4. ระยอง	7	15.56
5. ลำปาง	4	8.88
รวม	45	100.00

ข้อมูลผู้เกี่ยวข้องกลุ่มตัวอย่างหน่วยงานภาครัฐและภาคประชาชน จากการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่กลุ่มประชาชนตามข้อร้องเรียนคิดเป็นร้อยละ 60.00 รองลงมาคณะกรรมการผู้ชำนาญการ และคณะนักวิชาการสิ่งแวดล้อมสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คิดเป็นร้อยละ 17.78 และ 13.34 ตามลำดับ และที่เหลือคณะกรรมการสามัญ / วิสามัญ 8.88 ดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 แสดงหน่วยงานภาครัฐและภาคประชาชน

ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
1. คณะกรรมการสามัญ / วิสามัญ	4	8.88
2. คณะกรรมการผู้ชำนาญการ	8	17.78
3. คณะนักวิชาการสิ่งแวดล้อม ศพ.	6	13.34
4. กลุ่มประชาชนตามข้อร้องเรียน	27	60.00
รวม	45	100.00

4.1.1 ข้อมูลของคณะกรรมการสามัญ / วิสามัญ

จากการศึกษา คณะกรรมการสามัญ / วิสามัญ พบว่าส่วนใหญ่ตำแหน่งนักวิชาการประจำ คณะกรรมการสิ่งแวดล้อม คิดเป็นร้อยละ 75.00 ที่เหลือสมาชิกวุฒิสภา คิดเป็นร้อยละ 25.00 ดังตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 แสดงตำแหน่งคณะกรรมการสามัญ/วิสามัญ

ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
1. สมาชิกวุฒิสภา	1	25.00
2. นักวิชาการประจำคณะกรรมการสิ่งแวดล้อม	3	75.00
รวม	4	100.00

การศึกษา พบว่าส่วนใหญ่ปริญญาดริคคิดเป็นร้อยละ 50.00 รองลงมาปริญญาโท และ วิชาชีพเฉพาะ เช่น โรงเรียนนายร้อยฯลฯ มีสัดส่วนเท่ากันคิดเป็นร้อยละ 25.00 ดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 แสดงการศึกษา

ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
1. ปริญญาตรี	2	50.00
2. ปริญญาโท	1	25.00
3. วิชาชีพเฉพาะ เช่น โรงเรียนนายร้อยฯลฯ	1	25.00
รวม	4	100.00

อายุ พบว่าส่วนใหญ่ 50 – 55 ปี คิดเป็นร้อยละ 50.00 รองลงมา 56 – 60 ปี และ 65 ปีขึ้นไป มีสัดส่วนเท่ากันคิดเป็นร้อยละ 25.00 ดังตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 แสดงอายุ

ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
1. 50 – 55 ปี	2	50.00
2. 56 – 60 ปี	1	25.00
3. 61 – 65 ปี	-	-
4. 65 ปีขึ้นไป	1	25.00
รวม	4	100.00

บทบาทหน้าที่กรมการด้านสิ่งแวดล้อม พบว่าส่วนใหญ่ตรวจสอบการทำงานของรัฐ/บุคคล เสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหา พิจารณาร่างกฎหมาย รับเรื่องร้องเรียนที่เกี่ยวข้องกับปัญหาสิ่งแวดล้อม มีสัดส่วนเท่ากันคิดเป็นร้อยละ 21.05 ที่เหลือคือบทบาทหน้าที่อื่นซึ่งเกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรฯ คิดเป็นร้อยละ 15.80 ดังตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 แสดงบทบาทหน้าที่กรมการด้านสิ่งแวดล้อม

ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
1. ตรวจสอบการทำงานของรัฐ/บุคคล	4	21.05
2. เสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหา	4	21.05
3. พิจารณาร่างกฎหมาย	4	21.05
4. บทบาทหน้าที่อื่นซึ่งเกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรฯ	3	15.80
5. รับเรื่องร้องเรียนที่เกี่ยวข้องกับปัญหาสิ่งแวดล้อม	4	21.05
รวม	19	100.00

ขั้นตอนการนำปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมเข้าสู่การพิจารณา พบว่าส่วนใหญ่รับเรื่องร้องเรียนองค์กร/บุคคลผู้ได้รับผลกระทบ กรมการนำเรื่องเข้าสู่การพิจารณา คณะกรรมการมอบหมายให้คณะอนุกรรมการพิจารณากลับกรองเสนอข้อคิดเห็น เมื่อพบปัญหา/ลงพื้นที่พิสูจน์ข้อเท็จจริงเพื่อนำสู่การแก้ปัญหาตามวิถีทางรัฐสภา มีสัดส่วนเท่ากันคิดเป็นร้อยละ 20.00 ดังตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.7 แสดงขั้นตอนการนำปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมเข้าสู่การพิจารณา

ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
1. รับเรื่องร้องเรียนจากองค์กร/บุคคลผู้ได้รับผลกระทบ	4	20
2. กรมการนำเรื่องเข้าสู่การพิจารณา	4	20
3. คณะกรรมการมอบหมายให้คณะอนุกรรมการพิจารณากลับกรองเสนอข้อคิดเห็น	4	20

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
4. คณะกรรมการรับฟังข้อเท็จจริง ข้อกฎหมาย ระเบียบจาก ผู้เกี่ยวข้อง และมีมติของที่ประชุม	4	20
5. เมื่อพบปัญหา/ลงพื้นที่พิสูจน์ข้อเท็จจริงเพื่อนำสู่การแก้ปัญหา ตามวิถีทางรัฐสภา	4	20
รวม	20	100.00

ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่นำเข้าสู่การพิจารณา พบว่า ส่วนใหญ่มีปัญหาการบุกรุก ครอบครองที่ดินสาธารณะของรัฐที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน การจัดการ โครงการของรัฐที่ไม่ ปฏิบัติตามระเบียบและกฎหมายสิ่งแวดล้อม การจัดการ ขยะ น้ำเสีย มลพิษ และทรัพยากรฯที่มี ผลกระทบต่อประชาชน การพิจารณาการออกกฎหมายของรัฐที่มีผลกระทบและไม่เป็นประโยชน์ กับประชาชนด้านสิ่งแวดล้อม การใช้ทรัพยากรฯที่ผิดกฎหมาย เช่น บุกรุกป่าสงวนแห่งชาติ อุทยานแห่งชาติ มีสัดส่วนเท่ากันคิดเป็นร้อยละ 18.18 ที่เหลือคือความไม่เป็นธรรมในระบบ ราชการ/การย้ายในกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คิดเป็นร้อยละ 9.09 ดังตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.8 แสดงปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่นำเข้าสู่การพิจารณา

ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
1. การบุกรุกครอบครองที่ดินสาธารณะของรัฐที่ประชาชนใช้ ประโยชน์ร่วมกัน	4	18.18
2. การจัดการ โครงการของรัฐที่ไม่ปฏิบัติตามระเบียบและกฎหมาย สิ่งแวดล้อม	4	18.18
3. การจัดการ ขยะ น้ำเสีย มลพิษ และทรัพยากรฯที่มีผลกระทบต่อ ประชาชน	4	18.18
4. การพิจารณาการออกกฎหมายของรัฐที่มีผลกระทบและไม่เป็น ประโยชน์กับประชาชนด้านสิ่งแวดล้อม	4	18.18

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
5. การใช้ทรัพยากรฯที่ผิดกฎหมาย เช่น บุกรุกป่าสงวนแห่งชาติ อุทยานแห่งชาติ ฯ	4	18.18
6. ความไม่เป็นธรรมในระบบราชการ/การย้ายในกระทรวง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	2	9.08
รวม	22	100.00

สาเหตุของการร้องเรียน พบว่าส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากนายทุน/ผู้มีอิทธิพลที่มีข้าราชการ อยู่เบื้องหลังแย่งที่ทำกินของประชาชน บุกรุกป่าสงวนแห่งชาติ จับสัตว์น้ำในเขตหวงห้ามทางทะเล บุกรุกเกาะในทะเล การไม่ปฏิบัติตาม/ไม่บังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง เจ้าหน้าที่รัฐละเลยหน้าที่ เจ้าหน้าที่รัฐละเมิดกฎหมายสิ่งแวดล้อมเสียเอง ประชาชนได้รับความเดือดร้อน เจ็บป่วย ทุกข์ทรมาน จากการละเมิดกฎหมาย มีสัดส่วนเท่ากันคิดเป็นร้อยละ 25.00 ดังตารางที่ 4.9

ตารางที่ 4.9 แสดงสาเหตุของการร้องเรียน

ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
1. นายทุน/ผู้มีอิทธิพลที่มีข้าราชการอยู่เบื้องหลังแย่งที่ทำกินของ ประชาชน บุกรุกป่าสงวนแห่งชาติ จับสัตว์น้ำในเขตหวงห้ามทาง ทะเล บุกรุกเกาะในทะเล	4	25.00
2. การไม่ปฏิบัติตาม/ไม่บังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง เจ้าหน้าที่รัฐ ละเลยหน้าที่	4	25.00
3. เจ้าหน้าที่รัฐละเมิดกฎหมายสิ่งแวดล้อมเสียเอง	4	25.00
4. ประชาชนได้รับความเดือดร้อน เจ็บป่วย ทุกข์ทรมานจากการ ละเมิดกฎหมาย	4	25.00
รวม	16	100.00

ขั้นตอนกระบวนการในการศึกษา/สอบสวน พบว่าส่วนใหญ่รวบรวมข้อเท็จจริง ตรวจสอบ กฎหมาย ระเบียบที่เกี่ยวข้อง และลงไปศึกษาพื้นที่จริง เชิญผู้เกี่ยวข้อง บุคคลจากหน่วยงาน และ เจ้าหน้าที่ของรัฐร่วมชี้แจง เชิญผู้ร้องเรียนมาให้รายละเอียดเพิ่มเติมในที่ประชุมคณะกรรมการ วุฒิสภา คณะกรรมการประชุมปรึกษา และมีมติประสานงานองค์กร หน่วยงาน หรือบุคคล ผู้รับผิดชอบมีหน้าที่ในการแก้ปัญหา ไปดูสภาพข้อเท็จจริงในพื้นที่เพื่อสรุปประเด็นปัญหาเสนอ แนวทางแก้ไขปัญหา/ข้อคิดเห็น ไปยังรัฐบาล มีสัดส่วนเท่ากันคิดเป็นร้อยละ 14.29 ตารางที่ 4.10

ตารางที่ 4.10 แสดงขั้นตอนกระบวนการในการศึกษา/สอบสวน

ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
1.รับเรื่องร้องเรียนจากองค์กร/บุคคลผู้ได้รับผลกระทบ	4	20
2.กรรมการนำเรื่องเข้าสู่การพิจารณา	4	20
3.คณะกรรมการมอบหมายให้คณะอนุกรรมการพิจารณา กลั่นกรองเสนอข้อคิดเห็น	4	20
4.คณะกรรมการรับฟังข้อเท็จจริง ข้อกฎหมาย ระเบียบจาก ผู้เกี่ยวข้อง และมีมติของที่ประชุม	4	20
5.เมื่อพบปัญหา/ลงพื้นที่พิสูจน์ข้อเท็จจริงเพื่อนำสู่การแก้ปัญหา ตามวิถีทางรัฐสภา	4	20
รวม	20	100.00

สรุปผลการพิจารณา/ศึกษา/สอบสวน แนวทางการแก้ปัญหาให้แก่ผู้ร้องเรียน พบว่า ส่วนใหญ่ต้องลงพื้นที่ศึกษาข้อเท็จจริงด้วยความรวดเร็ว เพราะทรัพยากรธรรมชาติมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาจึงจะแก้ไขได้ทันเวลาและเป็นผลสำเร็จ ระยะเวลาในการทำงานของคณะกรรมการ มีเวลาสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ประชุมในสมัยประชุมของรัฐสภาและสองสัปดาห์ต่อ 1 ครั้ง ประชุมนอก สมัยประชุม การเข้าไม่ถึงปัญหาข้อร้องเรียนที่แท้จริง/ไม่มีข้อมูล มีสัดส่วนเท่ากันคิดเป็นร้อยละ 25.00 รองลงมาคือกรณีที่มีประชาชน/ชาวบ้านที่เป็นแกนนำร้องเรียน และถูกฆ่าตายจะไม่ได้รับ ความร่วมมือในการติดตามผลคดีจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ ต้องมีการติดตามทวงถามข้อมูลทุกกระยะ จึงทำให้การแก้ไขเป็นไปได้ยาก และกรณีการที่ผู้บริหารหน่วยงานมอบหมายผู้แทนเข้าประชุมชี้แจง ตามหนังสือเชิญประชุม ข้อมูลที่ได้รับไม่เกิดประโยชน์ต่อคณะกรรมการวุฒิสภา มีสัดส่วน เท่ากันคิดเป็นร้อยละ 12.50 ดังตารางที่ 4.11

ตารางที่ 4.11 แสดงสรุปผลการพิจารณา/ศึกษา/สอบสวน แนวทางการแก้ปัญหาให้แก่ผู้ร้องเรียน

ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
1. กรณีที่มีประชาชน/ชาวบ้านที่เป็นแกนนำร้องเรียนและถูกฆ่าตายจะไม่ได้ได้รับความร่วมมือในการติดตามผลคดีจาก เจ้าหน้าที่ตำรวจ ต้องถามซ้ำ จึงแก้ไขได้น้อย	2	12.50
2. ต้องลงพื้นที่ศึกษาข้อเท็จจริงด้วยความรวดเร็วเพราะทรัพยากรธรรมชาติมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาจึงจะแก้ไขได้ทันเวลาและเป็นผลสำเร็จ	4	25.00
3. ระยะเวลาในการทำงานของคณะกรรมการมีเวลาสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ประชุมในสมัยประชุมของรัฐสภาและสองสัปดาห์ต่อ 1 ครั้ง ประชุมนอกสมัยประชุม	4	25.00
4. การเข้าไม่ถึงปัญหาข้อร้องเรียนที่แท้จริง/ไม่มีข้อมูล	4	25.00
5. การที่ผู้บริหารไม่มาชี้แจงด้วยตนเองตามคำเชิญของคณะกรรมการวิสามัญ	2	12.50
รวม	16	100.00

ข้อจำกัด/อุปสรรคในการปฏิบัติงานของกรรมการ พบว่าส่วนใหญ่มีปัญหาและอุปสรรคในงบประมาณในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการมีจำนวนจำกัดไม่เพียงพอในการปฏิบัติงานในพื้นที่ การไม่ตอบสนองรับผิชอบของหน่วยงานรัฐในการแก้ไขปัญหาของผู้เดือดร้อน อิทธิพลและอำนาจไม่เป็นธรรมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐและผู้ก่อปัญหาทำให้ผู้ร้องเรียนเกรงกลัว มีสัดส่วนเท่ากันคิดเป็นร้อยละ 21.05 รองลงมาคือ อุปสรรคด้านเวลา คณะกรรมการคนเดียวกันต้องปฏิบัติงานในคณะกรรมการอื่นด้วยคิดเป็นร้อยละ 15.79 และที่เหลือรัฐมนตรีที่คณะกรรมการเชิญมาให้ข้อมูลด้านนโยบายจะไม่มาชี้แจงด้วยตนเองแต่จะส่งข้าราชการประจำมาแทน กรรมการไม่มีอำนาจชี้ขาดในการระงับโครงการที่มีเรื่องร้องเรียน คิดเป็นร้อยละ 10.53 ดังตารางที่ 4.12

ตารางที่ 4.12 แสดงข้อจำกัด/อุปสรรคในการปฏิบัติงานของกรมการ

ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
1. อุปสรรคด้านเวลา คณะกรรมการคนเดียวกันต้องปฏิบัติงาน ในคณะกรรมการอื่นด้วย	3	15.79
2. งบประมาณในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการมีจำนวน จำกัด ไม่เพียงพอในการปฏิบัติงานในพื้นที่	4	21.05
3. การไม่ตอบสนองรับผิดชอบของหน่วยงานรัฐในการแก้ไข ปัญหาของผู้เดือดร้อน	4	21.05
4. อิทธิพลและอำนาจไม่เป็นธรรมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐและผู้ก่อ ปัญหา ทำให้ผู้ร้องเรียนเกรงกลัว	4	21.05
5. รัฐมนตรีที่คณะกรรมการเชิญมาให้ข้อมูลด้านนโยบายจะไม่ มาชี้แจงด้วยตนเองแต่จะส่งข้าราชการประจำมาแทน	2	10.53
6. กรรมการไม่มีอำนาจชี้ขาดในการระงับโครงการที่มีเรื่อง ร้องเรียน	2	10.53
รวม	19	100.00

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ส่วนใหญ่พบว่าโครงการขนาดใหญ่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมมากต้อง
นำเสนอข้อดี/ข้อเสีย/วิสัยทัศน์ผลกระทบอย่างแท้จริง และรัฐต้องตรวจสอบและเร่งรัดให้องค์กร
หน่วยงาน และเจ้าหน้าที่ของรัฐบูรณาการกฎหมาย/ใช้กฎหมายอย่างเป็นทางการจัดการ
ทรัพยากรฯ ให้เกิดประโยชน์สูงสุด/ยั่งยืน มีสัดส่วนเท่ากันคิดเป็นร้อยละ 25.00 รองลงมาโครงการ
ใด ๆ ต้องไม่ทำให้ประชาชนเดือดร้อน/หากได้รับความเดือดร้อนต้องมีวิธีการเยียวยา ช่วยเหลือ
ชัดเจน และให้มีองค์กรอิสระด้านการจัดการทรัพยากรฯตามกฎหมายที่รัฐต้องกระจายอำนาจให้กับ
ประชาชน คิดเป็นร้อยละ 18.75 ที่เหลือต้องการให้รัฐมนตรีมาชี้แจงต่อคณะกรรมการวุฒิสภา
ด้วยตนเองในฐานะผู้กำกับนโยบายจึงจะแก้ปัญหาได้ คิดเป็นร้อยละ 12.50 ดังตารางที่ 4.13

ตารางที่ 4.13 แสดงข้อเสนอแนะอื่นๆ

ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
ข้อเสนอแนะอื่นๆ		
1. ต้องการให้รัฐมนตรีมาชี้แจงต่อคณะกรรมการวุฒิสภาด้วยตนเองในฐานะผู้กำกับนโยบายจึงจะแก้ปัญหาได้	2	12.50
2. โครงการขนาดใหญ่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมมากต้องนำเสนอข้อดี/ข้อเสีย/วิธีลดผลกระทบอย่างแท้จริง	4	25.00
3. โครงการใดๆต้องไม่ทำให้ประชาชนเดือดร้อน/หากได้รับความเดือดร้อนต้องมีวิธีการเยียวยาช่วยเหลือชัดเจน	3	18.75
4. ให้มีองค์กรอิสระด้านการจัดการทรัพยากรฯตามกฎหมายที่รัฐต้องกระจายอำนาจให้กับประชาชน	3	18.75
5. รัฐต้องตรวจสอบและเร่งรัดให้องค์กร หน่วยงาน และเจ้าหน้าที่ของรัฐบูรณาการกฎหมาย/ใช้กฎหมายอย่างเป็นธรรมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์สูงสุด/ยั่งยืน	4	25.00
รวม	16	100.00

4.1.2 ข้อมูลของคณะกรรมการผู้ชำนาญการ

จากการศึกษา คณะกรรมการผู้ชำนาญการ พบว่าส่วนใหญ่ตำแหน่งผู้บริหารงานคิดเป็นร้อยละ 75.00 รองลงมาผู้ปฏิบัติงานคิดเป็นร้อยละ 25.00 ดังตารางที่ 4.14

ตารางที่ 4.14 แสดงตำแหน่งของคณะกรรมการผู้ชำนาญการ

ตำแหน่ง	จำนวน	ร้อยละ
1. ผู้บริหารงาน	6	75.00
2. ผู้ปฏิบัติงาน	2	25.00
รวม	8	100.00

การศึกษา พบว่าส่วนใหญ่วิชาชีพเฉพาะ เช่น โรงเรียนนายร้อย ฯลฯคิดเป็นร้อยละ 50.00 รองลงมาปริญญาโทคิดเป็นร้อยละ 37.50 ที่เหลือปริญญาตรีคิดเป็นร้อยละ 12.50 ดังตารางที่ 4.15

ตารางที่ 4.15 แสดงการศึกษา

ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
1. ปริญญาตรี	1	12.50
2. ปริญญาโท	3	37.50
3. วิชาชีพเฉพาะ เช่น โรงเรียนนายร้อยฯลฯ	4	50.00
รวม	8	100.00

หน่วยงาน พบว่าส่วนใหญ่มาจากหน่วยงานภาครัฐคิดเป็นร้อยละ 87.50 ที่เหลือภาคเอกชนคิดเป็น ร้อยละ 12.50 ดังตารางที่ 14.16

ตารางที่ 4.16 แสดงหน่วยงาน

ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
1. ภาครัฐ	7	87.50
2. ภาคเอกชน	1	12.50
รวม	8	100.00

อายุ พบว่าส่วนใหญ่ 51 – 55 ปี คิดเป็นร้อยละ 37.50 รองลงมา 56 – 60 ปี คิดเป็นร้อยละ 25.00 ที่เหลือ 35 – 40 ปี , 41 – 45 ปี และ 46 – 50 ปี มีสัดส่วนเท่ากันคิดเป็นร้อยละ 12.50 ดังตารางที่ 14.17

ตารางที่ 4.17 แสดงอายุ

ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
1. 35 – 40 ปี	1	12.50
2. 41 – 45 ปี	1	12.50
3. 46 – 50 ปี	1	12.50
4. 51 – 55 ปี	3	37.50
5. 56 ปีขึ้นไป	2	25.00
รวม	8	100.00

ขั้นตอนกระบวนการส่วนที่ผู้ชำนาญการรับผิดชอบดำเนินการ พบว่าส่วนใหญ่พิจารณาความสมบูรณ์ของรายงานตามระเบียบของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น เนื้อหาครอบคลุมประเด็น คิดเป็นร้อยละ 29.17 รองลงมากำหนดมาตรการแก้ไขผลกระทบ อากาศ/น้ำ/พื้นดิน/การกำจัดขยะ และการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อมด้านชีวอนามัย/ความปลอดภัยของผู้ปฏิบัติงาน คิดเป็นร้อยละ 20.83 ที่เหลือกำหนดมาตรการความพร้อม/ศักยภาพของท้องถิ่นด้านจัดการสาธารณูปโภค และสรุปเสนอความเห็นที่ถูกต้อง/ชัดเจน/แจ้งให้แก้ไข เท่ากันคิดเป็นร้อยละ 16.67 ที่เหลือคือไม่ชัดเจน/ร.บ.ผังเมือง และออกตรวจสอบสภาพพื้นที่จริง มีสัดส่วนเท่ากันคิดเป็นร้อยละ 8.33 ดังตารางที่ 4.18

ตารางที่ 4.18 แสดงขั้นตอนกระบวนการส่วนที่ผู้ชำนาญการรับผิดชอบดำเนินการ

ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
1. พิจารณาความสมบูรณ์ของรายงานตามระเบียบของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น เนื้อหาครอบคลุมประเด็น	7	29.17
2. ไม่ชัดเจน/ร.บ.ผังเมือง	2	8.33
3. ออกตรวจสอบสภาพพื้นที่จริง	2	8.33
4. การติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อมด้านชีวอนามัย/ความปลอดภัยของผู้ปฏิบัติงาน	5	20.83

ตารางที่ 4.18 (ต่อ)

ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
6. กำหนดมาตรการความพร้อม/ศักยภาพของท้องถิ่นด้านจัดการ สาธารณสุขปศุสัตว์	4	16.67
7. สรุปเสนอความเห็นที่ถูกต้อง/ชัดเจน/แจ้งให้แก้ไข	4	16.67
รวม	24	100.00

ปัญหาที่พบในกระบวนการพิจารณารายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม พบว่าส่วนใหญ่มีปัญหาด้านข้อมูลไม่ครบถ้วนขาดรายละเอียด/ขาดพื้นที่สีเขียว/ผังเมืองรวม คิดเป็นร้อยละ 21.74 รองลงมาคือ ประหยัดงบประมาณมากเกินไปงานไม่ครอบคลุมด้านชีวอนามัย/ความปลอดภัย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดองค์ความรู้/ไม่มีความพร้อม/ชุมชนไม่มีความรู้/ไม่รู้เรื่องโครงการ และแนวความคิดความคิดที่ครอบคลุม/ไม่คำนึงถึงผลกระทบสิ่งแวดล้อม มีสัดส่วนเท่ากันคิดเป็นร้อยละ 13.04 ดังตารางที่ 4.19

ตารางที่ 4.19 แสดงปัญหาที่พบในกระบวนการพิจารณารายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม

ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
1. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลไม่ครบถ้วน	2	8.70
2. ประหยัดงบประมาณมากเกินไปงานไม่ครอบคลุมด้านชีวอนามัย/ความปลอดภัย	3	13.04
3. ข้อมูลไม่ครบถ้วนขาดรายละเอียด/ขาดพื้นที่สีเขียว/ผังเมืองรวม	5	21.74
4. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดองค์ความรู้/ไม่มีความพร้อม/ชุมชนไม่มีความรู้/ไม่รู้เรื่องโครงการ	3	13.04
5. แนวความคิดขาดความคิดที่ครอบคลุม/ไม่คำนึงถึงผลกระทบสิ่งแวดล้อม	3	13.04
6. บริษัทที่ปรึกษาเกรงใจเจ้าของโครงการ หลีกเลี่ยงกฎหมาย	2	8.70
7. ขาดความรู้ทางด้านวิศวกรรม	1	4.34
8. ขาดความรู้ทางด้านระบบนิเวศน์	2	8.70
9. ไม่มีมาตรการป้องกันเพื่อลดความรุนแรง	1	4.35
10. การพิจารณาEIA ค่าเช่า	1	4.35
รวม	23	100.00

แนวทางดำเนินการกรณีพบว่ารายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่ศึกษาแล้วไม่ครบกระบวนการหรือครบถ้วนแต่กลับมีปัญหา เช่น การร้องเรียนจากประชาชนฯ พบว่าส่วนใหญ่สอบถามความชัดเจนจากเจ้าของโครงการ/บริษัทจัดทำรายงาน เช่น ให้ส่งข้อมูลเพิ่ม และแจ้งผู้ประกอบการแก้ไขให้ครบถ้วน ปรับปรุงรูปแบบ/แก้ไขตามที่กรรมการชี้แนะ มีสัดส่วนเท่ากันคิดเป็นร้อยละ 37.50 รองลงมาถ้ามีปัญหารุนแรงด้านสิ่งแวดล้อม ให้นำไปทบทวนตามคำแนะนำ/ไม่เห็นชอบกับรายงานคิดเป็นร้อยละ 25.00 ดังตารางที่ 4.20

ตารางที่ 4.20 แสดงแนวทางดำเนินการกรณีพบว่ารายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่ศึกษาแล้วไม่ครบกระบวนการ หรือครบถ้วนแต่กลับมีปัญหา

ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
แนวทางดำเนินการกรณีพบว่ารายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่ศึกษาแล้วไม่ครบกระบวนการ หรือครบถ้วนแต่กลับมีปัญหา เช่น การร้องเรียนจากประชาชนฯ		
1. สอบถามความชัดเจนจากเจ้าของโครงการ/บริษัทจัดทำรายงาน เช่น ให้ส่งข้อมูลเพิ่ม	6	37.50
2. แจ้งผู้ประกอบการแก้ไขให้ครบถ้วน ปรับปรุงรูปแบบ/แก้ไขตามที่กรรมการชี้แนะ	6	37.50
3. ถ้ามีปัญหารุนแรงด้านสิ่งแวดล้อม ให้นำไปทบทวนตามคำแนะนำ/ไม่เห็นชอบกับรายงาน	4	25.00
รวม	16	100.00

ผู้ทำรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมมีปัญหา พบว่าส่วนใหญ่มีปัญหาไม่นำองค์ความรู้มาอธิบายทางวิชาการ/ โน้มนำเชิงทางผู้ว่าจ้างมากกว่าจริยธรรมทางวิชาชีพ / ขาดประสบการณ์/มองปัญหาไม่รอบด้าน / ขาดการประสานงานให้ข้อมูลแก่ชุมชน / เสนอข้อมูลด้านบวกด้านเดียว คิดเป็นร้อยละ 31.58 รองลงมาขาดผู้ชำนาญการเฉพาะทางด้านผังเมือง / ภูมิสถาปัตย์ คิดเป็นร้อยละ 21.05 ปัญหาการขาดนักวิชาการด้านการวิเคราะห์ห้มลภาวะการฟุ้งกระจายของฝุ่น และการออกโครงสร้างทางเทคนิควิศวกรรมมีความก้าวหน้ามากกว่ากระบวนการพิจารณาทางด้านสิ่งแวดล้อม มีสัดส่วนเท่ากันคิดเป็นร้อยละ 15.79 ดังตารางที่ 4.21

ตารางที่ 4.21 แสดงผู้ทำรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมมีปัญหา

ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
1. ไม่มีผู้ชำนาญการเฉพาะด้านผังเมือง/ภูมิสถาปัตย์	4	21.05
2. ไม่มีนักวิเคราะห์ห้มลภาวะการฟุ้งกระจายของฝุ่น	3	15.79
3. นำชื่อนักวิชาการมาใส่โดยไม่ได้เป็นผู้จัดทำรายงานด้วยตนเอง	2	10.53
4. การทำรูปแบบกรอบแนวความคิดฝ่ายเทคนิควิศวกรรมมีความกำกวมมากกว่าฝ่ายสิ่งแวดล้อม	3	15.79
5. ไม่มีคัมม่นในองค์ความรู้ทางวิชาการ/เห็นแก่ผู้ว่าจ้างมากกว่า/ขาดประสบการณ์/มองปัญหาไม่ครบ/ขาดการประสานงานให้ข้อมูลแก่ชุมชน/เสนอข้อมูลด้านบวกด้านเดียว	6	31.58
6. มีการฝืนธรรมชาติ เช่น ควรยกเลิกโครงการดีกว่าแต่พยายามที่จะฝืนทำต่อ	1	5.26
รวม	19	100.00

แนวทางแก้ไขรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม กรณีพบว่ามีปัญหา พบว่าส่วนใหญ่ให้มีการศึกษาการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในแต่ละโครงการ ตามสภาพพื้นที่อย่างเที่ยงธรรมและเป็นจริง คิดเป็นร้อยละ 40.00 รองลงมาให้ศึกษาศักยภาพ/ความพร้อมของท้องถิ่น/ชุมชนต่อการยอมรับโครงการฯ คิดเป็นร้อยละ 33.33 และให้มีจิตสำนึกในการรักษาสิ่งแวดล้อม คิดเป็นร้อยละ 20.00 ตามลำดับ ดังตารางที่ 4.22

ตารางที่ 4.22 แสดงแนวทางแก้ไขรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมกรณีพบว่ามีปัญหา

ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
1. ให้มีการประเมินโครงการต่างๆศึกษาผลกระทบที่เกิดจากความเป็นจริง	6	40.00
2. ให้ศึกษาศักยภาพ/ความพร้อมของท้องถิ่น/ชุมชนต่อการยอมรับโครงการ	5	33.33
3. ให้มีจิตสำนึกในการรักษาสิ่งแวดล้อม	3	20.00
4. ให้ผู้มีชื่อจัดทำรายงานเป็นผู้นำเสนอในส่วนที่ตนเองรับผิดชอบ	1	6.67
รวม	15	100.00

เสนอประเด็นแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 หรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 พบว่าส่วนใหญ่ขอให้มีการพัฒนาและปรับปรุงให้ครอบคลุมทุกด้าน / ดูแลรักษาพื้นที่สีเขียวให้สมดุล / ให้มีมาตรการลงโทษ/ขาดระเบียบปฏิบัติในการประชาสัมพันธ์ที่ชัดเจน คิดเป็นร้อยละ 66.67 ที่เหลือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องได้แก่ พ.ร.บ.ผังเมือง คือ กำหนดประเภทโครงการ/กำหนดพื้นที่สีเขียว พ.ร.บ.สาธารณสุข เรื่องสุขลักษณะอนามัย และ พ.ร.บ.ควบคุมอาคาร เรื่อง การสร้างอาคารขนาดใหญ่ที่เข้าข่ายเป็นอาคารขนาดพิเศษ มีสัดส่วนเท่ากันคิดเป็นร้อยละ 11.11 ดังตารางที่ 4.23

ตารางที่ 4.23 แสดงเสนอประเด็นแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 หรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
เสนอประเด็นแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535		
1. แก้ไขให้ครอบคลุมทุกด้าน/ดูแลรักษาพื้นที่สีเขียวให้สมดุล/ให้มีมาตรการลงโทษ/ขาดระเบียบปฏิบัติในการประชาสัมพันธ์ที่ชัดเจน	6	66.67
เสนอประเด็นแก้ไขปรับปรุงกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง		
พ.ร.บ.ผังเมือง		
2. กำหนดประเภทโครงการ/กำหนดพื้นที่สีเขียว พ.ร.บ.สาธารณสุข	1	11.11
3. เรื่องสุขลักษณะอนามัย พ.ร.บ.ควบคุมอาคาร	1	11.11
4. การสร้างอาคารขนาดใหญ่ที่เข้าข่ายเป็นอาคารขนาดพิเศษ	1	11.11
รวม	9	100.00

ข้อเสนอแนะอื่นๆ พบว่าส่วนใหญ่เสนอให้บริษัทสรรหาผู้เชี่ยวชาญด้านสังคมในการสนับสนุนการจัดทำรายงานฯ และให้มีการประชาสัมพันธ์โครงการฯ มีสัดส่วนเท่ากันคิดเป็นร้อยละ 20.00 ที่เหลือให้มีการพิจารณาลงโทษผู้ให้ข้อมูลEIAบกพร่อง/เป็นเท็จ ให้มีการพิจารณาลงโทษผู้ให้ข้อมูลEIAบกพร่อง / เป็นเท็จ ให้จัดทำ IEE ในเบื้องต้นก่อนทุกโครงการทั้งรัฐ/เอกชน

หากมีผลกระทบมากให้จัดทำ EIA ต่อไป ให้คำนวณพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับการดูดซับออกซิเจนอย่างสมดุล ผู้จัดทำรายงานต้องมีจรรยาบรรณในวิชาชีพ และเป็นปัญหาในทางปฏิบัติมากกว่าข้อกำหนด คิดเป็นสัดส่วนเท่ากัน ร้อยละ 10.00 ดังตารางที่ 4.24

ตารางที่ 4.24 แสดงข้อเสนอแนะอื่นๆ

ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
ข้อเสนอแนะอื่นๆ		
1. ให้บริษัทสรรหาผู้เชี่ยวชาญในการจัดทำรายงาน	2	20.00
2. ให้มีการประชาสัมพันธ์ EIA	2	20.00
3. ให้มีการพิจารณาลงโทษผู้ให้ข้อมูล EIA บกพร่อง/เป็นเท็จ	1	10.00
4. ติดตามการใช้ช่องทางหลีกเลี่ยงข้อกำหนดของโครงการ	1	10.00
5. ให้จัดทำ IEE ในเบื้องต้นก่อนทุกโครงการทั้งรัฐ/เอกชน หากมีผลกระทบมากให้จัดทำ EIA ต่อไป	1	10.00
6. ให้คำนวณพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับการดูดซับออกซิเจนอย่างสมดุล	1	10.00
7. ผู้จัดทำรายงานต้องมีจรรยาบรรณในวิชาชีพ	1	10.00
8. เป็นปัญหาในทางปฏิบัติ มากกว่าข้อกำหนด	1	10.00
รวม	10	100.00

4.1.3 ข้อมูลของคณะนักวิชาการสิ่งแวดล้อม สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากร

ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

จากการศึกษา คณะนักวิชาการสิ่งแวดล้อมสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) พบว่าตำแหน่งผู้บริหารงานและผู้ปฏิบัติงาน มีสัดส่วนเท่ากันคิดเป็นร้อยละ 50.00 ดังตารางที่ 4.25

ตารางที่ 4.25 แสดงตำแหน่ง

ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
1. ผู้บริหารงาน	3	50.00
2. ผู้ปฏิบัติงาน	3	50.00
รวม	6	100.00

การศึกษา พบว่าส่วนใหญ่การศึกษาในระดับปริญญาตรีคิดเป็นร้อยละ 83.33 ที่เหลือปริญญาโทคิดเป็นร้อยละ 16.67 ดังตารางที่ 4.26

ตารางที่ 4.26 แสดงการศึกษา

ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
1. ปริญญาตรี	5	83.33
2. ปริญญาโท	1	16.67
3. วิชาชีพเฉพาะ เช่น โรงเรียนนายร้อยฯลฯ	-	-
รวม	6	100.00

อายุ พบว่าส่วนใหญ่อายุ 46 – 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 50.00 รองลงมาอายุ 35 – 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 33.33 ที่เหลืออายุ 41 – 45 ปี คิดเป็นร้อยละ 16.67 ดังตารางที่ 4.27

ตารางที่ 4.27 แสดงอายุ

ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
1. 35 – 40 ปี	2	33.33
2. 41 – 45 ปี	1	16.67
3. 46 – 50 ปี	3	50.00
4. 51 – 55 ปี	-	-
5. 56 ปีขึ้นไป	-	-
รวม	6	100.00

ขั้นตอนการพิจารณา EIA ของสำนักนโยบายแผนสิ่งแวดล้อม พบว่าขั้นตอนการพิจารณา EIA ของสำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทุกขั้นตอน ได้แก่ รับเอกสารตรวจความถูกต้องให้ความเห็นเบื้องต้น เปิดประชุมรับฟังความคิดเห็น ศึกษาพื้นที่จริง เจ้าหน้าที่ที่กลั่นกรองเบื้องต้น จนถึงขั้นพิจารณา ประชาสัมพันธ์ต่อเนื่อง และสร้างเครื่องมือจัดเก็บข้อมูล มีสัดส่วนเท่ากันคิดเป็นร้อยละ 16.67 ดังตารางที่ 4.28

ตารางที่ 4.28 แสดงขั้นตอนการพิจารณา EIA ของสำนักนโยบายแผนสิ่งแวดล้อม

ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
1. รับเอกสารตรวจความถูกต้องให้ความเห็นเบื้องต้น	1	16.67
2. เปิดประชุมรับฟังความคิดเห็น	1	16.67
3. ศึกษาพื้นที่จริง	1	16.67
4. เจ้าหน้าที่กลั่นกรองเบื้องต้น จนถึงขั้นพิจารณา	1	16.67
5. ประชาสัมพันธ์ต่อเนื่อง	1	16.66
6. สร้างเครื่องมือจัดเก็บข้อมูล	1	16.66
รวม	6	100.00

ปัญหาขั้นตอนการพิจารณา EIA ของสำนักนโยบายแผนสิ่งแวดล้อม พบว่าส่วนใหญ่มีปัญหาคุณภาพของรายงานเนื้อหาไม่ครอบคลุม/ไม่ละเอียด คิดเป็นร้อยละ 29.41 รองลงมา การประเมินตามรายงานของเจ้าของโครงการไม่ตรงกับข้อเท็จจริง คิดเป็นร้อยละ 23.53 บุคคลที่ดำเนินการไม่เป็นที่ยอมรับ/ไม่มีความรู้ คิดเป็นร้อยละ 17.65 เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นชี้แนะประชาชนในการให้ข้อมูลที่โน้มเอียงฝ่ายเจ้าของโครงการคิดเป็นร้อยละ 11.76 ส่วนการประชาสัมพันธ์โครงการไม่ต่อเนื่องประชาชนไม่รู้เรื่องขาดการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการจัดเก็บข้อมูล และเวลาในการดำเนินการน้อยไม่เพียงพอ มีสัดส่วนเท่ากันคิดเป็นร้อยละ 5.88 ดังตารางที่ 4.29

ตารางที่ 4.29 แสดงปัญหาขั้นตอนการพิจารณา EIA ของสำนักนโยบายแผนสิ่งแวดล้อม

ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
1. คุณภาพของรายงานเนื้อหาไม่ครอบคลุม/ไม่ละเอียด	5	29.41
2. การประเมินตามรายงานของเจ้าของโครงการไม่ตรง	4	23.53
3. การปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นใช้อำนาจบังคับ	2	11.76
4. การประชาสัมพันธ์โครงการไม่ต่อเนื่องประชาชนไม่รู้เรื่อง	1	5.88
5. บุคคลที่ดำเนินการไม่เป็นที่ยอมรับ/ไม่มีความรู้	3	17.65
6. ขาดการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการจัดเก็บข้อมูล	1	5.88
7. เวลาในการดำเนินการน้อยไม่เพียงพอ	1	5.88
รวม	17	100.00

แนวทางแก้ไขปัญหาค้นตอนการพิจารณา EIA ของสำนักนโยบายแผนสิ่งแวดล้อม พบว่า ส่วนใหญ่มีแนวทางแก้ไขคือ ต้องมีการพัฒนาศักยภาพนักวิชาการเฉพาะการพัฒนาองค์ความรู้ คิดเป็นร้อยละ 66.67 การคัดเลือกบุคลากรที่มีคุณภาพให้ครบตามกรอบกระบวนการพิจารณาการทำงานเพื่อเป็นที่ยอมรับ คิดเป็นร้อยละ 22.22 และการกำหนดคุณสมบัติผู้รับทำการศึกษาฯ และเพิ่มมาตรการตรวจสอบรายงานการศึกษาฯ ตลอดจนการขยายเวลาการพิจารณารายงานฯ คิดเป็นร้อยละ 11.11 ดังตารางที่ 4.30

ตารางที่ 4.30 แสดงแนวทางแก้ไขปัญหาค้นตอนการพิจารณา EIA ของสำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
1. ต้องมีการพัฒนาศักยภาพนักวิชาการเฉพาะการพัฒนา องค์ความรู้	6	66.67
2. การคัดเลือกบุคลากรที่มีคุณภาพให้ครบตามกรอบกระบวนการพิจารณาการทำงานเพื่อเป็นที่ยอมรับ	2	22.22
3. การกำหนดคุณสมบัติผู้รับทำการศึกษาฯ และเพิ่มมาตรการตรวจสอบรายงานการศึกษาฯ ตลอดจนการขยายเวลาการพิจารณารายงานฯ	1	11.11
รวม	9	100.00

การดำเนินการแก้ไขปัญหาค้นตอนที่พบจากการพิจารณา EIA ของสำนักนโยบายแผนสิ่งแวดล้อม พบว่า การมีคณะทำงานที่เป็นที่ยอมรับในการดำเนินการ การเพิ่มงบประมาณที่เพียงพอในการดำเนินการ การติดประกาศให้ประชาชนได้ทราบและรับรู้ข้อมูลข่าวสารโดยทั่วกัน การส่งคืนรายงานการศึกษาฯกลับไปแก้ไขให้ถูกต้อง การพัฒนากระบวนการพิจารณารายงานการศึกษาฯให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไม่ควรอ้างอิงสิ่งที่เคยทำมาในอดีต และการปรับปรุงพัฒนารูปแบบการจัดทำรายงานการศึกษาฯ มีสัดส่วนที่เท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 16.67 ดังตารางที่ 4.31

ตารางที่ 4.31 แสดงการดำเนินการแก้ไขปัญหาที่พบจากการพิจารณา EIA ของสำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
1. มีคณะบุคคลที่เป็นที่ยอมรับในการดำเนินการ	1	16.67
2. การเพิ่มงบประมาณที่เพียงพอในการดำเนินการ	1	16.67
3. การตีพิมพ์เอกสารให้ประชาชนได้ทราบและรับรู้ข้อมูลข่าวสาร โดยทั่วกัน การส่งคืนรายงานการศึกษาฯกลับไปแก้ไขให้ถูกต้อง	1	16.67
4. ส่งคืนกลับไปแก้ไขให้ถูกต้อง	1	16.67
5. การพัฒนากระบวนการพิจารณารายงานการศึกษาฯให้สอดคล้อง กับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไม่ควรอ้างอิงสิ่งที่เคยทำมาในอดีต	1	16.66
6. การแก้ไขรูปแบบ	1	16.66
รวม	6	100.00

ความต่างของปัญหารายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม EIA ระหว่างของภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ และ ภาคเอกชน พบว่าส่วนใหญ่ การรายงานผลการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมของภาครัฐ จะมีความรีบเร่งในการศึกษา/รายงาน มากกว่า และมีหน่วยงานที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการศึกษา/ รายงาน มากกว่า , เอกสารรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมมีข้อมูลไม่ครอบคลุมรอบด้าน และมีข้อมูลไม่ตรงตามความเป็นจริง คิดเป็นร้อยละ 28.57 ที่เหลือ คือเจ้าหน้าที่นักวิชาการไม่มีอำนาจชัดเจน คิดเป็นร้อยละ 14.29 ดังตารางที่ 4.32

ตารางที่ 4.32 แสดงความต่างของปัญหารายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม EIA ระหว่างของภาครัฐ รัฐวิสาหกิจและ ภาคเอกชน

ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
1. ภาครัฐ มีความรีบเร่งในการศึกษา/รายงานผลกระทบ สิ่งแวดล้อมมากกว่าและมีหน่วยงานเกี่ยวข้องมากกว่า	2	28.57
2. ข้อมูลไม่ครอบคลุมรอบด้าน	2	28.57
3. ข้อมูลไม่ตรงตามความเป็นจริง	2	28.57
4. สำนักงานนโยบายและแผนฯไม่มีอำนาจชัดเจน	1	14.29
รวม	7	100.00

ความเพียงพอของเวลาในการพิจารณารายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม EIA พบว่าส่วนใหญ่มีเวลาเพียงพอในการพิจารณาตลอดกระบวนการ คิดเป็นร้อยละ 50.00 รองลงมา เวลาที่ใช้ในการพิจารณาไม่เพียงพอ คิดเป็นร้อยละ 33.33 และที่เหลือไม่ตอบคิดเป็นร้อยละ 16.67 ดังตารางที่ 4.33

ตารางที่ 4.33 แสดงความเพียงพอของเวลาในการพิจารณารายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม EIA

ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
1.เพียงพอ	3	50.00
2.ไม่เพียงพอ	2	33.33
3.ไม่ตอบ	1	16.67
รวม	6	100.00

ขั้นตอนการพิจารณาพิจารณารายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม EIA พบว่าส่วนใหญ่ขั้นตอนในการพิจารณารายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมมีความเหมาะสม และไม่เหมาะสม คิดเป็นร้อยละ 50 เท่าๆ กัน ดังตารางที่ 4.34

ตารางที่ 4.34 แสดงขั้นตอนการพิจารณาพิจารณารายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม EIA

ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
1.เหมาะสม	3	50.00
2.ไม่เหมาะสม	3	50.00
รวม	6	100.00

แนวทางการแก้ไขขั้นตอนการพิจารณารายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม EIA ในกรณีที่ขั้นตอนนั้นไม่เหมาะสม พบว่าส่วนใหญ่ได้นำเสนอให้มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการ และให้การพิจารณารายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมมีมาตรฐานที่เข้มข้นมากขึ้น คิดเป็นร้อยละ 33.33 ที่เหลือ เสนอให้ผลของการยื่นขออนุมัติดำเนินโครงการในแต่ละโครงการ กับผลของการพิจารณารายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมเสร็จพร้อมกัน และเสนอให้มีการทำรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมเป็นของตนเอง คิดเป็นร้อยละ 16.67 ดังตารางที่ 4.35

ตารางที่ 4.35 แสดงแนวทางการแก้ไขขั้นตอนการพิจารณารายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม EIA

ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
1.เหมาะสม	3	50.00
2.ไม่เหมาะสม	3	50.00
รวม	6	100.00

ปัญหาด้านการบริหารจัดการ พบว่า ส่วนใหญ่มีปัญหาในด้านการบริหารจัดการคิดเป็นร้อยละ 100 ดังตารางที่ 4.36

ตารางที่ 4.36 แสดงปัญหาด้านการบริหารจัดการ

ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
1. มี	6	100.00
2. ไม่มี	-	-
รวม	6	100.00

ปัญหาด้านการบริหารจัดการที่พบ พบว่าส่วนใหญ่เป็นปัญหาด้านบุคลากรคิดเป็นร้อยละ 23.81 รองลงมาเป็นปัญหาด้านเทคโนโลยี และ วัสดุอุปกรณ์คิดเป็นร้อยละ 19.05 , ปัญหาด้านโครงสร้างภารกิจ คิดเป็นร้อยละ 14.29 , ปัญหาด้านงบประมาณ และขาดการสะสมประสบการณ์ในการพิจารณาแม้ว่าปัญหาที่เกิดขึ้นในวันนี้ได้เคยเกิดขึ้นมาแล้ว คิดเป็นร้อยละ 9.52 ตามลำดับ ที่เหลือเป็นปัญหาในเรื่องที่ไม่มีอำนาจสั่งการ คิดเป็นร้อยละ 4.76 ดังตารางที่ 4.37

ตารางที่ 4.37 แสดงปัญหาด้านการบริหารจัดการ

ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
1. ด้านบุคลากร	5	23.81
2. ด้านเทคโนโลยี	4	19.05
3. ด้านงบประมาณ	2	9.52
4. ด้านวัสดุอุปกรณ์	4	19.05
5. ด้านโครงสร้างและภารกิจ	3	14.29
6. ไม่มีอำนาจสั่งการ	1	4.76
7. ขาดการสะสมประสบการณ์	2	9.52
รวม	21	100.00

แนวทางแก้ไขปัญหาด้านการบริหารจัดการ พบว่าส่วนใหญ่ได้เสนอให้ มีการตรวจสอบผลการศึกษารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมและให้มีการนำเสนอรายงานใหม่ คิดเป็นร้อยละ 50 รองลงมาคือมีอำนาจสั่งแก้ไขโครงการ และ หรือสั่งยกเลิกโครงการได้คิดเป็นร้อยละ 33.33 ที่เหลือ เสนอให้ มีการได้รับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม คิดเป็นร้อยละ 16.67 ดังตารางที่ 4.38

ตารางที่ 4.38 แสดงแนวทางแก้ไขปัญหาด้านการบริหารจัดการ

ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
1.สั่งให้มีการตรวจสอบและรายงานใหม่	3	50.00
2.ให้มีอำนาจสั่งแก้ไข/สั่งปิดได้	2	33.33
3.ให้ได้รับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม	1	16.67
รวม	6	100.00

ข้อเสนอแนะอื่นๆ พบว่าส่วนใหญ่ได้นำเสนอครั้งนี้คือ การปฏิบัติงานต้องเป็นที่ยอมรับของสาธารณชน และต้องการให้ประชาชนมีความเข้าใจในกระบวนการพิจารณาผลกระทบสิ่งแวดล้อมมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน คิดเป็นร้อยละ 20 รองลงมาคือต้องการให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณากระบวนการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และไม่ต้องการให้มีอำนาจทางการเมืองเข้ามามีส่วนแทรกแซงกระบวนการพิจารณา คิดเป็นร้อยละ 13.33 , เสนอให้เนื้อหาของ

รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมต้องมีความชัดเจน โปร่งใส และมีความชอบธรรม การพิจารณาตามกระบวนการต้องอยู่ในรูปของคณะกรรมการตลอดจนเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานต้องเป็นผู้ที่มีความรู้จริง และไม่ต้องการให้เกิดมีการระดมมวลชนอันจะก่อให้เกิดความขัดแย้งในที่สุด คิดเป็นร้อยละ 6.67 ตามลำดับ ที่เหลือเสนอให้มีการผลักดันให้เกิดกระบวนการทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมในโครงการที่มีผลกระทบกับชุมชนทุกโครงการ คิดเป็นร้อยละ 6.66 ดังในตารางที่ 4.39

ตารางที่ 4.39 แสดงข้อเสนอแนะอื่นๆ

ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
1. ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมพิจารณา	2	13.33
2. ไม่ให้อำนาจทางการเมืองแทรกแซง	2	13.33
3. เนื้อหาต้องมีความชัดเจน/โปร่งใส/ชอบธรรม	1	6.67
4. ให้การพิจารณาอยู่ในรูปคณะกรรมการ	1	6.67
5. เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานต้องมีองค์ความรู้จริง	1	6.67
6. การปฏิบัติงานต้องเป็นที่ยอมรับของสาธารณชน	3	20.00
7. ไม่ต้องการให้เกิดการระดมมวลชนอันจะก่อให้เกิดความขัดแย้ง	1	6.67
8. ผลักดันให้เกิดกระบวนการทำ EIA ทุกโครงการ	1	6.66
9. ต้องการให้ประชาชนมีความเข้าใจการทำEIAมากกว่านี้	3	20.00
รวม	15	100.00

4.1.4 ข้อมูลของกลุ่มประชาชน

จากการศึกษากลุ่มประชาชน พบว่า

เพศ ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 74.08 ที่เหลือเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 25.92 ดังตารางที่ 4.40

ตารางที่ 4.40 แสดงเพศ

ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
1. หญิง	7	25.92
2. ชาย	20	74.08
รวม	27	100.00

อายุ พบว่าส่วนใหญ่อายุระหว่าง 35 – 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 40.74 รองลงมา 41 – 45 ปี และ 56 ปีขึ้นไป มีสัดส่วนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 18.52 ที่เหลืออายุ 46 – 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 14.82 และ 51 – 55 ปี คิดเป็นร้อยละ 7.40 ตามลำดับ ดังตารางที่ 4.41

ตารางที่ 4.41 แสดงอายุ

ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
1. 35 – 40 ปี	11	40.74
2. 41 – 45 ปี	5	18.52
3. 46 – 50 ปี	4	14.82
4. 51 – 55 ปี	2	7.40
5. 56 ปีขึ้นไป	5	18.52
รวม	27	100.00

การศึกษา พบว่าส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 48.15 รองลงมา ปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 22.22 ไม่ได้เรียน คิดเป็นร้อยละ 11.11 ที่เหลือปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 3.70 ดังตารางที่ 4.42

ตารางที่ 4.42 แสดงการศึกษา

ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
1. ประถมศึกษา	13	48.15
2. มัธยมศึกษา	4	14.81
3. ปริญญาตรี	6	22.22
4. ปริญญาโท	1	3.70
5. ไม่ได้เรียน	3	11.11
รวม	27	100.00

แหล่งที่ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารการทำโครงการฯ พบว่าส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลข่าวสารจากคำบอกเล่าต่อกันมาและจากเจ้าหน้าที่ภาครัฐ มีสัดส่วนเท่ากันคิดเป็นร้อยละ 26.09 รองลงมาการจัดประชุมเวทีประชาชน คิดเป็นร้อยละ 21.73 จากเครือข่ายสิ่งแวดล้อมคิดเป็นร้อยละ 17.39 ที่เหลือเอกสารแผ่นพับโครงการ คิดเป็นร้อยละ 8.70 ดังตารางที่ 4.43

ตารางที่ 4.43 แสดงแหล่งที่ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารการทำโครงการฯ

ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
1. จากเครือข่ายสิ่งแวดล้อม	4	17.39
2. คำบอกเล่าต่อกันมา	6	26.09
3. เจ้าหน้าที่ภาครัฐ	6	26.09
4. การจัดประชุมเวทีประชาชน	5	21.73
5. เอกสารแผ่นพับโครงการ	2	8.70
6. อื่นๆระบุ.....	-	-
รวม	23	100.00

รายละเอียดข้อมูลที่ท่านได้รับ เกี่ยวข้องกับเรื่องใด พบว่าส่วนใหญ่เป็นข้อมูลเกี่ยวกับมลพิษในอากาศ คิดเป็นร้อยละ 45.95 รองลงมาความเสียหายต่อทรัพยากรธรรมชาติ คิดเป็นร้อยละ 25.67 และน้ำเสีย/ดินมีสารตกค้าง คิดเป็นร้อยละ 17.57 ตามลำดับ ดังตารางที่ 4.44

ตารางที่ 4.44 แสดงรายละเอียดข้อมูลที่ท่านได้รับ เกี่ยวข้องกับเรื่องใด

ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
1. มลพิษในอากาศ	34	45.95
2. น้ำเสีย / ดินมีสารตกค้าง	13	17.57
3. ความเสียหายต่อทรัพยากรธรรมชาติ	19	25.67
4. เสียง	8	10.81
รวม	74	100.00

ท่านหรือชุมชนได้รับประโยชน์อะไรบ้างจากโครงการ พบว่าส่วนใหญ่ได้รับประโยชน์ เกิดการจ้างงาน คิดเป็นร้อยละ 40.00 รองลงมา มีการอพยพแรงงานเข้ามาในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 30.0 และเศรษฐกิจดี ค่าขายดีขึ้น คิดเป็นร้อยละ 20.00 ตามลำดับ ดังตารางที่ 4.45

ตารางที่ 4.45 แสดงท่านหรือชุมชนได้รับประโยชน์อะไรบ้างจากโครงการ

ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
1. เศรษฐกิจดี ค่าขายดีขึ้น	2	20.00
2. มีการอพยพแรงงานเข้ามาในชุมชน	3	30.00
3. เกิดการจ้างงาน	4	40.00
4. อื่นๆ โปรดระบุ-ไม่ได้รับประโยชน์อะไรเลยเพราะไม่มีบ้านเรือนตั้งอยู่ในบริเวณโครงการ	1	10.00
รวม	10	100.00

ท่านหรือชุมชนจะได้รับผลกระทบจากโครงการด้านใด พบว่าส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบ ทรัพยากรธรรมชาติ แหล่งน้ำ ดิน และอากาศ จะมีสารปนเปื้อน คิดเป็นร้อยละ 40.00 รองลงมา ด้านสุขภาพอนามัย คนในชุมชนส่วนใหญ่ป่วยด้วยโรคทางเดินหายใจ คิดเป็นร้อยละ 35.00 ไม่เชื่อว่าโครงการฯจะสามารถควบคุมมลพิษได้ คิดเป็นร้อยละ 20.00 ตามลำดับ ดังตารางที่ 4.46

ตารางที่ 4.46 แสดงท่านหรือชุมชนจะได้รับผลกระทบจากโครงการด้านใด

ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
1. ด้านสุขภาพอนามัย คนในชุมชนส่วนใหญ่ป่วยด้วยโรคทางเดินหายใจ	7	35.00
2. ไม่เชื่อว่าโครงการฯจะสามารถควบคุมมลพิษได้	4	20.00
3. ทรัพยากรธรรมชาติ แหล่งน้ำ ดิน และอากาศ จะมีสารปนเปื้อน	8	40.00
4. อื่นๆ โปรกระบุ - ไม่มีบ้านเรือนตั้งอยู่ในบริเวณที่เกิดปัญหา	1	5.00
รวม	20	100.00

ผู้ประกอบการโครงการฯได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการ พบว่าส่วนใหญ่คนในชุมชนมีงานทำรายได้เพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 30.23 ที่เหลือผู้ประกอบการให้ข้อมูลแต่เรื่องด้านบวกด้านเดียว โดยไม่ให้ข้อมูลด้านลบต่อชุมชน รับประกันความปลอดภัยต่อสุขภาพอนามัยของคนในชุมชน และนำความเจริญมาสู่ท้องถิ่น มีสัดส่วนเท่ากันคิดเป็นร้อยละ 13.95 และระบบควบคุมกระบวนการผลิตมีคุณภาพ เศรษฐกิจระดับประเทศจะเพิ่มขึ้น มีสัดส่วนเท่ากันคิดเป็นร้อยละ 11.63 ตามลำดับ ดังตารางที่ 4.47

ตารางที่ 4.47 แสดงผู้ประกอบการโครงการฯได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการ

ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
1. รับประกันความปลอดภัยต่อสุขภาพอนามัยของคนในชุมชน	6	13.95
2. ระบบควบคุมกระบวนการผลิตมีคุณภาพ	5	11.63
3. นำความเจริญมาสู่ท้องถิ่น	6	13.95
4. เศรษฐกิจระดับประเทศจะเพิ่มขึ้น	5	11.63
5. คนในชุมชนมีงานทำ รายได้เพิ่มขึ้น	13	30.23
6. อื่นๆ โปรกระบุ...ผู้ประกอบการให้ข้อมูลแต่เรื่องด้านบวกด้านเดียว โดยไม่ให้ข้อมูลด้านลบต่อชุมชน	6	13.95
- ไม่ได้ให้ข้อมูลเพราะไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการ	2	4.65
รวม	43	100.00

ข้อมูลข่าวสารที่ชุมชนได้รับจากหน่วยงานภาครัฐ พบว่าส่วนใหญ่ ระบุว่าหน่วยราชการไม่ให้ข้อมูลอย่างแท้จริง และเพื่อความเจริญของบ้านเมืองและท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 25.00 รองลงมาเศรษฐกิจระดับประเทศจะเพิ่มขึ้น เพื่อประโยชน์ความต้องการด้านพลังงานที่เพิ่มขึ้น และไม่ได้รับเพราะไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง มีสัดส่วนเท่ากันคิดเป็นร้อยละ 16.67 ดังตารางที่ 4.48

ตารางที่ 4.48 แสดงข้อมูลข่าวสารที่ชุมชนได้รับจากหน่วยงานภาครัฐ

ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
1. เพื่อความเจริญของบ้านเมือง และท้องถิ่น	3	25.00
2. เศรษฐกิจระดับประเทศจะเพิ่มขึ้น	2	16.67
3. เพื่อประโยชน์ความต้องการด้านพลังงานที่เพิ่มขึ้น	2	16.67
4. อื่นๆ โปรรระบุ - หน่วยราชการไม่ให้ข้อมูลอย่างแท้จริง	3	25.00
-ไม่ได้รับเพราะไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง	2	16.66
รวม	12	100.00

ข้อเสนอแนะต่อโครงการ พบว่าส่วนใหญ่ ไม่มีข้อเสนอแนะ เพราะไม่ทราบรายละเอียดใดๆต่อโครงการ คิดเป็นร้อยละ 27.53 รองลงมาต้องการให้มีหน่วยงานที่รับผิดชอบที่ชัดเจน และมีการชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับโครงการ คิดเป็นร้อยละ 20.30 ให้ศึกษาผลกระทบต่อชุมชนอย่างแท้จริง คิดเป็นร้อยละ 17.39 ให้มีการควบคุมเขตพื้นที่อยู่อาศัย/โรงงาน คิดเป็นร้อยละ 13.05 ควบคุมมลพิษให้อยู่ในมาตรฐานและไม่ให้แก้ไขผังเมืองรวม มีสัดส่วนที่เท่ากันคิดเป็นร้อยละ 10.15 ดังตารางที่ 4.49

ตารางที่ 4.49 แสดงข้อเสนอแนะต่อโครงการ

ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
1. ไม่มี เพราะไม่ทราบรายละเอียดใดๆต่อโครงการ	19	27.53
2. ต้องการให้มีหน่วยงานที่รับผิดชอบที่ชัดเจน และมีการชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับโครงการ	14	20.28

ตารางที่ 4.49 (ต่อ)

ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
3. อื่นๆ โปรดระบุ..		
- ให้มีการควบคุมเขตพื้นที่ที่อยู่อาศัย/โรงงาน	9	13.05
- ควบคุมมลพิษให้อยู่ในมาตรฐาน	7	10.15
- สถานพยาบาลการแพทย์ไม่เพียงพอ	1	1.45
- ไม่ให้แก้ไขผังเมืองรวม	7	10.15
- ให้ศึกษาผลกระทบต่อชุมชนอย่างแท้จริง	12	17.39
รวม	69	100.00

4.2 ข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึกบุคคลผู้เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้ มีการสัมภาษณ์เจาะลึกบุคคลที่เกี่ยวข้องในกระบวนการพิจารณา รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมในหน่วยงานภาครัฐและบุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยการ สัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง(Structured Interview) กำหนดประเด็นคำถามสัมภาษณ์ ผลการศึกษามีดังนี้

4.2.1 ข้อมูลของคณะกรรมการสามัญ / วิสามัญ

ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่เข้าสู่การพิจารณาของกรรมาธิการ ส่วนใหญ่พบว่ามาจากปัญหา การบุกรุก ครอบครองที่ดินสาธารณะของรัฐที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน การจัดการโครงการ ของรัฐที่ไม่ปฏิบัติตามระเบียบและกฎหมายสิ่งแวดล้อม การจัดการขยะ น้ำเสีย มลพิษ และ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อประชาชน การพิจารณาออกกฎหมายของรัฐที่มีผลกระทบต่อและไม่เป็นประโยชน์กับประชาชนด้านสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดการร้องเรียนของ ประชาชนต่อกรรมาธิการสิ่งแวดล้อมวุฒิสภา

ข้อเสนอแนะ

1) การจัดตั้งหน่วยงานองค์การอิสระด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และ สิ่งแวดล้อมตามกฎหมายที่รัฐต้องกระจายอำนาจนี้ให้กับประชาชนโดยเร็ว

2) รัฐต้องตรวจสอบ และเร่งรัดให้องค์กร หน่วยงาน และเจ้าหน้าที่ของรัฐปรับปรุง และพัฒนาบูรณาการกฎหมาย กับการบังคับใช้กฎหมายอย่างเป็นธรรม ในการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมให้เกิดประโยชน์สูงสุด

4.2.2 ข้อมูลของคณะกรรมการผู้ชำนาญการ

1) รูปแบบรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ควรจำแนกรอบการพิจารณา โครงการที่มีความแตกต่างตามความยากง่าย และกำหนดระยะเวลาขั้นตอนที่เหมาะสมเพื่อความ ความรวดเร็วในการพิจารณา ปัจจุบันโครงการที่มีผลกระทบความเสี่ยงสูง กระบวนการพิจารณา เหมาะสม

2) โครงการที่ต้องขออนุมัติคณะรัฐมนตรีควรให้มีการเสนอรายงานเบื้องต้นพร้อม กับการดำเนินโครงการ

3) ควรขยายเวลาการพิจารณาตรวจสอบพื้นที่โครงการ เพื่อให้การพิจารณา โครงการสมบูรณ์ครบถ้วน

4) บทบาทหน้าที่ของคณะผู้ชำนาญการตามกฎหมาย ควรมีการกำหนดบทบาทให้ ครอบคลุมชัดเจน และเหมาะสม

5) กฎหมายที่เกี่ยวข้องในการทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมบางส่วน ขาดระเบียบปฏิบัติ ตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง เช่น การมีส่วนร่วมของประชาชนตาม กฎหมายรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540

ปัญหาและอุปสรรค

1) ผู้ชำนาญการมาจากหลากหลายหน่วยงาน มีภาระงานประจำจึงเป็นปัญหาการ พิจารณารายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) ควรลดขั้นตอนโครงการ/กิจกรรมบางประเภท ที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อย ไม่ต้องผ่านขั้นตอนการพิจารณาของคณะกรรมการผู้ชำนาญการ เช่น โครงการบริหารชุมชน/ ที่อยู่อาศัย

3) ความสอดคล้องของกฎหมายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน พระราชบัญญัติ ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2525 ไม่ได้ระบุไว้ จึงก่อให้เกิดปัญหาความ ขัดแย้งจากประชาชน และชุมชน การกำหนดให้สำรวจทัศนคติประชาชนในพื้นที่โครงการไม่ เพียงพอในการแก้ปัญหาผลกระทบต่อประชาชนและการดำเนินโครงการต่อไป

4) ความพอเพียงด้านงบประมาณ การตรวจสอบสำรวจปัญหาในพื้นที่ ที่มีผลให้การพิจารณาไม่มีประสิทธิภาพและล่าช้า

5) การกำกับ ติดตาม และประเมินผล ตามกฎหมายกำหนดให้ผู้เป็นเจ้าของโครงการ เป็นผู้จัดเก็บข้อมูลผลกระทบสิ่งแวดล้อมทุกเดือนและรายงานให้สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทราบปีละ 2 ครั้ง ขาดสภาพการบังคับตามกฎหมาย

6) การทำรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม ซึ่งตามกฎหมายกำหนดให้เป็นนิติบุคคล ที่เป็นผู้ชำนาญการประจำอย่างน้อย 1 คน และผู้เชี่ยวชาญอีก 3 คน ซึ่งไม่เป็นที่พอเพียงต่อการรับผิดชอบในคุณภาพของงาน

7) จรรยาบรรณวิชาชีพผู้รับจ้างทำรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม ขาดความรับผิดชอบต่อสังคม และชุมชน

ข้อเสนอแนะ

1) ขยายเวลาการพิจารณาของคณะกรรมการผู้ชำนาญการ เพื่อให้มีความคล่องตัวในการนัดหมายประชุมพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม

2) กำหนดรูปแบบรายงานให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง

3) ปรับปรุงและพัฒนากฎหมาย การมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อนำกำหนดเป็นมาตรฐานการจัดทำรายงานการศึกษาฯ

4) สนับสนุนด้านงบประมาณทั้งค่าตอบแทนผู้ชำนาญการ และพาหนะในการตรวจสอบพื้นที่ที่มีความพอเพียง

5) เพิ่มบทบาทในการกำกับติดตาม ให้สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมดำเนินการได้

6) เพิ่มมาตรฐาน คุณสมบัติผู้ชำนาญการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม

7) เพิ่มบทลงโทษผู้จัดทำรายงาน กรณีรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมมีเจตนาโน้มเอียง

4.2.3 ข้อมูลของคณะนักวิชาการสิ่งแวดล้อม

นักวิชาการสิ่งแวดล้อม สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่วนใหญ่ระบุ บทบาทของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม หากรายงานขาดความสมบูรณ์จะส่งกลับไปให้เจ้าของโครงการ เพื่อให้ผู้จัดทำรายงานส่งเอกสารเพิ่มเติม ระยะเวลาที่ใช้ในการ

ตรวจสอบ 15 วัน ยังไม่พออาจส่งผลให้งานไม่สมบูรณ์ หรือผิดพลาด สำหรับระยะเวลาการทำงาน
ความเห็นเสนอผู้อำนวยการ ในเวลา 15 วัน มีความพอเพียง

ปัญหาและอุปสรรค ส่วนใหญ่ระบุ บุคลากรไม่เพียงพอ นักวิชาการด้านสิ่งแวดล้อมมี
ภาระงานมากเกินไป ประกอบกับรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่ขาดความครบถ้วนและ
ถูกต้อง ซึ่งต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติม ในส่วนของผู้ทำรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมบุคลากรขาด
ศักยภาพ มีผลให้รายงานไม่สมบูรณ์ครบถ้วน ต้องมีการส่งกลับไปแก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งสืบเนื่องจาก
ข้อกำหนดตามกฎหมายกระทรวง ฉบับที่ 2 (2527) นิติบุคคลขึ้นทะเบียน เป็นผู้มีสิทธิทำรายงาน
ผลกระทบสิ่งแวดล้อมกำหนดให้มีผู้อำนวยการอย่างน้อย 1 คนและเจ้าหน้าที่อย่างน้อย 3 คน
กิจการ/โครงการทุกประเภทที่กำหนด ต้องผ่านขั้นตอนการพิจารณาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมทุก
ขั้นตอน ซึ่งแต่ละประเภทมีความแตกต่างตามสภาพพื้นที่ บางโครงการใช้เวลาการเก็บข้อมูลน้อย
บางโครงการความเสี่ยงสูง อาจต้องมีการเก็บข้อมูลการวิเคราะห์ความเสี่ยงซึ่งเป็นวิชาการขั้นสูง
รายงานวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมฉบับหลัก กำหนดไว้เพียงให้มีการสำรวจทัศนคติของ
ประชาชนในพื้นที่กระทบ

ข้อเสนอแนะ

- 1) ควรจำแนกกรอบการพิจารณาโครงการที่มีความแตกต่างตามความยากง่าย และ
กำหนดระยะเวลาขั้นตอนที่เหมาะสมเพื่อความรวดเร็วในการพิจารณา
- 2) ควรกำหนดเกณฑ์มาตรฐานบริษัทผู้จัดทำรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม ให้มี
ผู้อำนวยการประจำที่หลากหลายสาขามากขึ้น
- 3) ควรเพิ่มบุคลากรของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อมให้หลากหลายสาขา ควรขยายเวลาการพิจารณาเนื่องจาก ผู้ชำนาญการมีภาระงาน
ประจำมากควรสนับสนุนด้านงบประมาณและพาหนะเพื่อเพิ่มศักยภาพ และประสิทธิภาพ ในการ
ปฏิบัติงาน

4.2.4 ข้อมูลของกลุ่มประชาชน

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ประชาชนในพื้นที่ ส่วนใหญ่ระบุ การรับรู้ข้อมูลโครงการฯ
แหล่งข่าวจากชาวบ้านในชุมชนบอกต่อกันมา หน่วยงานภาครัฐ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ไม่เคย
ชี้แจงข้อมูลใดๆ บางพื้นที่ยังเข้าไปชี้แจงผู้นำชุมชนให้ปฏิบัติตัวเป็นกลาง และไม่ให้แสดงความ
ความคิดเห็น ซึ่งตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕

หลักการและเหตุผลข้อหนึ่งในการร่างพระราชบัญญัตินี้คือ การส่งเสริมให้ประชาชนและองค์กรเอกชนมีส่วนร่วมในการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยกฎหมายสิ่งแวดล้อมฉบับนี้มีบทบัญญัติที่เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมแก่ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการรักษาและพิทักษ์สิ่งแวดล้อม ทุกพื้นที่ศึกษาประชาชนส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยกับโครงการฯ เพราะกลัวผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมแต่ไม่ทราบรายละเอียดที่ชัดเจน มีเพียงส่วนน้อยรับทราบข้อมูลข่าวสารโครงการฯ จากเอกสารชี้แจงโครงการของผู้ประกอบการ และเห็นว่าเกิดประโยชน์ต่อชุมชน ท้องถิ่นจากการมีงานทำและรายได้จากการจัดเก็บภาษี

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่อง การประเมินกระบวนการพิจารณารายงานการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมวุฒิสภา สืบเนื่องมาจากกรณีการร้องเรียนการพิจารณาโครงการศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ในหลายโครงการ หลังการศึกษาและอนุมัติโครงการแล้ว ยังมีหลายประเด็นที่เป็นปัญหามีผลกระทบต่อประชาชน

การพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อมสำหรับประเทศไทยได้มีการดำเนินการศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Assessment : EIA) ซึ่งหมายถึง “การวิเคราะห์ผลกระทบจากโครงการ หรือกิจการประเภทต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นต่อสภาพแวดล้อม หรือสภาพแวดล้อมที่อาจจะมีผลกระทบต่อโครงการ หรือกิจการนั้นทั้งในทางบวกและทางลบ เพื่อเป็นการเตรียมการควบคุมป้องกันและแก้ไขก่อนการตัดสินใจดำเนินโครงการหรือกิจการนั้นๆ” การวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่ประเทศพัฒนาแล้วต่างนำไปใช้ในการจัดการสิ่งแวดล้อม เนื่องจากการพัฒนาอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และการสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติได้ จึงเป็นการพัฒนาที่ฉลาดและรอบคอบโดยผนวกการพิจารณาด้านสิ่งแวดล้อมเข้าไปด้วย ตั้งแต่ในระยะเริ่มต้น โครงการหรือระยะวางแผนนั้น ย่อมจะช่วยลดผลกระทบพร้อมกับส่งเสริมให้มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ที่ประเทศมีจำกัดอย่างระมัดระวังและมีประโยชน์สูงสุด

ระบบการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2524 ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 โดยอาศัยอำนาจมาตรา 46 ซึ่งในปัจจุบันได้ออกประกาศกระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ กำหนดประเภทและขนาดของโครงการจำนวน 22 ประเภท ซึ่งเป็นโครงการขนาดใหญ่หรือมีลักษณะที่อาจก่อปัญหาต่อสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรง ต้องเสนอรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมต่อสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม เพื่อพิจารณาประกอบการอนุญาต/อนุมัติโครงการของหน่วยงานผู้อนุญาต หรือคณะรัฐมนตรี ทั้งนี้ รายงานฯจะต้องจัดทำโดยผู้มีสิทธิทำรายงานฯ ซึ่งจดทะเบียนกับสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม ประโยชน์ของการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม เพื่อนำไปใช้ในการวางแผน สามารถใช้ในการวางแผนใช้ประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพและช่วยในการมองปัญหาต่างๆ ได้กว้างขวางมากขึ้นกว่าเดิมที่มองเพียงผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เป็นประเด็นหลักอันก่อให้เกิดความเสื่อม

โทรมแก่ทรัพยากรธรรมชาติส่งผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม และความรุนแรงจากการพัฒนาโครงการ เพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถหามาตรการในการป้องกันและแก้ไขผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นนั้นอย่างเหมาะสมก่อนดำเนินการ เพื่อให้สามารถแน่ใจได้ว่าได้คาดการณ์ในประเด็นปัญหาสำคัญอันเกิดขึ้นอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ โดยเลือกมาตรการที่เป็นไปได้ในทางปฏิบัติ และค่าใช้จ่ายน้อย เพื่อช่วยเป็นข้อมูลสนับสนุนในการตัดสินใจในการลงทุนหรือพัฒนาโครงการ การเตรียมแผนงาน แผนการเงินในการจัดการสิ่งแวดล้อมและสามารถใช้ผลการศึกษาเป็นข้อมูลที่จะให้ความกระจ่างต่อสาธารณชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อป้องกันความขัดแย้งของการใช้ทรัพยากรได้ และยังเป็นแนวทางในการกำหนดแผนการติดตามตรวจสอบผลกระทบต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายหลังได้ นอกจากนี้ยังเป็นหลักประกันในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่ยาวนาน (Long – Term Sustainable Development)

ภารกิจของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมวุฒิสภา ในฐานะที่วุฒิสมาชิกได้รับเลือกมาจากประชาชนให้เข้ามาเป็นตัวแทนในการดำเนินการตรวจสอบการทำงานของภาครัฐ ตลอดจนการเสนอแก้กฎหมายและอื่นๆ ตามที่กฎหมายกำหนด และประการสำคัญคือ ได้เข้าร่วมในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับประชาชน ได้มีการพิจารณาโครงการศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ในหลายโครงการ หลังการศึกษาและอนุมัติโครงการแล้ว ยังมีหลายประเด็นที่เป็นปัญหามีผลกระทบต่อประชาชน โดยมีการร้องเรียนผ่านคณะกรรมการสิ่งแวดล้อม การศึกษาครั้งนี้เพื่อนำผลมาพัฒนากระบวนการนิติบัญญัติ ดังนั้นการศึกษาครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาเพื่อประเมินกระบวนการขั้นตอนในโครงการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม เพื่อทราบปัญหา อุปสรรค ในกระบวนการขั้นตอนโครงการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม และจัดทำข้อเสนอผลการศึกษานำมาพัฒนากระบวนการนิติบัญญัติ ตลอดจนข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม เพื่อความมั่นคง และประโยชน์สุข ได้อย่างเหมาะสมกับปัจจัยพื้นฐานของประเทศ โดยกำหนดประชากรตัวอย่าง จากเรื่องที่ต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมและราษฎรร้องเรียนผ่านคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมวุฒิสภา และบุคคลผู้เกี่ยวข้องกับประชากรตัวอย่าง ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐและภาคประชาชน คณะกรรมการสามัญ/วิสามัญ คณะกรรมการผู้ชำนาญการ คณะนักวิชาการสิ่งแวดล้อมสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการใช้กรณีศึกษาข้อร้องเรียนของประชาชนโดยการสำรวจข้อมูลประชาชนขอบเขตพื้นที่ศึกษาเกณฑ์การพิจารณาเลือกพื้นที่ตัวอย่าง จังหวัดที่เลือกศึกษาอยู่ใน ๔ ภาค คือพื้นที่ที่มีเรื่องร้องเรียนผ่านคณะกรรมการสิ่งแวดล้อม วุฒิสภา สำหรับกรณีการเก็บรวบรวมข้อมูลในระดับพื้นที่ที่กำหนดตามสภาพปัญหาความรุนแรง ได้แก่ จังหวัดอุดรธานี หนองบัวลำภู และระยอง ซึ่งผลการศึกษาพบว่า

5.1 สรุปผลการศึกษาและการอภิปรายผล

5.1.1 ด้านปัจจัยนำเข้า

5.1.1.1 นโยบายรัฐด้านสิ่งแวดล้อม

รัฐบาลมีนโยบายในการฟื้นฟูสภาพและคุณภาพ การป้องกันการเสื่อมโทรมหรือการสูญเสียไปและการนำกลับมาใช้ใหม่ ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพให้เอื้อต่อการดำรงชีวิตเกิดความสมดุลในการพัฒนา และเป็นรากฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศอย่างยั่งยืน โดยการบริหารและจัดการสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ และความหลากหลายทางชีวภาพแบบบูรณาการ โดยยึดหลักธรรมาภิบาลและการมีส่วนร่วมของประชาชน และชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม การควบคุมและกำจัดมลภาวะที่มีผลต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ คุณภาพชีวิตของประชาชน สนับสนุนให้นำต้นทุนทางสังคมมาพิจารณาในการศึกษาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติทุกแหล่ง กำหนดมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมและสอดคล้องกับระดับของการพัฒนาทางด้านวิทยาศาสตร์ เศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ สร้างมาตรการในการควบคุมการนำเข้าสารเคมี สารพิษ และวัตถุอันตราย โดยยึดถือมาตรฐานสากลของประเทศที่พัฒนาแล้ว เพื่อไม่ให้ประเทศไทยเป็นสถานที่ทดลอง

5.1.1.2 พระราชบัญญัติและข้อกำหนดที่เกี่ยวข้อง

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๓๕ ซึ่งมีสาระสำคัญที่บัญญัติไว้เกี่ยวกับกระบวนการในการจัดทำ การพิจารณาให้ความเห็นชอบรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม

ข้อมูลของคณะกรรมการสามัญ/วิสามัญ จากการศึกษา พบว่า ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่นำเข้าสู่การพิจารณา พบว่าส่วนใหญ่มีปัญหาการบุกรุกครอบครองที่ดินสาธารณะของรัฐที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน การจัดการโครงการของรัฐที่ไม่ปฏิบัติตามระเบียบและกฎหมายสิ่งแวดล้อม การจัดการ ขยะ น้ำเสีย มลพิษ และทรัพยากรที่มีผลกระทบต่อประชาชน การพิจารณาการออกกฎหมายของรัฐที่มีผลกระทบ และไม่เป็นประโยชน์กับประชาชนด้านสิ่งแวดล้อม การใช้ทรัพยากรที่ผิดกฎหมาย เช่น บุกรุกป่าสงวนแห่งชาติ อุทยานแห่งชาติ มีสัดส่วนเท่ากัน

ข้อมูลของคณะกรรมการผู้ชำนาญการ จากการศึกษา พบว่าเสนอประเด็นแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติ หรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง ประเด็นแก้ไขพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ส่วนใหญ่ขอให้มีการพัฒนาและปรับปรุงให้

ครอบคลุมทุกด้าน / ดูแลรักษาพื้นที่สีเขียวให้สมดุล / ให้มีมาตรการลงโทษ/ขาดระเบียบปฏิบัติในการประชาพิจารณ์ที่ชัดเจน คิดเป็นร้อยละ 66.67 ที่เหลือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องได้แก่ พ.ร.บ.ผังเมือง คือ กำหนดประเภทโครงการ/กำหนดพื้นที่สีเขียว พ.ร.บ.สาธารณสุข เรื่องสุขลักษณะอนามัย และ พ.ร.บ.ควบคุมอาคาร เรื่องการสร้างอาคารขนาดใหญ่ที่เข้าข่ายเป็นอาคารขนาดใหญ่พิเศษมีส่วนเท่ากันคิดเป็นร้อยละ 11.11

ข้อมูลของคณะนักวิชาการสิ่งแวดล้อม สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จากการศึกษาส่วนใหญ่พบว่า การปฏิบัติงานต้องเป็นที่ยอมรับของประชาชน และต้องการให้ประชาชนมีความเข้าใจในกระบวนการพิจารณาผลกระทบสิ่งแวดล้อมมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน คิดเป็นร้อยละ 20 รองลงมาคือต้องการให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณากระบวนการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และไม่ต้องการให้มีอำนาจทางการเมืองเข้ามามีส่วนแทรกแซงกระบวนการพิจารณา คิดเป็นร้อยละ 13.33 , เสนอให้เนื้อหาของรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมต้องมีความชัดเจน โปร่งใส และมีความชอบธรรม ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติ หรือกฎหมายสิ่งแวดล้อม ตลอดจนนโยบายด้านสิ่งแวดล้อม

ข้อมูลของกลุ่มประชาชน ส่วนใหญ่ไม่มีข้อเสนอแนะ เพราะไม่ทราบรายละเอียดใดๆ ต่อโครงการ คิดเป็นร้อยละ 27.53 รองลงมาต้องการให้มีหน่วยงานที่รับผิดชอบที่ชัดเจน และมีการชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับโครงการ คิดเป็นร้อยละ 20.30 ให้ศึกษาผลกระทบต่อชุมชนอย่างแท้จริง คิดเป็นร้อยละ 17.39 ให้มีการควบคุมเขตพื้นที่อยู่อาศัย/โรงงาน คิดเป็นร้อยละ 13.05 ควบคุมมลพิษให้อยู่ในมาตรฐานและไม่ให้แก๊ซพิษเมืองรวม มีสัดส่วนที่เท่ากันคิดเป็น

5.1.1.3 ประเด็นข้อร้องเรียนโครงการ

จากการศึกษาข้อร้องเรียนของประชาชน ทั้ง 9 กรณีศึกษาพบว่าประเภทโครงการตามหนังสือร้องเรียนจำแนกได้ 3 ประเภท ได้แก่

ประเภทโครงการหรือ กิจการการอุตสาหกรรม มีจำนวน 4 โครงการ พื้นที่จังหวัดเพชรบุรี สระบุรี ประจวบคีรีขันธ์ และจังหวัดระยอง

ประเภทโครงการหรือ กิจการโรงไฟฟ้าพลังงานความร้อน มีจำนวน 3 โครงการ พื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ นครนายก และจังหวัดลำปาง

และประเภทโครงการหรือ กิจการการทำเหมืองตามกฎหมายว่าด้วยแร่ มีจำนวน 2 โครงการ พื้นที่จังหวัด อุตรธานี และหนองบัวลำภู

5.1.1.4 บทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1) คณะกรรมการสามัญ / วิสามัญ

บทบาทหน้าที่กรรมการด้านสิ่งแวดล้อม ส่วนใหญ่ตรวจสอบการทำงานของรัฐ/บุคคล เสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหา พิจารณาร่างกฎหมาย รับเรื่องร้องเรียนที่เกี่ยวข้องกับปัญหาสิ่งแวดล้อม การจัดการทรัพยากรฯ

ขั้นตอนการนำปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมเข้าสู่การพิจารณา ส่วนใหญ่รับเรื่องร้องเรียนจากองค์กร/บุคคลผู้ได้รับผลกระทบ กรรมการนำเรื่องเข้าสู่การพิจารณา คณะกรรมการมอบหมายให้คณะอนุกรรมการพิจารณากลับกรองเสนอข้อคิดเห็น เมื่อพบปัญหา/ลงพื้นที่พิสูจน์ข้อเท็จจริงเพื่อนำสู่การแก้ปัญหาตามวิถีทางรัฐสภา มีสัดส่วนเท่ากัน

ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่นำเข้าสู่การพิจารณา พบว่าส่วนใหญ่มีปัญหาการบุกรุกครอบครองที่ดินสาธารณะของรัฐที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน การจัดการโครงการของรัฐที่ไม่ปฏิบัติตามระเบียบและกฎหมายสิ่งแวดล้อม การจัดการ ขยะ น้ำเสีย มลพิษ และทรัพยากรฯที่มีผลกระทบต่อประชาชน การพิจารณาการออกกฎหมายของรัฐที่มีผลกระทบและไม่เป็นประโยชน์กับประชาชนด้านสิ่งแวดล้อม การใช้ทรัพยากรฯที่ผิดกฎหมาย เช่น บุกรุกป่าสงวนแห่งชาติ อุทยานแห่งชาติ มีสัดส่วนเท่ากัน ที่เหลือคือความไม่เป็นธรรมในระบบราชการ/การย้ายในกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2) คณะกรรมการผู้ชำนาญการ

ขั้นตอนกระบวนการส่วนที่ผู้ชำนาญการรับผิดชอบดำเนินการ ส่วนใหญ่พิจารณาความสมบูรณ์ของรายงานตามระเบียบของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น เนื้อหาครอบคลุมประเด็น การกำหนดมาตรการแก้ไขผลกระทบ อากาศ/น้ำ/พื้นดิน/การกำจัดขยะ และการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อมด้านชีวอนามัย/ความปลอดภัยของผู้ปฏิบัติงาน การกำหนดมาตรการความพร้อม/ศักยภาพของท้องถิ่นด้านจัดการสาธารณสุขโลก และสรุปเสนอความเห็นที่ถูกต้อง/ชัดเจน/แจ้งให้แก้ไข ที่เหลือคือไม่ชัดพ.ร.บ.ผังเมือง และออกตรวจสอบสภาพพื้นที่จริง มีสัดส่วนเท่ากัน

3) คณะนักวิชาการสิ่งแวดล้อม

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดูแลรับเอกสารตรวจความถูกต้องให้ความเห็นเบื้องต้น เปิดประชุมรับฟังความคิดเห็น ศึกษาพื้นที่จริง เจ้าหน้าที่กลับกรองเบื้องต้น จนถึงขั้นพิจารณา ประชาสัมพันธ์ต่อเนื่อง และสร้างเครื่องมือจัดเก็บข้อมูล

5.1.2 ด้านปัจจัยกระบวนการ

5.1.2.1 คณะกรรมการสามัญ/วิสามัญ

ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่นำเข้าสู่การพิจารณา พบว่าส่วนใหญ่มีปัญหาการบุกรุกครอบครองที่ดินสาธารณะของรัฐที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน การจัดการโครงการของรัฐที่ไม่ปฏิบัติตามระเบียบและกฎหมายสิ่งแวดล้อม การจัดการ ขยะ น้ำเสีย มลพิษ และทรัพยากรฯ ที่มีผลกระทบต่อประชาชน การพิจารณาการออกกฎหมายของรัฐที่มีผลกระทบและไม่เป็นประโยชน์กับประชาชนด้านสิ่งแวดล้อม การใช้ทรัพยากรฯ ที่ผิดกฎหมาย เช่น บุกรุกป่าสงวนแห่งชาติ อุทยานแห่งชาติ ความไม่เป็นธรรมในระบบราชการ/การย้ายในกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สาเหตุของการร้องเรียน พบว่าส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากนายทุน/ผู้มีอิทธิพลที่มีข้าราชการอยู่เบื้องหลังแย่งที่ทำกินของประชาชน บุกรุกป่าสงวนแห่งชาติ จับสัตว์น้ำในเขตหวงห้ามทางทะเล บุกรุกเกาะในทะเล การไม่ปฏิบัติตาม/ไม่บังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง เจ้าหน้าที่รัฐละเลยหน้าที่ เจ้าหน้าที่รัฐละเมิดกฎหมายสิ่งแวดล้อมเสียเอง ประชาชนได้รับความเดือดร้อนเจ็บป่วย ทุกข์ทรมานจากการละเมิดกฎหมาย

ขั้นตอนกระบวนการในการศึกษา/สอบสวน พบว่าส่วนใหญ่รวบรวมข้อเท็จจริงตรวจสอบกฎหมาย ระเบียบที่เกี่ยวข้อง และลงไปศึกษาพื้นที่จริง เชิญผู้เกี่ยวข้อง บุคคลจากหน่วยงาน และเจ้าหน้าที่ของรัฐร่วมชี้แจง เชิญผู้ร้องเรียนมาให้รายละเอียดเพิ่มเติมในที่ประชุม คณะกรรมการ วุฒิสภา คณะกรรมการประชุมปรึกษา และมีมติประสานงานองค์กรหน่วยงาน หรือบุคคลผู้รับผิดชอบมีหน้าที่ในการแก้ปัญหา ไปดูสภาพข้อเท็จจริงในพื้นที่เพื่อสรุปประเด็นปัญหา เสนอแนวทางแก้ไขปัญหา/ข้อคิดเห็น ไปยังรัฐบาล

สรุปผลการพิจารณา/ศึกษา/สอบสวน แนวทางการแก้ปัญหาให้แก่ผู้ร้องเรียน พบว่าส่วนใหญ่ต้องลงพื้นที่ศึกษาข้อเท็จจริงด้วยความรวดเร็ว เพราะทรัพยากรธรรมชาติมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาจึงจะแก้ไขได้ทันเวลาและเป็นผลสำเร็จ ระยะเวลาในการทำงานของคณะกรรมการมีเวลาสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ประชุมในสมัยประชุมของรัฐสภาและสองสัปดาห์ต่อ 1 ครั้ง ประชุมนอกสมัยประชุม การเข้าไม่ถึงปัญหาข้อร้องเรียนที่แท้จริง/ไม่มีข้อมูล กรณีที่มีประชาชน/ชาวบ้านที่เป็นแกนนำร้องเรียน และถูกฆ่าตายจะไม่ได้มีส่วนร่วมในการติดตามผลคดีจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ ต้องมีการติดตามทวงถามข้อมูลทุกระยะ จึงทำให้การแก้ไขเป็นได้ยาก และกรณีการที่ผู้บริหารหน่วยงานมอบหมายผู้แทนเข้าประชุมชี้แจงตามหนังสือเชิญประชุม ข้อมูลที่ได้รับไม่เกิดประโยชน์ต่อคณะกรรมการวุฒิสภา

5.1.2.2 คณะกรรมการผู้ชำนาญการ

แนวทางดำเนินการกรณีพบว่ารายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่ศึกษาแล้วไม่ครบ
กระบวนการ หรือครบถ้วนแต่กลับมีปัญหา เช่น การร้องเรียนจากประชาชนฯ พบว่าส่วนใหญ่ สอบถามความชัดเจนจากเจ้าของโครงการ/บริษัทจัดทำรายงาน เช่น ให้ส่งข้อมูลเพิ่ม และแจ้งผู้ประกอบการแก้ไขให้ครบถ้วน ปรับปรุงรูปแบบ/แก้ไขตามที่กรรมการชี้แนะ ถ้ามีปัญหารุนแรงด้านสิ่งแวดล้อม ให้นำไปทบทวนตามคำแนะนำ/ไม่เห็นชอบกับรายงาน

แนวทางแก้ไขรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม กรณีพบว่ามีปัญหา พบว่าส่วนใหญ่
ให้มีการศึกษาการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในแต่ละโครงการตามสภาพพื้นที่อย่างเที่ยงธรรม และเป็นจริง ให้ศึกษาศักยภาพ/ความพร้อมของท้องถิ่น/ชุมชนต่อการยอมรับโครงการฯ และให้มีจิตสำนึกในการรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อม

5.1.2.3 คณะนักวิชาการสิ่งแวดล้อม

1) การพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการหรือกิจการของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ โครงการร่วมกับเอกชน หรือโครงการซึ่งจะต้องได้รับอนุญาตจากทางราชการตามกฎหมาย ซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม

2) ดำเนินการเกี่ยวกับการออกใบอนุญาตผู้มีสิทธิทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม

3) การสั่งเพิกถอนใบอนุญาต

4) การปรับปรุงระบบการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม รวมทั้ง

5) การติดตามตรวจสอบประเมินผลการปฏิบัติตามมาตรการป้องกัน และ

6) แก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อม และการติดตามผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม

ขั้นตอนการพิจารณา EIA ของสำนักนโยบายแผนสิ่งแวดล้อม พบว่าขั้นตอนการพิจารณา EIA ของสำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทุกขั้นตอน ได้เก็บเอกสารตรวจสอบความถูกต้องให้ความเห็นเบื้องต้น เปิดประชุมรับฟังความคิดเห็น ศึกษาพื้นที่จริง เจ้าหน้าที่กลั่นกรองเบื้องต้น จนถึงขั้นพิจารณา ประชาสัมพันธ์ต่อเนื่อง และสร้างเครื่องมือจัดเก็บข้อมูล

ปัญหาขั้นตอนการพิจารณา EIA ของสำนักนโยบายแผนสิ่งแวดล้อม ส่วนใหญ่มีปัญหาคุณภาพของรายงานเนื้อหาไม่ครอบคลุม/ไม่ละเอียด การประเมินตามรายงานของเจ้าของโครงการไม่ตรงกับข้อเท็จจริง บุคคลที่ดำเนินการไม่เป็นที่ยอมรับ/ไม่มีความรู้ เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นชี้แนะประชาชนในการให้ข้อมูลที่โน้มเอียงฝ่ายเจ้าของโครงการ ส่วนการประชาสัมพันธ์โครงการไม่

ต่อเนื่องประชาชนไม่รู้เรื่องขาดการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการจัดเก็บข้อมูล และเวลาในการดำเนินการน้อยไม่เพียงพอ

แนวทางแก้ไขปัญหาขั้นตอนการพิจารณา EIA ของสำนักนโยบายแผนสิ่งแวดล้อม พบว่าส่วนใหญ่มีแนวทางแก้ไขคือ ต้องมีการพัฒนาศักยภาพนักวิชาการเฉพาะการพัฒนาองค์ความรู้ การคัดเลือกบุคลากรที่มีคุณภาพให้ครบตามกรอบกระบวนการพิจารณาการทำงานเพื่อเป็นที่ยอมรับ และการกำหนดคุณสมบัติผู้รับทำการศึกษาฯ และเพิ่มมาตรการตรวจสอบรายงานการศึกษาฯ ตลอดจนการขยายเวลาการพิจารณารายงานฯ

การดำเนินการแก้ไขปัญหาที่พบจากการพิจารณา EIA ของสำนักนโยบายแผนสิ่งแวดล้อม พบว่า การมีคณะทำงานที่เป็นที่ยอมรับในการดำเนินการ การเพิ่มงบประมาณที่เพียงพอในการดำเนินการ การตีประกาสให้ประชาชนได้ทราบและรับรู้ข้อมูลข่าวสารโดยทั่วกัน การส่งคืนรายงานการศึกษาฯกลับไปแก้ไขให้ถูกต้อง การพัฒนากระบวนการพิจารณารายงานการศึกษาฯให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไม่ควรอ้างอิงสิ่งที่เคยทำมาในอดีต และการปรับปรุงพัฒนารูปแบบการจัดทำรายงานการศึกษาฯ

ความต่างของปัญหารายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม EIA ระหว่างของภาครัฐ รัฐวิสาหกิจและ ภาคเอกชน พบว่าส่วนใหญ่ การรายงานผลการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมของภาครัฐ จะมีความรีบเร่งในการศึกษา/รายงาน มากกว่า และมีหน่วยงานที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการศึกษา/รายงาน มากกว่า, เอกสารรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมมีข้อมูลไม่ครอบคลุมรอบด้าน และมีข้อมูลไม่ตรงตามความเป็นจริง เจ้าหน้าที่นักวิชาการไม่มีอำนาจชัดเจน

ความเพียงพอของเวลาในการพิจารณารายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม EIA ส่วนใหญ่ มีเวลาเพียงพอในการพิจารณาตลอดกระบวนการ เวลาที่ใช้ในการพิจารณาไม่เพียงพอ

ขั้นตอนการพิจารณาพิจารณารายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม EIA ส่วนใหญ่ ขั้นตอนในการพิจารณารายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมมีความเหมาะสม และไม่เหมาะสม เท่าๆ กัน

แนวทางการแก้ไขขั้นตอนการพิจารณารายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม EIA ในกรณีที่ขั้นตอนนั้นไม่เหมาะสม พบว่าส่วนใหญ่ได้นำเสนอให้มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการ และให้การพิจารณารายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมมีมาตรฐานที่เข้มข้นมากขึ้น ที่เหลือเสนอให้ผลของการยื่นขออนุมัติดำเนินโครงการในแต่ละโครงการ กับผลของการพิจารณารายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมเสร็จพร้อมกัน และเสนอให้มีการทำรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมเป็นของตนเอง

ปัญหาด้านการบริหารจัดการ ส่วนใหญ่มีปัญหาในด้านการบริหารจัดการ เป็นปัญหาด้านบุคลากร เป็นปัญหาด้านเทคโนโลยี และ วัสดุอุปกรณ์, ปัญหาด้านโครงสร้างภารกิจ,

ปัญหาด้านงบประมาณ และขาดการสะสมประสบการณ์ในการพิจารณาแม้ว่าปัญหาที่เกิดขึ้นในวันนี้ได้เคยเกิดขึ้นมาแล้ว เป็นปัญหาในเรื่องที่ไม่มีอำนาจสั่งการ

แนวทางแก้ไขปัญหาด้านการบริหารจัดการ ส่วนใหญ่ได้เสนอให้ มีการตรวจสอบผลการศึกษารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมและให้มีการนำเสนอรายงานใหม่ คือมีอำนาจสั่งแก้ไขโครงการ และ หรือสั่งยกเลิกโครงการได้ ที่เหลือ เสนอให้ มีการได้รับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

5.1.3 ด้านผลผลิต/ผลลัพธ์

5.1.3.1 การประเมินกระบวนการขั้นตอนในการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม

ขั้นตอนการพิจารณา EIA ของสำนักนโยบายแผนสิ่งแวดล้อม พบว่าขั้นตอนการพิจารณา EIA ของสำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทุกขั้นตอนได้แก่ รับเอกสารตรวจความถูกต้องให้ความเห็นเบื้องต้น เปิดประชุมรับฟังความคิดเห็น ศึกษาพื้นที่จริง เจ้าหน้าที่กลั่นกรองเบื้องต้น จนถึงขั้นพิจารณา ประชาสัมพันธ์ต่อเนื่อง และสร้างเครื่องมือจัดเก็บข้อมูล มีสัดส่วนเท่ากันคิดเป็นร้อยละ 16.67

ขั้นตอนการพิจารณาพิจารณารายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม EIA พบว่าส่วนใหญ่ขั้นตอนในการพิจารณารายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมมีความเหมาะสม และไม่เหมาะสม คิดเป็นร้อยละ 50 เท่าๆกัน

ดังนั้น การปฏิบัติงานต้องเป็นที่ยอมรับของสาธารณชน และต้องการให้ประชาชนมีความเข้าใจในกระบวนการพิจารณาผลกระทบสิ่งแวดล้อมมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน การให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณากระบวนการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และไม่ต้องการให้มีอำนาจทางการเมืองเข้ามามีส่วนแทรกแซงกระบวนการพิจารณา เนื้อหาของรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมต้องมีความชัดเจน โปร่งใส และมีความชอบธรรม การพิจารณาตามกระบวนการต้องอยู่ในรูปของคณะกรรมการตลอดจนเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานต้องเป็นผู้ที่มีความรู้จริง และไม่ต้องการให้เกิดมีการระดมมวลชนอันจะก่อให้เกิดความขัดแย้งในที่สุด

อุปสรรคต่างๆในกระบวนการขั้นตอนโครงการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA)

ข้อจำกัด/อุปสรรคในการปฏิบัติงานของกรมการ ส่วนใหญ่มีปัญหาและอุปสรรคในงบประมาณในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการมีจำนวนจำกัด ไม่เพียงพอในการปฏิบัติงานในพื้นที่ การไม่ตอบสนองรับผิชอบของหน่วยงานรัฐในการแก้ไขปัญหาของผู้เดือดร้อน อิทธิพลและอำนาจไม่เป็นธรรมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐและผู้ก่อปัญหาทำให้ผู้ร้องเรียนเกรงกลัว คือ อุปสรรคด้านเวลา คณะกรรมการคนเดียวกันต้องปฏิบัติงานในคณะกรรมการอื่นด้วย

รัฐมนตรีที่คณะกรรมการเชิญมาให้ข้อมูลด้านนโยบายจะไม่มาชี้แจงด้วยตนเองแต่จะส่งข้าราชการประจำมาแทน กรรมการไม่มีอำนาจชี้ขาดในการระงับโครงการที่มีเรื่องร้องเรียน

ปัญหาขั้นตอนการพิจารณา EIA ของสำนักนโยบายแผนสิ่งแวดล้อม ส่วนใหญ่มีปัญหาคุณภาพของรายงานเนื้อหาไม่ครอบคลุม/ไม่ละเอียด การประเมินตามรายงานของเจ้าของโครงการไม่ตรงกับข้อเท็จจริง บุคคลที่ดำเนินการไม่เป็นที่ยอมรับ/ไม่มีความรู้ เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นชี้แนะประชาชนในการให้ข้อมูลที่โน้มเอียงฝ่ายเจ้าของโครงการ ส่วนการประชาสัมพันธ์โครงการไม่ต่อเนื่องประชาชนไม่รู้เรื่องขาดการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการจัดเก็บข้อมูล และเวลาในการดำเนินการน้อยไม่เพียงพอ

ปัญหาที่พบในกระบวนการพิจารณารายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม คณะกรรมการผู้ชำนาญการ ส่วนใหญ่มีปัญหาด้านข้อมูลไม่ครบถ้วนขาดรายละเอียด/ขาดพื้นที่สีเขียว/ผังเมืองรวม คือประหยัดงบประมาณมากเกินไปงานไม่ครอบคลุมด้านชีวอนามัย/ความปลอดภัย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดองค์ความรู้/ไม่มีความพร้อม/ชุมชนไม่มีความรู้/ไม่รู้เรื่องโครงการ และแนวคิดขาดความคิดที่ครอบคลุม/ไม่คำนึงถึงผลกระทบสิ่งแวดล้อม

ข้อเสนอการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

1. รัฐต้องตรวจสอบและเร่งรัดให้องค์กร หน่วยงาน และเจ้าหน้าที่ของรัฐบูรณาการกฎหมาย/ใช้กฎหมายอย่างเป็นธรรมในการจัดการทรัพยากรฯให้เกิดประโยชน์สูงสุด/ยั่งยืน
2. ให้มีองค์กรอิสระด้านการจัดการทรัพยากรฯ ตามกฎหมายที่รัฐต้องกระจายอำนาจให้กับประชาชน
3. ให้มีมาตรการลงโทษ/ขาดระเบียบปฏิบัติในการประชาสัมพันธ์ที่ชัดเจน
4. ให้มีการพัฒนาและปรับปรุงพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ครอบคลุมทุกด้าน / ดูแลรักษาพื้นที่สีเขียวให้สมดุล
5. ให้มีการพัฒนาและปรับปรุงพ.ร.บ.ผังเมือง คือ กำหนดประเภทโครงการ/ กำหนดพื้นที่สีเขียว
6. ให้มีการพัฒนาและปรับปรุงพ.ร.บ.สาธารณสุข เรื่องสุขลักษณะอนามัย
7. ให้มีการพัฒนาและปรับปรุง พ.ร.บ.ควบคุมอาคาร เรื่อง การสร้างอาคารขนาดใหญ่ที่เข้าข่ายเป็นอาคารขนาดพิเศษ ทั้งนี้เพื่อความชัดเจนในกระบวนการปฏิบัติ

5.2 ข้อเสนอแนะ

การประชุมคณะกรรมการพิจารณารายงานการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๖๖ เมื่อวันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๖๒ มีข้อเสนอแนะ ๒ ด้าน ได้แก่ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ รายละเอียดดังนี้

5.2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

5.2.1.1 ควรปรับปรุงแก้ไขกฎกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและพลังงาน ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๒๗) ในประเด็นเพิ่มเติม เกี่ยวกับการจดทะเบียนนิติบุคคลผู้มีสิทธิทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ให้มีผู้ชำนาญการประจำนิติบุคคลเพิ่มขึ้น เพื่อความหลากหลายในสาขาวิชาชีพต่างๆ

5.2.1.2 การตั้งองค์การอิสระขึ้นมาตรวจสอบการทำงาน การบังคับใช้กฎหมาย การเพิ่มบทลงโทษ โครงการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่ดำเนินการโครงการโดยไม่เป็นไปตามที่กำหนดในรายงานการศึกษา

5.2.1.3 ควรปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๓๕ ให้ทันสมัยและสอดคล้องกับกฎหมายรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ โดยกำหนดไว้ในขั้นตอนการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมให้ชัดเจน เป็นแนวทางการปฏิบัติของเจ้าของโครงการนิติบุคคลที่จัดทำรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมในแต่ละโครงการในประเด็น ดังนี้

1) การรับรองสิทธิของชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ในการอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และการมีส่วนร่วมในการจัดการบำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ

2) การรับรองสิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมร่วมกับรัฐและชุมชนในการบำรุงรักษาและการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และความหลากหลายทางชีวภาพ และในการคุ้มครอง ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

3) การให้สิทธิแก่ประชาชนที่จะรับรู้ข้อมูล และสิทธิแสดงความคิดเห็นก่อนการอนุญาต หรือดำเนินโครงการที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย และคุณภาพชีวิต

4) การกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ในการจัดการบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในพื้นที่และนอกพื้นที่ ในกรณีที่มีผลกระทบต่อดำรงชีวิตของประชาชนในพื้นที่ รวมถึงการมีส่วนร่วมในการ

พิจารณา เพื่อริเริ่มโครงการหรือกิจกรรมนอกเขตพื้นที่ ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม หรือสุขภาพอนามัยของประชาชนในพื้นที่

5.2.1.4 ควรปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 ในประเด็นการปรับปรุงแก้ไขระยะเวลาการพิจารณาในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการ ตรวจสอบความสมบูรณ์ของรายงานเพิ่มขึ้นจากเดิม ซึ่งกำหนดไว้ 15 วันยังไม่เพียงพอต่อการ ตรวจสอบ ทั้งนี้เพื่อให้กระบวนการพิจารณามีประสิทธิภาพถูกต้องสมบูรณ์

5.2.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

5.2.2.1 ด้านการสนับสนุนทรัพยากรการบริหาร

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ควรมีการพัฒนาบุคลากร กำหนดแผนพัฒนาบุคลากรให้มีการประเมินผลการปฏิบัติงานในแต่ละส่วนงานอย่างมีประสิทธิภาพ และให้การสนับสนุนทรัพยากรการบริหาร การปฏิบัติงานทั้งในส่วนของผู้เจ้าหน้าที่ สิ่งแวดล้อม และผู้ชำนาญการอย่างเพียงพอ

5.2.2.2 ด้านการประชาสัมพันธ์โครงการ

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในทุกระดับควรมีการประชาสัมพันธ์โครงการให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ประชาชน ในทุก ระยะที่ดำเนินกระบวนการโครงการ

5.2.2.3 ด้านการมีส่วนร่วมดำเนินการโครงการ

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม ควรมีการปรับรูปแบบการทำงานให้ทำงานร่วมกับองค์กรที่เกี่ยวข้อง ทั้งในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และท้องถิ่น ตลอดจนชุมชนและประชาชนในระดับพื้นที่ ที่กระทบ เพื่อความครอบคลุมและชัดเจนในกระบวนการดำเนินการพิจารณาโครงการ ทั้งนี้เพราะผู้อยู่ในพื้นที่ย่อมรู้สภาพปัญหาได้ดีกว่า อีกทั้งยังเป็นการป้องกันการเกิดปัญหาข้อร้องเรียนในอนาคต

บรรณานุกรม

- แก้วสรร อติโพธิ. 2543. ประชาพิจารณ์ : มาตรการยุติข้อขัดแย้งในงานจัดการคุณภาพ
สิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน .
- กรรณิกา ชมดี. 2524. การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ : ศึกษาเฉพาะ
กรณีโครงการสารภี ตำบลท่าช้าง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กฎกระทรวง ฉบับที่ 2 (2527) ออกตามความในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพ
สิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2518.
- คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. 2548. กรณีศึกษา โครงการประจวบคีรีขันธ์และเขื่อน .
(พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา .
- คำแถลงนโยบายรัฐบาลของคณะรัฐมนตรี พ.ต.ท ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี.
เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2544 ([http : www.google.com.th](http://www.google.com.th)).
- เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. 2535. การระดมประชาชนเพื่อการพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร :
คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (เอกสารอัดสำเนา).
- จิรศักดิ์ เจริญมิตร. 2548. ธรณีวิทยาสถานะแวดล้อมของจังหวัดนครพนม ภาคตะวันออก
เฉียงเหนือ ประเทศไทย.
- ชัยยา ขำสะอาด. 2540. การรับรู้และการยอมรับบทบาทใหม่ พัฒนาการในโครงการอำเภอ
นาร่อง. ภาคนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ธีรศรี วิวัชศิริ. 2527. จิตวิทยาการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. 2527. แนวทางวิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา.
กรุงเทพมหานคร : สักดิ์เสภาการพิมพ์.
- ประชุม รอดประเสริฐ . 2539. การบริหาร โครงการ. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ : เนติกุลการพิมพ์.
- พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
อักษรเจริญทัศน์.
- ไพรัตน์ เตชะรินทร์. 2527. นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชนบทในยุทธศาสตร์การ
พัฒนาในปัจจุบัน. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์การศึกษานโยบายสาธารณสุข
มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ไพศาล หวังพานิช. 2526. การวัดผลการศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

- พรชัย ด่านวิวัฒน์. 2544. กฎหมายการค้าและสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน .
- พัชรี ลิโรรส . นรนิติ เศรษฐบุตร: 60 ปี กิตติยาจารย์ เล่มสอง รัฐธรรมนูญและประชาธิปไตยไทย. 2545. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มูลนิธิโลกสีเขียว. 2538. การวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม EIA . (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: มายด์ พับลิชชิ่ง.
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. 2536. หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนไทยอนุเคราะห์ไทย.
- โยธิน ศันสนยุทธและจุมพล พูลภัทรชีวิน.2539. จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ .
- ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นสาธารณะโดยวิธีประชาพิจารณ์ พ.ศ.2539. ประกาศ ณ วันที่ 30 มกราคม พ.ศ.2539 . นายบรรหาร ศิลปอาชา นายกรัฐมนตรี .
- ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ.2548 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา วันที่ 27 กรกฎาคม 2548 . เล่ม122 ตอนพิเศษ 55 ง .
- ลิขิต ธีรเวคิน. 2535. วิทยาการการเมืองการปกครองไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ .
- ศศิน เฉลิมลาภ และ น้ำอ้อย เกียรติวงศ์ทอง. 2547. รายงานการศึกษาข้อมูลเชิงวิชาการกรณีปัญหาเหมืองแร่เพื่อกำหนดข้อเสนอเชิงนโยบาย. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร : นวสาส์นการพิมพ์ .
- สุชา จันทร์เอม และสุรางค์ จันทร์เอม. 2518. จิตวิทยาการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: แพร่พิทยา.
- สุวิทย์ วิบุลผลประเสริฐ. 2540. ประชาสังคมกับการพัฒนาสุขภาพบทวิเคราะห์ทางวิชาการ. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ดีไซร์ จำกัด.
- เสน่ห์ จามริก. 2547. สิทธิชุมชนในมุมมองระดับโลก. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ .
- โสภာ ชูพิกุลชัย. 2521. จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. ประกาศกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สิ่งแวดล้อม “เรื่องกำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือเอกชนที่ต้องจัดทำรายงานฯ , กำหนดหลักเกณฑ์

- วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางในการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบ
สิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 ”. ประกาศ ณ วันที่ 24 สิงหาคม 2535([http:// www.onep.go.th](http://www.onep.go.th)).
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. ประกาศกระทรวงวิทยาศาสตร์
และเทคโนโลยี สิ่งแวดล้อม “ เรื่องกำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการ
ของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจหรือเอกชนที่ต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบ
สิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 ”. ฉบับที่ 2 ประกาศ ณ วันที่ 24 กันยายน 2535.
([http:// www.onep.go.th](http://www.onep.go.th)).
- สุนีย์ มัลลิกะมาลย์. 2545 . รัฐธรรมนูญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิทักษ์รักษา
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย .
- สมชาย ปรีชาศิลป์. 2547. บทสำรวจ พ.ร.บ. ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ.
2535 สภาพปัญหาและแนวทางแก้ไข. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร : อูษาการพิมพ์ .
- อนันต์ ศรีโสภณ. 2525. ทฤษฎีการวัดและการทดสอบ. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- อัจฉรา จันทร์ฉาย และ อรรถพร ดันละมัย. 2548. การจัดการสิ่งแวดล้อมของบริษัทข้ามชาติ
และบริษัทร่วมลงทุนในประเทศไทย : กรุงเทพมหานคร .
- Bloom, Benjamin. 1956. Taxonomy of Educational Objectives Handbook I : Cognitive Domain.
New York : David McKay Company, Inc.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

กรรมการผู้ชำนาญการ

ประเด็นคำถามสัมภาษณ์เชิงลึก

เรื่อง โครงการวิจัยการประเมินกระบวนการโครงการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม
ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA)

คำชี้แจง แบบสอบถามชุดนี้ใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาการวิจัยประเมินกระบวนการ
โครงการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม ของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมวุฒิสภา
โปรดให้ข้อคิดเห็น

- ชื่อ.....สกุล..... อายุ.....ปี
ตำแหน่งงานประจำ.....สถานที่ทำงาน.....
- รายได้เดือนละ
- ระดับการศึกษา.....
- ขั้นตอนกระบวนการพิจารณารายงานการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม ในส่วนที่
ผู้ชำนาญการรับผิดชอบดำเนินการ มีขั้นตอนดังนี้
.....
.....
.....
.....
.....
- ในการพิจารณารายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม ท่านพบปัญหาในส่วนของรายงาน
การศึกษาฯ (โปรดระบุตามลำดับความรุนแรงของปัญหา)
.....
.....
.....
.....
.....

5. กรณีพบว่ารายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่ศึกษาแล้วไม่ครบกระบวนการ หรือครบถ้วนแต่กลับมีปัญหา เช่น การร้องเรียนจากประชาชนฯ กรรมการผู้ชำนาญการมีแนวทางในการดำเนินการอย่างไร

.....
.....
.....

7. ท่านคิดว่าผู้ทำรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม มีปัญหาด้านใดบ้างและควรแก้ไขอย่างไร
ปัญหา.....

.....
.....

แนวทางแก้ไข.....

.....
.....
.....

8. ท่านคิดว่าพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 หรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง มีประเด็นใดเห็นควรแก้ไขปรับปรุง โปรดเสนอ

กฎหมาย

ประเด็นแก้ไขปรับปรุง

.....
.....
.....
.....
.....

9. ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....
.....
.....
.....

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือ

ประเด็นคำถามสัมภาษณ์เชิงลึก

เรื่อง การประเมินกระบวนการพิจารณารายงานการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA)

คำชี้แจง โปรดให้ข้อมูลตามความคิดเห็นของท่าน

1. ชื่อ.....สกุล..... อายุ.....ปี
ตำแหน่ง..... รายได้เดือนละ
2. ระดับการศึกษา.....
3. ขอทราบรูปแบบและขั้นตอนการพิจารณา EIA ของสำนักงานนโยบายแผนสิ่งแวดล้อม
มีรูปแบบและขั้นตอนอย่างไร
3.1 รูปแบบ.....
.....
.....
3.2 ขั้นตอน.....
.....
.....
4. ขั้นตอนการพิจารณารายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม พบปัญหา (EIA) อะไรบ้าง
ปัญหาข้อ 1.....
แนวทางแก้ไข.....
.....
ปัญหาข้อ 2.....
แนวทางแก้ไข.....
.....
ปัญหาข้อ 3.....
แนวทางแก้ไข.....
.....

ปัญหาข้อ 4.....
แนวทางแก้ไข.....
.....

5. กรณีพบว่ารายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่ศึกษาแล้วไม่ครบกระบวนการ หรือ ไม่ได้
มาตรฐาน ดำเนินการแก้ไขอย่างไร
.....
.....

6. สภาพปัญหาของ EIA ระหว่างของรัฐ รัฐวิสาหกิจและเอกชนมีความแตกต่างกันอย่างไร
.....
.....

7. กำหนดเวลาในการพิจารณา EIA เพียงพอหรือไม่
ถ้าไม่พอจะดำเนินการอย่างไร
.....
.....

8. ขั้นตอนการพิจารณา EIA มีความเหมาะสมหรือไม่
.....
.....

- เหมาะสม
- ไม่เหมาะสม และแก้ไขอย่างไร

.....
.....
.....

9. ปัญหาด้านการบริหารจัดการมีปัญหอะไรบ้าง
 ไม่มี
 มี ได้แก่

ด้านบุคลากร

.....
.....
.....

ด้านเทคโนโลยี

.....
.....
.....

ด้านงบประมาณ

.....
.....
.....

ด้านวัสดุอุปกรณ์

.....
.....
.....

ด้านโครงสร้างและภารกิจ

.....
.....
.....

แนวทางแก้ไขปัญหา

.....
.....
.....
.....

10. ในการพิจารณารายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) ท่านมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมอะไรบ้าง
โปรดระบุ

1.....

2.....

3.....

4.....

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือ

ภาคผนวก ค

ประเด็นคำถามสัมภาษณ์เชิงลึก

เรื่อง การประเมินกระบวนการพิจารณารายงานการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA)

- ชื่อสกุล.....อายุ.....ปี
ตำแหน่ง.....รายได้.....
- ระดับการศึกษา.....
- กรรมการด้านสิ่งแวดล้อมมีบทบาทหน้าที่อะไรบ้าง
.....
.....
.....
- การนำปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมเข้าสู่การพิจารณาของกรรมการมีขั้นตอนอย่างไร
.....
.....
.....
- ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่เข้าสู่การพิจารณาของกรรมการมีปัญหาด้านใดบ้าง
.....
.....
.....
- สาเหตุที่มีการร้องเรียน มีสาเหตุมาจากอะไร
.....
.....
.....

7. กระบวนการในการศึกษา/สอบสวนของกรมการ มีขั้นตอนในการทำงานอย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....

8. สรุปผลการพิจารณา/ศึกษา/สอบสวน สามารถแก้ปัญหาให้แก่ผู้ร้องเรียนมากน้อยเพียงใด

.....
.....
.....
.....

9. การปฏิบัติงานของกรมการ มีปัญหาด้านใดบ้าง

.....
.....
.....
.....

10. ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....
.....
.....
.....

ขอขอบพระคุณในความร่วมมือ

ภาคผนวก ง
แบบสอบถามสัมภาษณ์กลุ่มประชาชน
เรื่อง การประเมินกระบวนการพิจารณารายงาน
การวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA)

คำชี้แจง แบบสอบถามสัมภาษณ์ชุดนี้เป็นการศึกษาปัญหากระบวนการพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมของกรมการสิ่งแวดล้อมวุฒิสภา เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณา การศึกษาวิจัยประเมินกระบวนการ โครงการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม ได้โปรดให้ข้อมูลตามความคิดเห็นของท่าน

ที่ตั้งชุมชน

สถานที่อยู่อาศัย หมู่บ้าน..... ตำบล.....

อำเภอ..... จังหวัด.....

1. ชื่อ.....สกุล.....อายุ.....ปี
2. การศึกษา.....
3. ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารการทำโครงการฯจากแหล่งใด
 - 1. จากเครือข่าย
 - 2. คำบอกเล่าต่อกันมา
 - 3. เจ้าหน้าที่ภาครัฐ
 - 4. การจัดประชุมเวทีประชาชน
 - 5. เอกสารแผ่นพับโครงการ
 - 6. อื่นๆระบุ.....
4. รายละเอียดของข้อมูลที่ท่านได้รับ เกี่ยวข้องกับเรื่องใดบ้าง
 - 1. มลพิษในอากาศ
 - 2. น้ำเสีย / ดินมีสารตกค้าง
 - 3. ความเสียหายต่อทรัพยากรธรรมชาติ
 - 4. เสียง
 - 5. อื่นๆ โปรดระบุ.....
5. ท่านคิดว่า ท่านหรือชุมชนได้รับประโยชน์อะไรบ้างจากโครงการ
 - 1. เศรษฐกิจดี ค่าขายดีขึ้น
 - 2. มีการอพยพแรงงานเข้ามาในชุมชน
 - 3. เกิดการจ้างงาน
 - 4. อื่นๆ โปรดระบุ.....

6. ท่านคิดว่า ท่านหรือชุมชนจะได้รับผลกระทบจากโครงการนี้อย่างไรบ้าง
- 1. ด้านสุขภาพอนามัย คนในชุมชนส่วนใหญ่ป่วยด้วยโรคทางเดินหายใจ
 - 2. ไม่เชื่อว่าโครงการฯจะสามารถควบคุมมลพิษได้
 - 3. ทรัพยากรธรรมชาติ แหล่งน้ำ ดิน และอากาศ จะมีสารปนเปื้อน
 - 4. อื่นๆ โปรดระบุ.....
7. ผู้ประกอบการโครงการฯ ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการอย่างไรบ้าง
- 1. รับประกันความปลอดภัยต่อสุขภาพอนามัยของคนในชุมชน
 - 2. ระบบควบคุมกระบวนการผลิตมีคุณภาพ
 - 3. นำความเจริญมาสู่ท้องถิ่น
 - 4. เศรษฐกิจระดับประเทศจะเพิ่มขึ้น
 - 5. คนในชุมชนมีงานทำ รายได้เพิ่มขึ้น
 - 6. อื่นๆ โปรดระบุ.....
8. ข้อมูลข่าวสารที่ชุมชนได้รับจากหน่วยงานภาครัฐ
- 1. เพื่อความเจริญของบ้านเมือง และท้องถิ่น
 - 2. เศรษฐกิจระดับประเทศจะเพิ่มขึ้น
 - 3. เพื่อประโยชน์ความต้องการด้านพลังงานที่เพิ่มขึ้น
 - 4. อื่นๆ โปรดระบุ.....
9. ท่านมีข้อเสนอแนะต่อโครงการอย่างไรบ้าง
- 1. ไม่มี เพราะไม่ทราบรายละเอียดใดๆ ต่อโครงการ
 - 2. ต้องการให้มีหน่วยงานที่รับผิดชอบที่ชัดเจน และมีการชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับโครงการ
 - 3. อื่นๆ โปรดระบุ.....

ขอขอบคุณที่ให้ข้อมูล

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-นามสกุล

นางอัญชลี มีมุข

รหัสประจำตัวนักวิจัยแห่งชาติ 46000045

ประวัติการศึกษา

- ปริญญาตรี ครุศาสตร์บัณฑิต สถาบันราชภัฏจันทรเกษม
- ปริญญาโท พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (พบ.ม.)
- ปริญญาเอก รัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย (Ph.D. Candidate)
- จะเป็นผู้สมัครสมาชิกวุฒิสภา จังหวัดนครสวรรค์ ปี 2549

ตำแหน่ง

- นักวิชาการอิสระ
- อาจารย์พิเศษ
- ประธานมูลนิธิส่งเสริมความรู้เพื่อการพัฒนาสังคมและสวัสดิการ
- กรรมการบริหารสมาคมนักวิจัย สภาวิจัยแห่งชาติ
- ที่ปรึกษาอิสระ ด้านการติดตามประเมินผล กระทรวงการคลัง เลขที่ 1607
- ที่ปรึกษาและคณะทำงานเพื่อสร้างเครือข่ายยุติธรรมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ กระทรวงยุติธรรม ปี 2547 – ปัจจุบัน
- ที่ปรึกษาวิสาหกิจแรงงานสาธารณสุขรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (ท่านสมบุญณ์ ค่วงสะหวั่น)

สาขาวิชาการ/ความชำนาญพิเศษ

- อ่าน แปล ภาษาลาวได้ดี

ประวัติการทำงาน

- หัวหน้าแผนกประสานงานข้อมูลชุมชน กองส่งเสริมความมั่นคงการอยู่อาศัย ฝ่ายปรับปรุงชุมชนแออัด การเคหะแห่งชาติ

- ช่วยราชการรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย (นายเด่น โต๊ะมีนา)
- ช่วยราชการรองประธานสภาผู้แทนราษฎร (นายสุธรรม แสงประทุม)
- ช่วยราชการสมาชิกวุฒิสภากรุงเทพมหานคร (นายชัชวาลย์ คงอุดม)
- ช่วยราชการรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย (นายสรอรรถ กลิ่นประทุม)
- ที่ปรึกษาโครงการประเมินผล สำนักตรวจและประเมินผล สำนักงาน ปลัดกระทรวงกระทรวงการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์ปี พ.ศ. 2547-2548
- กรรมการประเมินผลภาพรวมกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคง ของกระทรวงกระทรวงการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของ มนุษย์ มนุษย์ ปีพ.ศ. 2546 - 2547
- อุปนายกฝ่ายวิชาการ สมาคมพัฒนาสังคม ปีพ.ศ. 2546 - 2548
- ที่ปรึกษา/คณะทำงานประเมินผลร่วมสหประชาชาติ (UN) : การ ประเมินผลโครงการความร่วมมือสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้าน การค้ามนุษย์ในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง (UNIAP).2548.

ผลงานวิจัย / วิชาการ

ผลงานวิจัย/ผลงานวิชาการเดี่ยว

- การศึกษาการบริหารระบบสวัสดิการสังคมในประเทศไทย 2548
- การประเมินกระบวนการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ของ กระทรวงการพัฒนาสังคม 2548
- การศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดองค์กรแบบสหการ ในการจัดการ ขยะของเทศบาลจังหวัดสมุทรสาคร
- การวิจัยและพัฒนารูปแบบการแก้ปัญหาเศรษฐกิจชุมชน :กรณีศึกษา ปัญหาการค้าทุเรียนตกต่ำ จังหวัดจันทบุรี ISBN 974-326-186-9
- หนังสือ "บริหารการพัฒนา" พิมพ์ที่ สิวาภัณฑ์การพิมพ์, 2546 ISBN 974915745-1
- หนังสือ "แนวคิดและแนวทาง การพัฒนาระบบราชการไทย:วิสัยทัศน์ ใหม่ของการพัฒนาระบบราชการไทย" พิมพ์ที่บริษัท ยูแอนด์ไอ อินเทอร์เน็ตมีเดีย จำกัด, 2547 ISBN974-92258-8-0

- หนังสือ “หลักการและกระบวนการติดตามประเมินผลเพื่อการพัฒนาสังคม”
- การศึกษาการบริหารระบบสวัสดิการสังคมในประเทศไทย 2548

ผลงานวิจัย/ผู้ร่วมวิจัย

- โครงการศึกษาการจัดการ การแก้ไขปัญหาทางการจัดการขยะมูลฝอย เขตจังหวัดสมุทรสาคร (กรมโยธาธิการ เจ้าของเรื่อง บ.เซาท์อีสท์ เอเชีย เทคโนโลยี จำกัด (SEATEC) ผู้ประสานโครงการ)
- โครงการ ศึกษาการจัดการ และควบคุมภาวะมลพิษจากอุตสาหกรรม เขตจังหวัดสมุทรปราการ (สนง.คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ เจ้าของเรื่อง บ. SEATEC ผู้ประสานโครงการ)
- โครงการศึกษาการปรับปรุงปากแม่น้ำโคกลก จ.นราธิวาส (กรมชลประทาน เจ้าของเรื่อง บ. SEATEC ผู้ประสานโครงการ)
- โครงการขยายสถานีจ่ายน้ำ ของการประปาภูมิภาคในเขตจังหวัดปทุมธานี (การประปาภูมิภาค เจ้าของเรื่อง บ. SEATEC ผู้ประสานโครงการ)
- โครงการศึกษาความเหมาะสมของระบบขนส่งมวลชน ในจังหวัดเชียงใหม่ (การทางพิเศษ เจ้าของเรื่อง บ. SEATEC ผู้ประสานโครงการ)
- โครงการศึกษากระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (สำนักงาน ก.พ.เจ้าของเรื่อง)
- โครงการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจูงใจให้ข้าราชการสนับสนุนการปฏิรูประบบราชการ (สำนักงานคณะกรรมการปฏิรูประบบราชการ และสำนักงาน ก.พ.เจ้าของเรื่อง)
- โครงการศึกษาการประเมินประสิทธิผลของกระทรวงอุตสาหกรรม : ศึกษาเฉพาะกรณีหน่วยงานระดับกรมและสถาบันอิสระในสังกัดกระทรวงอุตสาหกรรม (สำนักงานประมาณ สำนักนายกรัฐมนตรียุทธศาสตร์ เจ้าของเรื่อง)

ที่ปรึกษาโครงการ

- การประเมินผลโครงการเพื่อการบริหารงานพัฒนาสังคมยุคใหม่
กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จำนวน 5
โครงการ ได้แก่
 - 1) การประเมินความคิดเห็นการลดระยะเวลาการให้บริการ
ประชาชน ศึกษาเฉพาะกรณีสำนักงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการ
จังหวัด
 - 2) การประเมินความพึงพอใจของผู้รับบริการของสำนักงาน
พัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัด (พมจ.)
 - 3) การประเมินผล โครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนในนิคมสร้าง
ตนเอง : ศึกษาเฉพาะกรณีนิคมสร้างตนเองลำตะคอง จังหวัด
นครราชสีมา
 - 4) การติดตามประเมินผล โครงการจัดตั้งศูนย์พัฒนาครอบครัวใน
ชุมชน (ศพค.)
 - 5) การประเมินโครงการฝึกอบรมคนพิการในชุมชน จังหวัด
สุพรรณบุรี

นักวิจัยหลัก

- การติดตามประเมินผลองค์การสวัสดิการสังคมภาคเอกชน กระทรวงการ
พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ประจำปี 2547
- การวิจัยประเมินผล โครงการติดตามประเมินผลการดำเนินงานองค์การ
สวัสดิการสังคมภาคเอกชนที่ได้รับเงินสนับสนุนงบประมาณปี 2547
กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
- การศึกษาความพึงพอใจของประชาชนต่อการแก้ไขปัญหาการขายสลาก
กินแบ่งรัฐบาลเกินราคาของสำนักงานสลากกินแบ่ง กระทรวงการคลัง
(2547)

หัวหน้าโครงการ

- การประเมินผลภาพรวมกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของ
มนุษย์ประจำปี 2548

- การประเมินกระบวนการโครงการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) คณะกรรมาธิการสิ่งแวดล้อม วุฒิสภา สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา 2548
- เรื่องงานวิจัยประเมินผลการค้ำมนุษย์ของกระทรวงการพัฒนากำลังคนและความมั่นคงของมนุษย์ พ.ศ. 2548

ผลงานวิชาการ/ผู้รวบรวม

- หนังสือ “ การวิจัยประเมินผล : หลักการและกระบวนการ ” ประกอบการฝึกอบรมกลุ่ม โครงการพัฒนาบุคลากรหลักสูตรการประเมินผลโครงการเพื่อการ บริหารงานพัฒนากำลังคนยุคใหม่ , 2547.
- Participation The sixth Asia Pacific Congress of Women in Politics and Decision-Making; February 10-12,2006 at Asian Institute of Management (AIM) Conference Center, Makati City, Philippines.

งานสอน

- อาจารย์พิเศษประจำคณะศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขายุทธศาสตร์การ พัฒนา ม.ราชภัฏราชนครินทร์ วิชาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา และ ยุทธศาสตร์การพัฒนา 1 – 2
- อาจารย์พิเศษประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ม.ราชภัฏราช นครินทร์ วิชาการวางแผนพัฒนาชุมชน
- อาจารย์พิเศษประจำคณะศิลปศาสตรบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ ม.ราชภัฏจันทรเกษม วิชาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐประศาสนศาสตร์ และ วิชาการ บริหารการพัฒนา
- อาจารย์พิเศษประจำคณะวิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการ จัดการทรัพยากรชีวภาพ ม.เทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี วิชา มนุษย์กับสังคม และ วิชาการบูรณาการสังคมและวิทยาศาสตร์- เทคโนโลยี
- วิทยากรบรรยายพิเศษ กรอบแนวคิด ทฤษฎีการวิจัยและพัฒนา
- วิทยากรกระบวนการ ฝึกอบรมการพัฒนาการบริหารยุคใหม่ กระทรวง การ พัฒนากำลังคนและความมั่นคงของมนุษย์

- วิทยากรกระบวนการจัดทำยุทธศาสตร์ สำนักกิจกรรมสตรีและครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
- วิทยากรกระบวนการ และวิทยากรกลุ่ม โครงการพัฒนาบุคลากร หลักสูตรการประเมินผลโครงการเพื่อการ บริหารงานพัฒนาสังคมยุคใหม่
- วิทยากรกระบวนการ โครงการอบรมการเขียนและการบริหาร โครงการสำหรับผู้บริหาร โครงการและปฏิบัติงานองค์กรเอกชน
- วิทยากรบรรยายระบบการวิจัยของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
- วิทยากรบรรยายระบบและกระบวนการการติดตามประเมินผล โครงการประชุมสัมมนาเชิงบูรณาการเรื่องมาตรฐานและตัวชี้วัดการปฏิบัติหน้าที่และการประเมินผลของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
- วิทยากรบรรยายโครงการพัฒนาศักยภาพอาสาพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครสวรรค์จำนวน 15 อำเภอ เรื่องการพัฒนาทุนทางสังคม และบทบาทการประสานเครือข่ายเพื่อการพัฒนาสังคม
- วิทยากรบรรยายโครงการพัฒนาศักยภาพผู้ปฏิบัติงานองค์กรสำนักตรวจประเมินผล สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ด้านการบริหารคุณภาพ (TOA). 2548.
- วิทยากรบรรยายโครงการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารเครือข่ายภูมิภาค สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ด้านการเขียนและการบริหารโครงการสำหรับผู้บริหาร โครงการและปฏิบัติงานองค์กรเอกชน 2548
- วิทยากรบรรยายโครงการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารองค์กรบริหารส่วนตำบลและเครือข่ายประชาชน เรื่องการประเมินสถานการณ์ทางสังคม นำสู่การเขียนแผนพัฒนาสวัสดิการชุมชน
- วิทยากรบรรยายสถานภาพการวิจัยและความเป็นไปได้ในการศึกษาวิจัยกับ สปป.ลาว สภาวิจัยแห่งชาติ (วช.) 2549

ประสบการณ์พิเศษ

- การศึกษาดูงานการบริหารจัดการด้านที่อยู่อาศัย ณ ประเทศฮ่องกง
สิงคโปร์ และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
- การศึกษาดูงานด้านการศึกษามหาวิทยาลัย ณ ประเทศญี่ปุ่น

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-นามสกุล
รหัสนักวิจัย
การศึกษา

นางสุโรจนา ถีนานนท์ ศรีอักษร
47000124

- ปริญญาเอก เป็นนักศึกษาปรัชญาคุษฎีบัณฑิตสาขาอาชีวศึกษา
บริหารงานยุติธรรมและสังคม คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัย มหิดล พ.ศ. 2548 ถึงปัจจุบัน
- ปริญญาโท พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต พัฒนาสังคมสถาบัน
บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ พ.ศ. 2537
- ปริญญาตรีนิติศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ. 2522

หลักสูตรฝึกอบรม

- ประกาศนียบัตรกฎหมายมหาชน รุ่นที่ 5 จัดโดยมหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์ ร่วมกับ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
- ประกาศนียบัตรกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา รุ่นที่ 1 เนติบัณฑิตยสภา
- หลักสูตรผู้บริหารกับการพิทักษ์สิทธิมนุษยชน รุ่นที่ 2 จัดโดย
สำนักงานอัยการสูงสุด

ตำแหน่ง

- ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ
โดยทรงพระกรุณาฯ โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้เป็นนางพระกำนัล
รับราชการสนองพระเดชพระคุณ ประกาศเมื่อวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ.
2522
- ปฏิบัติงานที่กองราชเลขาธุการในพระองค์สมเด็จพระบรมราชินีนาถ
สำนักราชเลขาธิการ สวนจิตรลดา เป็นหัวหน้าฝ่ายฎีการ้องทุกข์และได้
ติดตามขบวนเสด็จฯ ขณะแปรพระราชฐานไปประทับแรมทั่วทุกภาค
ของประเทศไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2522 จนถึง พ.ศ. 2543 จึงได้โอนย้ายมา
ปฏิบัติงานที่สำนักพระราชวัง
- ฝ่ายกฎหมายในที่ประทับ กองธุการที่ประทับ สำนักพระราชวัง สวน
จิตรลดา ตั้งแต่ พ.ศ. 2543 ถึง ปัจจุบัน

- เลขาธิการสมาคมพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (NIDA) ตั้งแต่ พ.ศ. 2546 ถึง พ.ศ. 2548
- ที่ปรึกษาโครงการประเมินผล สำนักตรวจและประเมินผล สำนักงาน ปลัดกระทรวง ของกระทรวงการพัฒนาศังคมและความมั่นคงของ มนุษย์ ปี พ.ศ. 2547
- กรรมการสมาคมนักวิจัยในความอุปถัมภ์ของสภาวิจัยแห่งชาติ ตั้งแต่ พ.ศ. 2547 ถึง ปัจจุบัน
- อาจารย์พิเศษมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม ตั้งแต่ 10 มิถุนายน พ.ศ. 2546
- กรรมการสมาคมนักวิจัยในความอุปถัมภ์ของสภาวิจัยแห่งชาติ ตั้งแต่ พ.ศ. 2547 ถึง ปัจจุบัน
- ที่ปรึกษา และคณะทำงานเพื่อสร้างเครือข่ายยุติธรรมชุมชนใน 3 จังหวัด ชายแดนภาคใต้ กระทรวงยุติธรรม ตั้งแต่ 6 สิงหาคม พ.ศ. 2547 ถึง ปัจจุบัน

ประสบการณ์

ผลงานวิจัย / งานวิชาการ

งานวิจัยเดี่ยว

- เรื่อง ประสิทธิภาพของโครงการพิธิปาฐกถาธรรมเพื่อป้องปรามการซื้อ สิทธิขายเสียง พ.ศ. 2537

ผู้ร่วมวิจัย

- เรื่อง การประเมินผลองค์กรภาคสวัสดิการสังคมภาคเอกชน ปี พ.ศ. 2547 กระทรวงการพัฒนาศังคมและความมั่นคงของมนุษย์
- เรื่อง ศึกษาความพึงพอใจของประชาชนต่อการแก้ไขปัญหาการขาย สลากกินแบ่งรัฐบาลเกินราคา ของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล , กันยายน 2547
- เรื่องงานวิจัยประเมินผลงานกระทรวงการพัฒนาศังคมและความมั่นคง ของมนุษย์ พ.ศ. 2548
- เรื่องงานวิจัยประเมินผลการค้ำมนุษย์ของกระทรวงการพัฒนาศังคมและ ความมั่นคงของมนุษย์ พ.ศ. 2548

- การประเมิน โครงการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมของกรมการ
สิ่งแวดล้อม วุฒิสภา พ.ศ. 2548

ผลงานวิชาการ / ผู้ร่วมรวบรวม

- เรื่อง การวิจัยประเมินผล : หลักการและกระบวนการ ประกอบการ
ฝึกอบรมโครงการพัฒนาบุคลากรหลักสูตรการประเมินผลโครงการ
เพื่อการบริหารงานพัฒนาสังคมยุคใหม่ , 2547

ที่ปรึกษาโครงการวิจัย

- การประเมินผลโครงการเพื่อการบริหารงานพัฒนาสังคมยุคใหม่
กระทรวงการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์ จำนวน 5
โครงการ ได้แก่
 - 1) การประเมินความคิดเห็นการลดระยะเวลาการให้บริการ
ประชาชนศึกษาเฉพาะกรณีสำนักงานพัฒนาสังคมและ
สวัสดิการจังหวัด
 - 2) การประเมินความพึงพอใจของผู้รับบริการของสำนักงาน
พัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัด
 - 3) การประเมินผลโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนในนิคมสร้าง
ตนเอง : ศึกษาเฉพาะกรณีนิคมสร้างตนเองลำตะคอง จังหวัด
นครราชสีมา
 - 4) การติดตามประเมินผลโครงการจัดตั้งศูนย์พัฒนาครอบครัวใน
ชุมชน
 - 5) การประเมินโครงการฝึกอบรมคนพิการในชุมชน จังหวัด
สุพรรณบุรี

งานสอน

- อาจารย์พิเศษมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
- วิทยากรกระบวนการฝึกอบรมการพัฒนาการบริหารงานพัฒนาสังคมยุค
ใหม่ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
- วิทยากรกระบวนการจัดทำยุทธศาสตร์ สำนักกิจกรรมสตรีและ
ครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

- วิทยากรกลุ่มโครงการพัฒนานุเคราะห์หลักสูตรการประเมินผลโครงการ
เพื่อการบริหารงานพัฒนาสังคมยุคใหม่
- ที่ปรึกษาโครงการพัฒนานุเคราะห์หลักสูตรการประเมินผลโครงการเพื่อ
การบริหารงานพัฒนาสังคมยุคใหม่
- วิทยากรกระบวนการโครงการอบรมการเขียนและการบริหารโครงการ
สำหรับผู้บริหารโครงการและผู้ปฏิบัติงานองค์กรเอกชน
- วิทยากรกระบวนการโครงการอบรมการเขียนงานวิจัยในชั้นเรียนของ
สมาคมนักวิจัยในความอุปถัมภ์ของสภาวิจัยแห่งชาติ

ความสนใจพิเศษ

- การอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน
- กระบวนการยุติธรรมทางอาญา
- สิทธิ เสรีภาพ เสมอภาคในสังคมไทย

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-นามสกุล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศิริกุล พลศักดิ์

ประวัติการศึกษา

- ปริญญาตรี การศึกษาระดับบัณฑิต วิชาเอก เคมี – ฟิสิกส์ สถาบันฯที่สำเร็จ
วิทยาลัยวิชาการศึกษาสงขลา
- ปริญญาโท บริหารการศึกษา วิชาเอก บริหารการศึกษา สถาบันฯที่
สำเร็จ University of The Philippines ปีการศึกษา 2516

ตำแหน่ง

- ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ระดับ 8 สังกัดคณะครุศาสตร์
- หัวหน้าศูนย์วิจัยและบริการการศึกษา ปี พ.ศ. 2532 - 2536
- หัวหน้าศูนย์วิจัยและบริการการศึกษา ปี พ.ศ. 2536 - 2538
- หัวหน้าศูนย์วิจัยและบริการการศึกษา ปี พ.ศ. 2538 - 2542
- ผู้อำนวยการสำนักวิจัยและบริการวิชาการ ปี พ.ศ. 2542 - 2546
- ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาจันทร์เกษม - เทคนิคชัยนาท ปี 2546 -
ปัจจุบัน

ประสบการณ์

การฝึกอบรม

- อบรม Total Quality Management ปี พ.ศ. 2540 ณ ประเทศ
สหรัฐอเมริกา 3 สัปดาห์

การศึกษาดูงาน

- ศึกษาดูงานทางด้านการศึกษา ณ ประเทศจีน อังกฤษ อิตาลี ฝรั่งเศส
สวิตเซอร์แลนด์ ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ ญี่ปุ่น สิงคโปร์
สหรัฐอเมริกา (ทุนพัฒนาบุคลากร)

ด้านงานวิจัย

- ให้การสนับสนุนคณาจารย์และนักศึกษาในการขอรับทุนวิจัย (ในฐานะ
เป็นผู้อำนวยการศูนย์สำนักวิจัย ฯ) ปี พ.ศ. 2528 - 2546
- จัดอบรมวิจัยในชั้นเรียนให้แก่คณาจารย์ในสถาบันฯ โดยมีวัตถุประสงค์
เพื่อนำนวัตกรรมใหม่ๆ มาพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ
มากยิ่งขึ้น

- ริเริ่มจัดงานวิจัยราชภัฏพัฒนาท้องถิ่น ครั้งที่ 1 และ 2 เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ทรงเจริญพระชนมพรรษา 72 พรรษา เมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2542 โดยกราบบังคมทูลเชิญสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จเป็นองค์ประธานเปิดการประชุมสัมมนา ผู้เข้าร่วมโครงการประกอบด้วยสถาบันฯราชภัฏทั่วประเทศทั้ง 36 แห่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัยของอาจารย์ และนักศึกษาให้ประจักษ์แก่สังคม อันสะท้อนให้เห็นถึงความเข้มแข็งของชาวราชภัฏทั่วประเทศ

ผลงานวิจัย

- การติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษา ระดับปริญญาตรีจากสถาบันฯราชภัฏ จันทรเกษม ปีการศึกษา 2543 - 2544
- การติดตามและประเมินผลโครงการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ของสำนักงานสถาบันฯราชภัฏ
- เรื่อง ความต้องการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาที่มหาวิทยาลัยราชภัฏ จันทรเกษม ศูนย์การศึกษาจันทรเกษม - ชัยนาท ของประชาชนจังหวัดชัยนาท

เอกสารตำรา

- การมัธยมศึกษา ปี พ.ศ. 2535
- การประถมศึกษา ปี พ.ศ. 2536
- ความเป็นครู ปี พ.ศ. 2538
- การศึกษากับการพัฒนาประเทศ ปี พ.ศ. 2540

บทความ

- เรื่อง การสร้างจิตสำนึก การอนุรักษ์ การสร้างสรรค์การรักษาสิ่งแวดล้อม เผยแพร่ในวารสารวิถีชุมชน ปี 2545 - ปัจจุบัน
- งานวิจัยกับการพัฒนา เผยแพร่ในจันทรเกษมสาร ปี 2540 – ปัจจุบัน

ตัวอย่างผลงานที่ริเริ่มสร้างสรรค์

- ริเริ่มโครงการสร้างจิตสำนึกอนุรักษ์พัฒนา คลองสอง คลองถนน คลองบางบัว และคลองลาดพร้าว เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ 5

- ธันวาคม 2547 และโครงการสร้างสรรค์วันรำลึกคลอง เถลิงพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยการจัดกิจกรรมตลาดน้ำและพัฒนาคลองเวทสุนทร จุดมุ่งหมายเพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการรณรงค์อนุรักษ์และพัฒนาคลอง ตลอดจนเป็นการปลูกจิตสำนึกให้ชุมชนทั้งสองฝั่งคลองช่วยกันอนุรักษ์และพัฒนาคลองได้อย่างยั่งยืน
- ริเริ่มและก่อตั้งกองทุนศิษย์ศิริกุล โดยมีวัตถุประสงค์นำเงินดอกผลที่ได้รับในแต่ละปีมอบให้เป็นทุนแก่นักศึกษาที่ยากจน แต่มีความตั้งใจเล่าเรียน
 - ริเริ่มโครงการ “ชุมชนรอบข้างวิทยาลัย ปลอดภัยยาเสพติด” กลุ่มเป้าหมายคือชุมชนเสื่อใหญ่ซึ่งเป็นชุมชนแออัดที่อยู่บริเวณรอบๆ สถาบันฯ ที่ประกอบไปด้วยผู้ประกอบการอาชีพ ช่างไม้ช่างเหล็กช่างก่อสร้าง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อรณรงค์ ปลูกจิตสำนึกให้ผู้คนในชุมชนข้างวิทยาลัยให้ห่างไกลยาเสพติด มีสุขภาพ พลานามัยที่แข็งแรงสมบูรณ์ ไม่เป็นแหล่งที่มั่วสุม และลดปัญหาทางสังคมให้กับประเทศชาติ
 - ริเริ่มสร้างสวนธรรมในสถาบันฯ โดยหางบประมาณจากการจัดกิจกรรมโบริลิ่งการกุศลจุดมุ่งหมายเพื่อให้มีสถานที่ที่เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจสำหรับ อาจารย์ นักศึกษา และบุคคลทั่วไป ได้เคารพสักการบูชา
 - ริเริ่มสร้างศาลาชาวบ้านเพื่อใช้ประโยชน์สถานที่ฝึกอบรมวิชาชีพแก่ผู้ด้อยโอกาสและเป็น ห้องสมุดสำหรับเด็กยากไร้รอบๆ สถาบันฯ และประชาชน โดยขอสนับสนุนงบประมาณจากสมาชิกรัฐสภาผู้แทนราษฎร เพื่อให้ได้เข้ามาศึกษาหาความรู้ ร่วมกิจกรรม สืบสานวัฒนธรรม ประเพณีและจัดอบรมในโครงการต่างๆ อันนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตคุณธรรมจริยธรรมในฐานะที่จังหวัดจันทบุรีเป็นสถาบันฯ อุดมศึกษา เพื่อพัฒนาท้องถิ่น เพื่อเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในอนาคต
 - ริเริ่มและดำเนินการจัดตั้งศูนย์การศึกษาจันทบุรี - เทคนิคชนบท ที่จะพัฒนาไปสู่การเป็นวิทยาเขตจันทบุรีชนบท โดยขออนุมัติใช้ที่ดินสาธารณประโยชน์ จำนวน 326 ไร่ ณ หมู่ 6-7 คอนอรัญญิก ตำบลแพรงศรีราชา จังหวัดจันทบุรี จุดหมายเพื่อให้ขยายโอกาสทางการศึกษาให้กับประชาชนในท้องถิ่นได้รับความเสมอภาคทาง

การศึกษาให้ทัดเทียม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จังหวัดชัยนาท เป็นจังหวัดที่ยังไม่มีสถาบันอุดมศึกษา

- ริเริ่มจัดตั้งกองทุนจันทร์เกษม 45 ปี โดยจัดกิจกรรมเดินการกุศล ได้เงินประมาณ 7 แสนบาท ปัจจุบันมีเงินประมาณ 1 ล้านบาทเศษ จุดหมายเพื่อให้นักศึกษาที่ขาดแคลนมีโอกาสได้กู้ยืมศึกษาเล่าเรียนจนสำเร็จการศึกษา
- ริเริ่มจัดอบรมวิชาชีพต่างๆ ให้แก่ชุมชน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต อาทินวดแผนโบราณ อบรมดอกไม้ประดิษฐ์ ตัดผม ตัดเสื้อผ้าฯ เพื่อให้ประชาชน ผู้มีรายได้น้อย หรือว่างงานมีอาชีพสำหรับการดำรงชีวิตในอนาคตได้อย่างยั่งยืนและช่วยลดปัญหาการว่างงานให้กับประเทศชาติ
- จัดอบรมพัฒนาบุคลิกภาพของพนักงานขับรถและพนักงานเก็บค่าโดยสาร จำนวน 12,000 คน เพื่อให้พนักงานขับรถ และพนักงานเก็บค่าโดยสาร ขสมก. ตระหนักในความสำคัญของงานให้บริการแก่ประชาชน และเป็นการสร้างภาพลักษณ์การให้บริการที่ดีของ ขสมก. ให้เป็นที่ประจักษ์แก่สังคม กรุงเทพฯ
- จัดโครงการ ขสมก. ล้อทองคำ โดยคัดเลือกและมอบรางวัลแก่พนักงานขับรถและพนักงานเก็บค่าโดยสารที่มารยาทดี เพื่อให้ พขร. และ พกส. มีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติภาระหน้าที่ของตน
- ริเริ่มโครงการถวายความรู้พระสังฆาธิการ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อสนับสนุนส่งเสริมให้พระสงฆ์ได้รับความรู้เพิ่มพูนยิ่งขึ้น และเป็นแบบอย่างที่ดี ถูกต้องให้กับพระและสามเณร ประชาชน รวมทั้งเผยแพร่หลักธรรม ศีลธรรมอันดีให้กับคนในสังคมได้อย่างถูกต้อง
- จัดอบรมครู เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน อาทิ ครูคณิตศาสตร์ ครู ศิลปะ เพื่อให้ครูมีความรู้ ความสามารถในการสอนได้ดียิ่งขึ้น นำความรู้ที่ได้มาใช้ในการเรียน การสอนให้กับนักเรียน
- ริเริ่มและดำเนินการโครงการ “โรงเรียน วัด บ้าน สถานฝึกน่อง” โดยทอดผ้าป่าสร้างอาคารห้องน้ำ ห้องสมุดโรงเรียน แท็งก์น้ำ สนามเด็กเล่น เมรุเผาศพ ห้องสมุดชุมชน ฯลฯ ให้แก่โรงเรียนที่ขาดแคลนในจังหวัดสระแก้ว

- จัดอบรมพัฒนาบุคลิกภาพผู้ต้องขัง (คลองเปรม) เพื่อให้ผู้ต้องขังมีขวัญ กำลังใจในการก้าวออกสู่สังคมภายนอก สามารถปรับตัวให้เข้ากับ สังคมได้ด้วยคามมั่นใจมีบุคลิกภาพที่เป็นปกติเหมือนบุคคลทั่วไป และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นต่อไป
- จัดอบรมพัฒนาบุคลิกภาพสตรีบ้านเกร็ดตระการ เพื่อให้สตรีบ้านเกร็ดตระการมีขวัญและกำลังใจที่ดีขึ้นสามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน
- จัดโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จังหวัดชัยนาทตามนโยบายของรัฐ เพื่อลดปัญหาการว่างงาน และให้ชุมชนได้รับความรู้เกี่ยวกับการบริหารกองทุนหมู่บ้านของตนเองได้อย่างถูกต้อง
- ริเริ่มดำเนินการจัดทำเอกสารจันทร์เกษมสาร วารสารทางวิชาการ ประจำสถาบันฯ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ และกิจกรรมต่างๆ ของอาจารย์และนักศึกษา ไปสู่สาธารณชน

ประวัติส่วนตัว

ชื่อ – นามสกุล	นางกาพกนก ช่วยชู
ประวัติการศึกษา	- มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนนารีวิทยา จังหวัดราชบุรี - มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนเบญจมราชูทิศ จังหวัดราชบุรี - ปริญญาตรีเศรษฐศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง - ปริญญาโทเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำแหน่ง	อาจารย์ประจำคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
ประสบการณ์การทำงาน	- อาจารย์สถาบันสันติราษฎร์บริหารธุรกิจ กรุงเทพมหานคร 17 ปี - อาจารย์โรงเรียนเทคโนโลยีปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี 1 ปี - อาจารย์โรงเรียนราชบุรีบริหารธุรกิจ จังหวัดราชบุรี 1 ปี
งานในหน้าที่	- กรรมการประเมินสถานศึกษา เพื่อรับรางวัลพระราชทาน - กรรมการจัดทำแผนพัฒนาโรงเรียน - กรรมการพิจารณาคัดเลือกบุคลากรดีเด่น - กรรมการควบคุมคุณภาพการศึกษา - กรรมการประเมินครูแกนนำ - ผู้นิเทศครูผู้สอน
การฝึกอบรม / สัมมนา / ดูงาน	- เทคนิคกิจกรรม 5 ส - เทคนิคการเขียนข้อสอบ - การวิเคราะห์หลักสูตร - มาตรฐานวิชาชีพครู สมาคมอาชีวศึกษา

- การเขียนแผนพัฒนา สมาคมอาชีวศึกษา
- การนำหลักสูตรไปใช้ในห้องเรียน
- การประกันคุณภาพ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ก้าวไกลปฏิรูปการศึกษา สมาคมอาชีวศึกษา
- การประเมินโครงการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

การฝึกอบรม / สัมมนา / ดูงาน (ต่อ)

- แนวทางการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
- ศึกษาดูงานกิจกรรม 5 ส สำนักงานใหญ่ ป.ต.ท
- ศึกษาดูงานโรงเรียน E - TECT
- ศึกษาดูงานวิทยาลัยพณิชยการธนบุรี
- การอบรมเชิงปฏิบัติการ โปรแกรมการศึกษาคุณค่าเพื่อชีวิต
- การอบรมการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในการเรียนการสอน
- การเขียนแผนการสอนแบบบูรณาการ

การวิจัย

- การศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาต่อสถานศึกษาที่พึงประสงค์
ศึกษารณิ : นักเรียน - นักศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน 5 สถาบัน
- ปัจจัยที่มีผลต่ออุปสงค์โทรศัพท์มือถือของนักเรียน – นักศึกษา
อาชีวศึกษาในสถานศึกษาของรัฐและเอกชน ในเขตกรุงเทพมหานคร
- การประเมินผลการดำเนินงานกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคง
ของมนุษย์ ปีงบประมาณ 2548
- โครงการติดตามการประเมินผลการป้องกันและการแก้ปัญหาการค้า
มนุษย์สำนักตรวจและประเมินผล กระทรวงการพัฒนาสังคมและความ
มั่นคงของมนุษย์ ปีงบประมาณ 2548

ผลงานทางวิชาการ

- เรียบเรียงตำราเรียนวิชาเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น
- เรียบเรียงตำราเรียนวิชาหลักเศรษฐศาสตร์
- เรียบเรียงตำราเรียนวิชาสู่ทางการจัดจำหน่าย
 - เรียบเรียงตำราเรียนวิชาการภาษี

ประวัติส่วนตัว

ชื่อ - สกุล	นายบุญฤทธิ์ ช่วยชู
ประวัติการศึกษา	ปริญญาตรีนิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต ปริญญาโทพัฒนศาสตรมหาบัณฑิต (พบ.ม) พัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า)
ตำแหน่งปัจจุบัน	ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
ประสบการณ์การทำงาน	- อาจารย์ประจำสถาบันสันติราษฎร์ บริหารธุรกิจ - ที่ปรึกษาฝ่ายกฎหมาย - กรรมการควบคุมคุณภาพสถานศึกษา - สารวัตรนักเรียน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ - รองอธิการบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา วิทยาลัยศรีโสภณ
การฝึกอบรม	- สัมมนาการฝึกอบรมการเพิ่มผลผลิต สถาบันการเพิ่มผลผลิต แห่งชาติ - สัมมนาการฝึกอบรมเทคนิคกิจกรรม 5 - ศึกษาดูงานการพัฒนา 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ - ศึกษาดูงานแผนพัฒนา จังหวัดตาก - ศึกษาดูงาน 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ประเทศมาเลเซียและ ประเทศสิงคโปร์ - ศึกษาดูงานโครงการพระราชดำริ จังหวัดเพชรบุรี - ศึกษาดูงานประเทศยุโรปตะวันออก 4 ประเทศ อังกฤษ ออสเตรีย กรีซ และเยอรมันนี
การวิจัย	- ผู้ช่วยนักวิจัยในการศึกษาเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง - ผู้ช่วยนักวิจัยในการศึกษาเรื่องดัชนีตัวชี้วัดเศรษฐกิจพอเพียง - ทำการวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อวิธีการรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ศึกษากรณี : โรงเรียนหอวัง

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-นามสกุล

ดร. วิไล ชินะผา

Dr. Vilai Chinnapha

คุณวุฒิ

ปริญญาเอก

Doctor of Management Science (DMS)

(Technological University of The Philippines)

ปริญญาโท

ครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาบริหารอาชีวและเทคนิคการศึกษา

Master of Science in Technical Education

(Vocational and Technical Education Management)

(สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ)

King Monkut's Institute of Technology North Bangkok.(KMITNB)

ปริญญาตรี

การศึกษามหาบัณฑิต Bachelor of Education

(มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน)

SriNakharinwirot (Prathomwan) University

Participation Catholic School of Evangelization for Asia: November 9, 1992 -

April 25, 1993 in Luciana City, Philippines.

ประสบการณ์การด้านวิชาการ

งานวิจัย

1. THE FACTORS AFFECT SAINT JOHN'S MBA STUDENTS DECISIONS PROCEDURE TO ENROLL AT THE UNIVERSITY'S MBA PROGRAM (2001) (หัวหน้าโครงการ ทุนมหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น)

2. กลยุทธ์การพัฒนาการจัดการ ไร่ปลูกทานเพื่อการค้าส่งออกของประเทศไทย
กรณีศึกษาทุ่งกุลาคำ ปี พ.ศ. 2546 (ผู้ร่วมวิจัย ทนุ มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น)
3. การวิจัยเชิงคุณภาพ “วิถีชีวิตของประชาชนบริเวณเขื่อนภูมิพล อำเภอสามเงา
จังหวัดตาก ปี พ.ศ. 2547”
(ร่วมกับสมาคมนักวิจัย ในความอุปถัมภ์ของสภาวิจัยแห่งชาติ)
4. การวิจัย “การประเมินผลการดำเนินงานของกระทรวงพัฒนาสังคมและความ
มั่นคงของมนุษย์ ปีงบประมาณ ปี พ.ศ.2548” (ผู้ร่วมวิจัย)
5. การวิจัยเชิงคุณภาพ “ สีนามิคคืนแห่งความทรงจำ.” ปี พ.ศ.2548
(ร่วมกับสมาคมนักวิจัย ในความอุปถัมภ์ของสภาวิจัยแห่งชาติ)
6. การวิจัย“โครงการติดตามประเมินผลการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ำมนุษย์”
ของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์” ปี พ.ศ.2548
(ผู้ร่วมวิจัย)
7. โครงการวิจัยประเมินกระบวนการ โครงการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม
ปีงบประมาณ 2548 ของ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา (ผู้ร่วมวิจัย)

ประสบการณ์อื่นๆ

1. ผู้อำนวยการศูนย์วิชาการเซนต์จอห์น (ระดับอาชีวศึกษา)
2. ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่และคณะกรรมการบริหาร โรงเรียนเซนต์จอห์น โปลิเทคนิค
3. ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมการแต่งและผลิตตำรา มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น
4. คณะกรรมการวิชาการ หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต ม. เซนต์จอห์น
5. อาจารย์ประจำหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต ม. เซนต์จอห์น
6. รักษาการผู้อำนวยการหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต ม. เซนต์จอห์น
7. ผู้อำนวยการสำนักทะเบียนและบริการการศึกษา ม. เซนต์จอห์น
8. คณะกรรมการผู้ประเมินภายนอก ระดับอาชีวศึกษา สำนักงานรับรองการ
มาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน)
9. นักวิจัยประจำสมาคมนักวิจัย ในความอุปถัมภ์ของสภาวิจัยแห่งชาติ

ประสบการณ์ และงานบริการวิชาการ

1. เข้าร่วมการฝึกอบรมการวิจัยหลักสูตร “การเขียนบทคัดย่อในรายงานการวิจัย (Abstract) รุ่นที่ 2 วันที่ 29 ก.ย. 46 ณ โรงแรมริชมอนด์ นนทบุรี จัดโดย สมาคมนักวิจัย ในความอุปถัมภ์ของสภาวิจัยแห่งชาติ
2. เข้าร่วมการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตร “การวิจัยเชิงคุณภาพ รุ่นที่ 2” วันที่ 1-6 มี.ค. 47 ณ. โรงแรมริชมอนด์ นนทบุรี และที่เขื่อนภูมิพล จังหวัดตาก จัดโดย สมาคมนักวิจัย ในความอุปถัมภ์ของสภาวิจัยแห่งชาติ
3. วิทยากรโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตร “การวิจัยเชิงประเมินผล (Evaluation Research)” วันที่ 25-27 เม.ย. 2548 ณ ห้องพิมลวรรณบอลรูม โรงแรมริชมอนด์ อ.เมือง จ.นนทบุรี จัดโดยสมาคมนักวิจัยในความอุปถัมภ์ของสภาวิจัยแห่งชาติ
4. ไปศึกษาดูงานการวิจัยที่ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนจีน ณ วันที่ 29 พ.ค.-3 มี.ย. 2548 จัดโดยสมาคมนักวิจัยในความอุปถัมภ์ของสภาวิจัยแห่งชาติ
5. เข้าร่วมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เรื่อง ยุทธศาสตร์เป้าประสงค์ ตัวชี้วัด กระบวนการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ วันที่ 16-17 และ 20 มี.ย. 2548 ณ ห้องประชุมส่วนราชการของ จ.นครสวรรค์ จัดโดยมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
6. วิทยากรกระบวนการประชุมเชิงปฏิบัติการในเรื่อง “แนวทางการติดตามประเมินผลการดำเนินงานของกระทรวงพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์ในปี พ.ศ. 2548 วันพุธที่ 27 ก.ค. 2548 ณ ห้องประชุมโรงแรมมารวยการ์เด้น จัดโดยมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
7. วิทยากรโครงการฝึกอบรมผู้ประกอบการรายใหม่เพื่อการบริหารและจัดทำแผนธุรกิจสำหรับผู้ประกอบการรายใหม่ บ้านน้ำรัง ต.ลำพยนต์ อ.ตากฟ้า จ.นครสวรรค์ วันที่ 8-12 ส.ค. 2548 จัดโดยสมาคมพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ร่วมกับ สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย
8. เข้าร่วมการสัมมนา เรื่อง “การประชาสัมพันธ์บทเรียนวิจัยออนไลน์ (E-learning) 17 ส.ค. 48
ณ ห้องบอลรูม A -B โรงแรมมารวยการ์เด้น กทม. จัดโดยสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)

9. เข้าร่วมโครงการ Symposium ครบรอบ 22 ปี สมาคมนักวิจัยในความอุปถัมภ์ของ สภาวิจัยแห่งชาติ วันที่ 19 ส.ค. 2548 ณ ห้องพิพลวรรณบอลรูม โรงแรมริชมอนด์ อ.เมือง จ.นนทบุรี
10. วิทยากรการประชุมเชิงปฏิบัติการคณะกรรมการบริหารเครือข่ายตำบลและการ วิเคราะห์พื้นที่จัดทำแผนที่ ระหว่างวันที่ 22-23 ส.ค. 2548 ณ ห้องประชุมเทพธิดา โรงแรมพิมาน จ.นครสวรรค์ จัดโดยสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 8 (สสว.8)
11. เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “การกำหนดแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหา การค้ามนุษย์ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ปี 2548 ณ ห้องประชุมคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง หัวหมาก กทม. วันที่ 24 ส.ค. 2548
12. เป็นตัวแทนผู้บริหารเข้าร่วมประชุมกรรมการบริหารและสมาชิกชมรมผู้บริหาร โรงเรียนฆราวาสคาทอลิก อัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ วันที่ 20 ก.ย. 2548 ณ สำนักงาน ฝ่ายการศึกษาคาทอลิก อัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ ยานนาวา กทม.
13. วิทยากรบรรยายเรื่อง “ ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับโครงการและวิธีการเขียนโครงการ” ในการประชุมองค์การสมาชิกภาค 4 สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ในพระ บรมราชูปถัมภ์ วันที่ 15-16 ต.ค. 2548 ณ โรงแรมขอนแก่นโฮเต็ล อ.เมือง จ.ขอนแก่น
14. เข้าร่วมการประชุม คณะทำงานความร่วมมือสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการค้า มนุษย์ วันที่ 6 ต.ค.2548 ณ ห้องประชุมองค์การสหประชาชาติ กทม.
15. เข้าร่วมการประชุมวิชาการ เรื่อง “กึ่งทศวรรษการประเมินคุณภาพภายนอก” เนื่องใน โอกาสครบรอบ 5 ปี สมศ. วันที่ 4-5 พ.ย. 2548 ณ อาคารคอนเวนชัน ศูนย์ประชุม อิมแพ็ค เมืองทองธานี กทม.
16. วิทยากรการประชุมเชิงปฏิบัติการคณะกรรมการบริหารเครือข่ายตำบลและฝึกรอบรม ผู้นำอาสาพัฒนาสังคม วันที่ 18 พ.ย. 2548 ณ ห้องประชุมคูสีตารมยศ โรงแรม พิมาน จ.นครสวรรค์ จัดโดยสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 8 (สสว.8)
17. เข้าร่วมกิจกรรมการประเมินผล UNIAP ประเทศไทย ในระยะที่ 2 “โครงการความ ร่วมมือสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการค้ามนุษย์ในอนุภูมิภาคุ่มแม่น้ำโขง (United Nation Inter-Agency Project : UNIAP)” 28 พ.ย.-2ธ.ค.2548

18. Participation The sixth Asia Pacific Congress of Women in Politics and Decision-Making; February 10-12,2006 at Asian Institute of Management (AIM) Conference Center, Makati City, Philippines.

ที่ทำงานปัจจุบัน สำนักส่งเสริมการวิจัย มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น
1110/5 ถนนพหลโยธิน แขวงจอมพล เขตจตุจักร กทม.10900
โทรศัพท์ 02-9387058-69 ต่อ 236 , 01-6156792
Email dms_lek@yahoo.com / vilai5@hotmail.com

รายชื่อ
คณะกรรมการวิจัยและพัฒนาของวุฒิสภา

1. ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน	ดอกไชสง	ประธานกรรมการ
2. ดร.วิบูลย์	เข้มชื่น	รองประธานกรรมการ
3. ดร.บุญเลิศ	ไพรินทร์	กรรมการที่ปรึกษา
4. รองศาสตราจารย์ ดร.มนตรี	รูปสุวรรณ	กรรมการที่ปรึกษา
5. รองศาสตราจารย์ ดร.วรพล	โสคติยานุรักษ์	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
6. รองศาสตราจารย์ ดร.ธีรภัทร์	เสรีรังสรรค์	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
7. รองศาสตราจารย์ ดร.พีรเดช	ทองอำไพ	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
8. รองศาสตราจารย์ ดร.วิทยา	มะเสนา	กรรมการ
9. ศาสตราจารย์ พลโท ดร.โอภาส	รัตนบุรี	กรรมการ
10. รองเลขาธิการวุฒิสภา (นายวุฒิชัย วัชรรัตน์)		กรรมการ
11. ผู้อำนวยการสำนักการคลังและงบประมาณ (นางรัตนา ศรีสัตยวรรณ)		กรรมการ
12. ผู้อำนวยการสำนักวิชาการ (นายไพโรจน์ โพธิ์ไสย)		กรรมการและเลขานุการ
13. ผู้อำนวยการกลุ่มงานวิจัยและข้อมูล (นายประธาน ทิพยกะลิน)		กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
